

32465, II, C, 9, Halblinwand.

2

Ne v Ameriko!

Povest

Slovincem v poduk.

Po resničnih dogodbah sestavil in spisal

Jakob Aléšovec.

V LJUBLJANI.

Založil pisatelj. — Tisk J. Blaznikovih naslednikov.

1883.

Ne v Amerikol

Povest

Slovenska v povest

Na hranicih slovanskeho sveta v slovi

Jakob Tisovčan

030024996

V. LUBJANA

Na hranicih slovanskeho sveta v slovi

1911

Pod lipo.

erman je bil na Selih najpremožnejši gospodar in, kar je bilo še več, tudi najrazumnejši. To pa ni bilo čuda, ker ni znal samo orati, marveč tudi brati in pisati, pa še kaj več. Hodil je bil namreč v latinske šole in bi bil morda postal kaj več, ako bi mu ne bila nagla smrt pobrala starišev, da je moral popustiti šole in ostati domá, ker v tuje roke posestva ni maral dati. Poprijel se je toraj z vso marljivostjo kmetovanja, zraven pa po delu in ob nedeljah in praznikih pridno prebiral podučne knjige, slovenske in nemške; zato je veljal tudi za zeló učenega moža in kedar je prišel v krčmo k Janezu ali pa poleti v nedeljo popoldne pod veliko lipo zraven znamenja, je imel zmiraj veliko poslušalcev in popraševalcev, posebno še o takih časih, ko se je kje za vojsko pripravljalo, ali pa so se celó že sekali. Jerman je pa tudi vedel pripovedovati, ne preobširno, ampak le bolj na kratko, in potem so ljudje rekli, da vé še veliko več, kakor mara povedati. Oženjen pa Jerman ni bil, čeravno je bil že čez trideset let star in se je marsiktera po njem ozirala in bi bil prav rad mu dal svojo hčer vsak gospodar, ki je ktero imel. Ali Jerman je imel vse

drugo rajše, ko ženske, zato se je že sploh govorilo, da se bo oženil le s smrtjo, a z drugo žensko ne. Skonca so sodili, da ima v mestu ktero kje, ker je večkrat vozil se tje; ko pa vendar-le ni bilo nič videti in slišati o kaki gosposki nevesti, so počasi vsi spoznali, da Jerman za ženske sploh ne mara.

Pa še nekoga družega Jerman ni maral, namreč davkarja, in čeravno je zavoljo prve lastnosti imel vsaj vse matere za možitev zrelih hčer sebi nasproti, je zavoljo druge imel vse na svoji strani. Zabavljaj na glas ravno ni, vendar kedar je zagledal takega takega „kregulja“ — kakor je rekel davkarskim služabnikom — se je brž zasukal na pragu ter pokazal mu hrbet. To je pri ljudeh pa vtrdilo prepričanje, da davek vendar le more biti, ker so sodili, da bi ga vsaj Jerman odvrnil od sebe, če bi to le količkaj mogoče bilo, ker je bil tako premeten v vsaki reči, kakor nobeden drugi daleč okoli ne.

Tako je popisan Jerman in če povem še, da je bil prav trdne in visoke postave, je povedano o njem vse, kar je vsaj za zdaj treba vedeti.

Bilo je ravno velikonočni pondeljek popoldne in ljudje so šli od krščanskega nauka iz cerkve, mladina vesela, kakor je o takih praznikih, stareji pa bolj modri. Bolj med zadnjimi je bil Gobar, že bolj prileten mož, pa Rogač, nekoliko mlajši, oba še dosti trdna kmeta.

„Ej čaj no, Gašper“ — pravi Rogač — „jaz ne vem, da danes kar ne morem vkresati. Daj, da vtaknem gobo v tvojo lulo ali pa mi posodi svoje kresalo.“

„Si pač prav oné ti“ — se nasmehne Gobar — „ali si ne moreš kupiti klinčkov? Če te Jerman vidi, da še zmiraj krešeš ogenj, no, ta te bo oštel! Tu imaš klinčkov, naredi si ognja!“

„Hm, Jerman“ — poprime Rogač in si prižiga pipo — „ali si že slišal, kaj se o njem govori?“

„Pa vendar ne, da bi se oženil?“ — poprašuje Gobar.

„Ej, kaj še! V Ameriko bo šel.“

„Beži no, beži! Čemu li? Saj se vendar nobenemu izmed nas tako dobro ne godi, kakor njemu!“

„I no, jaz ne vem, slišal sem pa.“

„Mogoče bi bilo. Saj zmiraj brska po tistih velikih bukvah, v katerih je vse sorte namalanega, ve pa tudi, kako se tje pride.“

„To tudi drugi vedó, saj jih je že več tje šlo iz naših in drugih krajev. Danes ga ni bilo v cerkvi, sem nalaš gledal malo po njem, da bi ga bil poprašal. Če bo šel, bo moral svoje posestvo prodati. Ali si že slišal o kakem kupcu?“

„Bo najbrže na drobno šlo, ker za vse skup tukaj ne bo lahko dobil kupca — vsaj takega z gotovim denarjem ne.“

„Jaz sem prav radoveden, če je na tem kaj ali nič“ — reče zdaj Rogač.

„Jaz tudi“ — pritrdi Gobar — „bo že treba iti pod lipo.“

Tako se zmenita oba, da bota šla brž pod lipo in tudi še druge povabila, naj pridejo.

In res, ob petih popoldne so bili malo da ne vsi gospodarji zbrani pod lipo in čakali Jermana, ktereга precéj dolgo ni bilo. Govorica, da misli iti v Ameriko, se je bila že precéj raznesla ne le po vasi, ampak po vsi fari, akoravno iz njegovih ust tega še nihče ni slišal. Ko ga toraj vidijo po vasi gor iti, se pripravijo vsi na kaj novega, ker je bil vidno razburjen; Rogač pa obljubi, da ga bo on prašal.

„Dober popoldan!“ — reče toraj Rogač brž, ko se Jerman do kakih deset korakov približa — „smo že skoro mislili, da te ne bo.“

„Saj bi me res skoro ne bilo“ — reče Jerman nekako razgret — „sem se v bukve tako zaveroval in zamaknil, da še zvoná nisem slišal. Prebito bodi to!“

„I, kaj pa je bilo tako mikavnega v tistih bukvah?“ — popraša brž Rogač — „pa vendar ne kaj iz Amerike?“

„Da in pa ne“ — odgovorí Jerman — „pregledoval sem namreč davkovske bukve in te so me pripravile na to, da sem prav res začel misliti na Ameriko.“

„A, pojdi no, pojdi“ — se čudijo zdaj vsi in ga obstopijo, Rogač pa poprime: „Ti si jel misliti na Ameriko? Zakaj li?“

„Zakaj? Zavoljo davkovskih bukev“ — reče Jerman in nadaljuje: „Petnajst let bo kmalu, kar sem gospodar, in da ne zapravljam in ne pasem lenobe, to veste vsi, mislim.“

„Kaj pa da, kaj pa!“ — pritrdijo sosedje — „saj je tvoje posestvo v najboljem stanu.“

„Vidite! In vendar sem v teh letih zlezel na premoženji nazaj za dobrih tisuč goldinarjev. Danes sem preračunal, da na ta način, kakor posebno zadnjih pet let, pridem v petnajstih letih na kant, če bi šlo po sreči; če bi me pa kaka nesreča zadela, pa še prej. To toraj ni vse skup nič. Zato sem sklenil, prodati na drobno vse in podati se v Ameriko, kjer davki ne požro vsega, kar človek pridela, ali pa včasih še več. Oni teden sem dobil opomin od davkarije in moral bo iti zopet rep iz hleva, če ne maram novega dolga narediti na hišo.“

Vsi prikimajo, da davek je res prevelik za kmeta in da se skoro vsakemu tako godi. Jerman pa nadaljuje:

„Ker toraj ne maram truditi se samo za davke in pa za obresti od dolgov, v ktere bi na ta način moral zabresti, sklenil sem, pobrati vse skup, kar je še mojega, pa preseliti se v Ameriko.“

„Je mar bolje tam?“ popraša Gobar.

„Se ve da, vsaj slabše ne“ — odgovori Jerman.

„Jerman bo že vedel“ — opomni Rogač — „saj ima doma polno bukev, v kterih bo tudi od Amerike kaj.“

„Je, je“ — poprime Jerman — „vsaj to sem bral, da davki so tam veliko nižji, zaslužka pa več, posebno za kmeta, kakor smo mi, ki je dela navajen.“

„Tak šes mislite iti tje?“ — popraša Gobar.

„Prav zares“ — odgovori Jerman — „in kdor hoče moje posestvo vse ali pa nadrobno kupiti, pa za gotov denar, naj se le kar oglasi; že danes je vse na prodaj.“

Še nekaj so se razgovarjali o Ameriki, o kateri drugi niso vedeli več ko to, da je daleč in unkraj morja, pa da je tam že več ljudi iz teh krajev. Jerman je se ve da vedel več in prav pazljivo so poslušali, ko jim je pravil to, kar je po časnikih in knjigah bral o Ameriki in njenih prebivalcih. Še le proti večeru so se razšli in marsikteri je kimal z glavo in mrmral:

„Prav ima Jerman, da gre v Ameriko! Jaz bi tudi šel, da bi le mogel, če je tako tam, kakor on pravi.“

Pa ne samo na Selih in v fari, marveč po vsem okraji se je zdaj naglo razširila novica, da Jerman jo bo v Ameriko potegnil. Najbolj je pa prijela in presunila Kolarja, gospodarja Podbregom. Ta mož je bil pred kratkem zgubil ženo, utonila mu je bila, ko je šla čez brv hudo naraščenega besnega hudournika; videli so jo ljudje, ko jo je že voda vzela, a truplo njeno se ni našlo nikjer, toraj se še ni moglo pokopati v blagoslovljeni zemlji. Po tej nesreči je bil Kolar tako potr, da so sploh ljudje menili, da bo tudi on za njo skočil v vodo, ker so ga videli pogosto stopati ob bregovih in zreti v valove vsega zamišljenega in tužnega. Morda bi bil to tudi storil, če bi ne bila vselej še o pravem času pritekla in prijela ga za ramo še ne popolnem doraščena deklica čvrste in zale postave ter rekla mu:

„Oče, ne zrite tako v te nesrečne valove, ki so mater pogoltnili; če pogoltnete še vas, kaj bo pa z mene, ki nimam nikogar na svetu, razen vas!“

In stari se je ozrl milo v hčerkino lice, ji stisnil roko, se obrnil in rekel:

„Ne, ne, nič se ne boj, Polonica, ne bodo me pogoltnili valovi, kakor tvojo mater. Tebe mi je zapustila in živel bom zá-te.“

Potem sta vselej oba odšla in Kolar se je zopet popolnem zamislil v svojo kmetijo, le zvečer sta s Polonico molila za rajno mater.

Na drugem koncu vasi pa je v borni kajžici prebival vaški kovač Koren, ki je tudi po nesreči zgubil očeta; ko je namreč konja koval, ga je ta vsekal s kopitom po sencih, da je kmalu potem dušo izdihnil. Tako je Janez ostal sam in ker se je bil svojega rokodelstva naučil, pač le pri očetu, je naprej koval, kolikor je znal. Da se mu na ta način ni pre-dobro godilo, je lahko sprevideti; dela ni imel zunaj vasi skoro nič, kar je pa pri samih vaščanih mogel zaslužiti, o tem je mogel le prav skromno živeti, akoravno je bil priden in bi bil rad delal, če bi bil dela le kaj več imel.

Ta Korenov Janez se je bil zagledal v Kolarjevo Polonico, pa tega si ni upal razodeti še ne njenemu očetu, ne nji, akoravno je videl, da dekle ni ravno nevoljno, če jo je kedaj kje srečal ali ogovoril. Kakor ga je to veselilo, tako ga je pa tudi trla zavest, da Kolar, če prav sam nima ne težke mošnjje in tudi velikega posestva ne, bi vendar ne dal Polonice njemu, ki si s svojim rokodelstvom tukaj nikdar ne more pomagati do boljšega, za kmetijo pa tudi ni, ker ni na polji nikdar delal. Toraj je sklenil, če le mogoče, učiti se kaj več, da bi si pomagal, čeravno

je že v dvajseto leto šel, da bi potem morda dobil Polonico, saj je bila zdaj za možitev še premlada.

Kolar ni nič vedel o tem, da Janez za njegovo Polonico gleda; pohvalil ga je pa vendar tu in tam, da je priden in ne vasuje, kakor drugi fantje; Polonica je pri takih prilikah rekla, da se uči zdaj pisati sam s sebe, brati pa da se je že naučil.

Toliko, da spoznamo zopet nekaj ljudi, o katerih bo v tej povesti veliko govorjenja. Idimo zdaj naprej!

Ko je slišal Kolar o tem, da Jerman misli prodati vse in preseliti se v Ameriko, reče svoji Polonici nekega večera, ko sta po navadi za vtopljeno mater odmolila:

„Veš, Polonica, kaj sem sklenil nocój, ko nisem mogel spati? Saj si slišala, da Jerman vse prodaja in se bo preselil v Ameriko. Kaj, ko bi jaz tudi kaj takega storil in tebe sabo vzel?“

„Oh ne, oče“ — se vstraši Polonica — „tjekaj je daleč, sem že slišala, da več ko pol meseca, pa še morje je vmes, morje. To je voda, voda je, oče, ki je mater — —“

Daljne besede ji zaduši ihtenje in svitle solze.

„Ej no, tiho bodi“ — reče Kolar na to tudi zelo zamolklo — „saj še ni pribito. Bom prej z Jermanom govoril. Potlej pa, če ti ne greš, same te ne bom pustil tukaj. Le spat pojdi, bova že še govorila.“

Drugi dan se podá k Jermanu in mu pové, kako in kaj, posebno to, da ga dom nič ne veseli, ker memo njega teče voda, ki mu je ženo Meto vzela.

„No“ — reče Jerman po daljem pogovarjanji — „veste kaj, brez družbe bi vam ne svetoval tje iti, ker imate, če prav vse dobro prodaste, vendar premalo še denarja, da bi mogli si kaj zdatnega nakupiti v Ameriki. Če pa hočete pridružiti se meni, jaz vas rad sprejemem in vam bom pomagal po svoji moči; jaz sem se učil že angleškega jezika, nemškega znam, toraj mislim, da bi se nam ne godilo slabo.“

„Komu? kaj vas je že več?“ — praša Kolar zavzet.

„Kaj pa da! Saj poznate Rogača in Gobarja?“

„Da tudi ta gresta?“ — se čudi Kolar.

„Kako pa! Potlej pa še Jernejec, Žogar in še z drugih krajev — tako, da nas bo cela čeda.“

„Pa bodo svoje družine tukaj pustili?“

„Kaj še! Vse vzemó seboj, kar imajo, nekteri še celó poljsko orodje.“

„Potlej pa tudi jaz grem s Polonico“ — reče odločno Kolar; — „kdaj pa bo to?“

„Prej ko mogoče, le pripravite se!“

Zvečer tistega dne, ko sta zopet za mater odmolila, reče Kolar Polonici:

„Danes sem bil pri Jermanu.“

„Pa ne zopet zavoljo Amerike?“ — praša Polonica.

„Ravno zavoljo tega“ — odgovori Kolar — „in veš, kaj sem sklenil? Da bova tudi mi-dva šla v Ameriko, ker jih gre veliko. Jerman bo že vse preskrbri, samo da to bajto prodam in kar se je drži.“

Polonici se to nič kaj dobro ne zdi, še enkrat opomni očeta, da bota morala iti čez vodo, ktera je

še veliko večja in globokeja od one, ki je mater požrla; pa Kolar se ni dal omajati v svojem sklepu in tako je dekle omolknilo.

Drugi dan, ko gre Polonica na polje za krave plet, jo sreča Korenov Janez, jo ustavi ter ogovori:

„Ali je res, Polonica, kar sem zvedel, namreč, da bodo šli tvoj oče v Ameriko?“

„Res je, res“ — potoži Polonica — „ne vem, če se bodo kaj premislili.“

„Ali boš tudi ti šla, Polonica?“ — grči zamolklo Janez.

„Tudi, se ve da“ — odgovori deklé in poobesi oči; — „sama brez očeta ne morem tukaj ostati, ker bodo vse prodali. Rada pa kar nič ne grem.“

„Zakaj ne, Polonica?“ — praša Janez trepetajoč in jo prime za roko, — „zakaj ne, Polonica? Ali mi ne boš povedala?“

„I no, ker je tako daleč“ — govori dekle nekako v zadregi, — „potlej pa tam tudi nobenega — hočem reči: nobene ne poznam.“

„Oh, Polonica“ — reče zdaj Janez prav milo — „nikar ne hodi tje, ti ne veš, kako se bo meni tožilo po tebi!“

„Jemnasta, Janez, jaz moram iti“ — reče zdaj Polonica zarudela in mu iztrga roko, katero je bil prijel; — „kaj bodo rekli ljudje, če naju vidijo toliko časa tu skupaj stati!“

S tem se zasuče Polonica in hiti s svojim jerbasmom pod pazduho na polje. Janez gleda za njo ves zamišljen, nazadnje pa tleskne ob dlan in reče:

„Če ona gre, grem pa tudi jaz. Saj imam trdne roke, in če s svojim rokodelstvom ne bom mogel naprej tudi tam, bom šel pa k Jermanu za hlapca služiti; me bo gotovo rajše vzel, ko kakega tujega. Samo da bi imel denarja za prevožnjo. No, pa saj toliko bom že dobil za bajto, če jo prodam. Da bi le brž kje kupca dobil!“

Tako modruje Janez in sklene iskati kupca za svojo kovačnico in mali kos zemlje okoli nje.

V tem se je nabralo čedalje več ljudi, kmetov in tudi nekaj meščanov, dijakov in drugih, starejših in mlajših, tudi žensk in otrok, ki so se odločili za preselitev v Ameriko; vsega skup jih je bilo že čez osemdeset, med njimi njih več z vso rodovino. Skoro vsak, kdor je mogel svoje posestvo prodati, v najem dati ali vsaj denarja dobiti ná-nj, se je oglasil pri Jermanu, ki je vse oskrboval in tudi v Hamburg pisal zavoljo ladije. Tako se je bolezen prijela Selanov in družih blizo in daleč, da so svoje posestvo prav na pol zastonj prodajali; če je le kdo pokazal gotov denar, dobil je njivo, gozd, travnik ali kar koli za polovico vrednosti, ravno tako živino in orodje. Tudi Kolar je bil našel kupca za svoje posestvo in tako se je pripravljal za odhod, ki je imel biti čez tri tedne.

Da bi pa bilo vse v lepem redu in nobene zamude, je Jerman sklical na prihodnjo nedeljo shod vseh, ki so se bili do tje oglasili pri njem, pod znano veliko lipo v sredi Selske vasi; njegov hlapec Miha, kterega je hotel sabo vzeti v Ameriko, je šel k vsakemu posebej na dom in mu naročil, da prav za go-

tovo pride v nedeljo popoldne, ker se bodo tam prav do zadnjega dogovorili, da potem ne bo družih nepotrebnih potov in kake zamude ali zmede.

V četrtek pred to nedeljo pride k Jermanu tudi Korenov Janez in mu pové, da bi tudi on rad šel v Ameriko, pa da do zdaj še ni dobil nikogar, ki bi mu hotel dati toliko za kovačnico, kolikor bi potreboval za pot in vožnjo tje.

„No, veš Janez“ — reče Jerman, ko ga je pogledal od nog do glave — „trden si, nekoliko klepati in kovati tudi znaš, za nas bi bil tak tam še celó potreben. I no, da ti povem: pusti tisto svojo bajto, naj jo vzame kdor koli, več ko petdeset goldinarjev tako vse skup ni vredno. Ti bom pa jaz posodil denar, ktereга mi boš unkraj morja povrnil ali pa odslužil, kakor že bo. Samo popotni list ali „pôs“ za izseljenje še dobodi pri gospóski, pa pridi tudi v nedeljo pod lipo, kjer boš vse drugo nadrobno zvedel.“

Kdo je bil bolj vesel od Janeza! Kar klobuk je vrgel kvišku in zavriskal zunaj hiše tako glasno, da se je kar samega sebe vstrašil. Potem je šel domú, zaprl vrata in zabil okna, pa se v praznični obleki podal brž k gospóski po potrebna izseljevanska pisma.

V nedeljo popoldne je bilo pod lipo zbranih vse polno ljudi. Prišli so namreč ne le „Amerikanci“ — kakor so rekli že vsem, ki so bili namenjeni v Ameriko — ampak veliko več še drugih, možkih in žensk, ki so hoteli videti „Amerikance“ ali pa so bili v sorodu ž njimi. Po krščanskem nauku je vse mrgolelo okoli lipe.

To je bilo gibanje pod lipo! Najstareji ljudje so trdili, da tolike množice še ni bilo ne v vasi in ne pod lipo, kar oni pomnijo. Vse je zijalo, popraševalo, drenjalo in suvalo se proti lipi, kjer je bilo zbranih že precéj „Amerikancev“. Zdaj pride tudi Jerman in vse vtihne, kakor da bi čakalo kacega odgovora ali kar si bodi. In res! Ko se je Jerman preril skoz množico do lipe, stopi na prsteno klop, ki je bila napravljena akoli debela, in spregovori z jasnim glasom:

„Kdor je „Amerikanec“, kakor jaz, naj pride bliže, tu sém k meni, da se dogovorimo, kako in kaj. Vsi drugi pa rajši odstopite, da nas ne bote motili. Videli nas že še bote, saj ne gremo kar z mrakom, in če tudi ne, saj smo ravno taki, kakor vi, imamo tudi usta pod nosom, kakor vsak izmed vas, bodi si ženska ali moški.“

Na to splošen, a dobrovoljen smeh, vse skoro se odmakne, poleže in posede po travi in po ograjah, tako da Jerman s svojimi „Amerikanci“ zeló sam ostane tam okoli lipe.

Razgovor se prične in Jerman razklada, kako da bodo šli vsi skup, pové tudi, kam ter, da je že dobil odgovor iz Hamburga, naj le sporoči, koliko ljudi bo šlo, da se jim na ladiji prihrani prostor. Tudi o drugem potrebnem jim dá pojasnila, kolikor kdo želi, in že so skoro pri koncu, kar začno vstajati in odkrivati se ljudje na trati in po ograjah in skoz množico gre šumenje:

„Gospod župnik gredo!“

In res! Tam po stezi od malega gozda sèm se bliža precéj visoka, častitljiva oseba v duhovenski obleki; lasje so do malega osiveli, obraz je tak, kakor da bi bil prestal že več neviht, a vsa postava vendar še ni nič vpognjena, videti je krepka; v roki ima palico.

Približavši se ljudem odkrije se tudi on in ko pride do lipe, spregovori:

„No no, možaki, kaj pa je danes tako važnega, da se vas je toliko zbralo? Saj vendar nimate kacega somnja?“

„Ne, prečastiti gospod župnik“ — se oglasi Jerman in stopi iz gruče drugih, — „to je le nekak zbor nas, ki se mislimo preseliti v Ameriko; drugi so pa prišli le gledat in poslušat.“

„Tako, tako?“ — reče gospod župnik — „v Ameriko toraj! Ali ste pa vsi že dobro premislili in prevdarili, kaj se pravi, preseliti se v tujo, čisto neznano deželo, kjer ne poznate tal, ne ljudi in ne jezika?“

Na to ni dolgo nobenega odgovora, le tiho mrmanje med posameznimi, tako da gospod župnik zopét praša:

„Zakaj pa se prav za prav hočete preseliti v Ameriko? Zakaj vam domovina ni všeč?“

Zdaj se pa oglasijo iz več strani: „Davek je tukaj prevelik, zemlja preslaba, zaslužka premalo, ljudi povsod preveč, da so drug drugemu na poti, pridelki se ne morejo prodati po pravi ceni, če človek kaj prida pridelal, mora prodati skoro za nič, če pa pri-

delka ni, pa nima kaj prodati. Tako je kmet in rokodelec zmiraj na slabem, pomagati si pa ne zna in tudi ne more, dokler je tako, kakor je. V Ameriki je vse drugače, to smo že zvedeli in to ve tudi Jerman, naj le pove.“

„Hm, hm“ — se oglasi na to gospod župnik — „nekaj tega je že res, to se ne dá tajiti. Priden človek najde povsod svoj kruh, zato je tudi v Ameriki naših ljudi mnogo prav zadovoljnih. Premisliti bi pa vi vendar morali, da greste v tujo deželo, kjer nimate ne znancev ne prijateljev in ste navezani le sami ná-se. Kaj velja tam človek, kdo se ga usmili! In še nazaj ne more, če mu slabo gre. Morda ste slišali o katerem, da se mu dobro godi unkraj morja, kolikim se pa godi slabo, menda niste zvedeli.“

Te besede gospoda župnika so presunile marsikoga, to je pričal splošen molk. Videti je, kakor da bi se nekteri nekoliko premišljevali, kako in kaj. Ali zdaj se oglasi Jerman:

„Gospod župnik! Kar se mene tiče, sem si to reč dobro premislil, in kakor vem, se našim delavnim ljudem v Ameriki ne godi slabo, ampak prav dobro. To vam bo znano tudi po poročilih naših duhovnikov, ki so šli tje. Za lenuhe pač tudi Amerika ni, kakor nobena dežela ne. Kdor je pa izveden in priden, si tam lahko pomaga, veliko lajše, kakor pri nas, ko nam vedno in povsod le davkar za petami stoji in nas za mošnjček stresa.“

Jerman je to govoril precéj glasno in skoro vsi so ga slišali. „Amerikanci“ so mu tudi brž burno

pritrldili in gospodu župniku ni ostalo družega, ko da je slednjič vzdignil palico in rekel:

„Že vidim, da tu ne pomaga nič. Vi ste sklenili in pri tem ostanete. Zato ne morem družega, ko želeli vam vsem srečo unkraj morja in da bi se nobeden izmed vas ne želel nazaj v našo faro in pod to lipo, pod katero se danes zadnjikrat vidimo. Bog z vami in njegov blagoslov!“

Vsi pokleknejo, gospod župnik razprostre svoji roki in jih blagoslovi. Potem gospod odide počasi, in se zgubi za gozdičem, ostali pa so vsi nekako zamišljeni.

Zdaj pa — kaj je to? Ali ni to Korenov Janez, ki dere po vasi gor — brez vsega pokrivala? In kakšen je? Kar plane med množico in predere do Jermana, pred katerim se zgrudi na tla.

„Nič ni, nič, vse je proč!“ — ječi na tleh.

„I, kaj pa je, Janez?“ — ga praša Jerman — „ali te je gad pičil?“

„Huje, huje“ — stoka Janez — „v Ameriko ne smem. Mi niso hoteli dati pisem, so rekli, da moram prej dostati vojaščino. To je osem let in kaj — kje bo že takrat Polonica!“

„Ktera Polonica?“ — praša Jerman in vzdiguje Janeza.

„Ej, nobena“ — pa se popravi ta — „saj nisem nič rekel. Samo toliko je, da mi niso hoteli pôsa dati pri gospóski, pa prav pri nobeni ne, ker sem bil pri treh. No, pa ne rečem nič, bom že storil, kar mislim, če je prav sto gospósk nad mano.“

„Počakaj me malo tam za uzarjami“ — reče na to Jerman — „da mi nadrobneje poveš, potlej ti bom jaz že tudi nekaj rekel. Zdaj pa molči, da drugi ne zvedó še več, kakor so že. Ti si še mlad in imaš srce na jeziku.“

Janez se pomakne nazaj med zadnje pa se počasi izrine iz množice ter se zgubi za mejo. Jerman pa reče „Amerikancem“, ki ga obstopijo, zadnjo:

„Tako je vse dogovorjeno. V treh tednih gremo, vsak naj do tje se popolnem pripravi in odtrga od doma, da nazadnje ne bo kakih nepotrebnih sitnosti in zamude. Kar nas je tukaj danes zbranih, se v pondeljek po drugi nedelji snidemo pri farni cerkvi, kjer bomo imeli še tiho sveto mašo za srečno pot; potem odrinemo vsi skup brez daljega obotavljanja. Drugi, kar jih bo šlo z nami, čakali nas bodo v mestu, kjer bomo sedli na železnico in se odpeljali do Hamburga. Tako je, da zdaj vsak ve!“

Vsi prikimajo in tudi glasno pritrdijo, potem se razidejo. Jerman postoji še nekoliko, pa tudi on gre ter jo ukrene za vasjo po uzarjah. Tam ga na ograji sloneč čaka Janez in ko ga zagleda, mu gre kar naproti ter ga burno praša, kaj mu ima reči.

„Ej, veš kaj, Janez“ — pa ga ogovori Jerman — „ko si bil oni dan pri meni, mi nisi povedal prav, zakaj bi šel rad v Ameriko. Če bi ne šla Polonica, bi tudi ti nič tje ne silil, je li?“

Janeza oblije rudečica, da išče, zastonj besedi za prav odgovor; jezik se mu kar zatika in vse, kar spravi izmed zob, je to: „Kdo je pa to rekel, kdo?“

„Jaz rečem to zdaj, ker vem, pri čem da je ta reč. Samo to mi povej: Ali ve Polonica za to?“

Janez je v silni zadregi — tako, da ne ve nič odgovoriti, ko: „jaz ne vem, pa mislim.“

„Dobro! Poslušaj me, Janez! Po tem, kar sem zvedel, je zadeva med nama nekoliko spremenjena.“

Janez napné uho, Jerman pa nadaljuje:

„Pri svoji dani ti obljubi pač ostanem, da ti namreč plačam pot v Ameriko, ako greš z mano in boš potem pri meni, toda za zdaj je ta obljuba moja ničeva, ker ti ne moreš iz domovine, dokler nisi do stal vojaščine. Brez pôsa te ne bodo pustili čez mejo. Pa — da ti po pravici povem — ti siliš le za Polonico v Ameriko; taki mladenči so pa vsi zmešani in med resnobnimi ljudmi povsod napoti; za take reči si ti pa še premlad, kakor dekle tudi, toraj si jo moraš iz glave izbiti, ker to nič prida ni. To ti bo pa naj-lajše, ako ostaneš zdaj domá, se še izučiš in doslužiš vojake; če boš potem še teh misli, utegneš priti za nami; jaz ti bom pisal, kje smo se našelili na novem svetu in kako nam gre, ter ti poslal denarja za pot, ako ga sam ne boš mogel skupaj spraviti. V malo več ko mesecu dni se lahko zmeniva čez morje sem in tje. Tako, kakor je zdaj, te pa ne morem in tudi ne smem seboj vzeti, to boš menda sam spoznal, če-ravno si še mlad.“

Kdo je bil potem pogovoru huje potr, ko Janez! Kar opotekal se je domu in tam se zgrudil pred kovačnico na tla. Vso noč je potem prebil na klopi v tmuni. Revež!

Mi ne bomo poslušali njegovega zdihovanja in tugovanja, akoravno se utegne mladenič komu smiliti, marveč moramo pogledati po drugih „Amerikancih“.

To je bilo pripravljajna, to joka in poslovljanja! Od bliže in dalje hodili so žlahtniki, znanci in prijatelji po slovo k „Amerikancem“, ti pa so hoteli videti vsak še jim priljubljen kraj. Tako je šel tudi Kolar s Polonico zadnjo nedeljo še na Božjo pot k Mariji, kamor je hodil vsako leto vsaj po dvakrat, da bi se poslovil od nje in molil za srečen pot. Svojo pobožnost opravi, potem pa gre iz cerkve, Polonici, ki je še molila, rekši, da naj pride za njim, ko bo odmolila. Deklica še prav goreče prosi Matere Božje blagoslova za dolgo pot, potem pogleda milo podobo, Marije in zdi se ji, kakor da bi ji odmigala ali vsaj rekla: „tukaj se ne vidive več!“

Nič prav vesela stopi potem iz cerkve in koga zagleda pred pragom? Janeza, ki brž zgrabi njeno roko in bolj ihti, ko govori:

„Polonica! Ti greš, je li?“

„Kam?“ — praša dekle trepetaje in prestrašena.

„No, saj veš!“ — nadaljuje Janez zamolklo; —

„tje, kamor jaz ne smem in ne morem — oh!“

„Pusti me no, Janez!“ — ihti Polonica — „saj mi je že tako pretežko, čemu si li še ti prišel!“

Dalje ni nobeden govoril besedice, bilo je, kakor da bi bila obema sapa zaprta. Šla sta po griči navzdol do hiše, kjer je oče Kolar čakal hčeri. Tam pa Janez burno stisne Polonici roko pa nekako divje navdušeno vsklikne:

„Ti greš zdaj, jaz pa pridem za tabo, le čakaj me!“ —

Potem zavije brž v stran in zgine v grmovji. Polonica pa obstoji in gleda še za njim ali marveč ne gleda nikamer, ker sama ne ve, kaj misli in kako ji je. Zdrami se še le, ko jo oče, za mizo pri poličku sedeč, pokliče in praša:

„Kaj pa je hotel Korenov Janez, ki je toliko časa govoril s tabo?“

„Ej nič posebnega, oče“ — odgovori dekle vse zmešano — „le po slovo je prišel. Saj veste, kam jutri odrinemo.“

„Hm, hm“ — mrmra oče Kolar, pa sam zá-se — „nekaj se mi zdi — — no, pa saj jutri gremo, potlej je pa vsega konec.“

Tako gresta oba molče proti Selom.

Ko sta zvečer prišla domú in je Polonica šla še k sosedovim se poslovit, jo je čakal Janez, ko se je vračala, jo vstavil in pokazal ji jasno nebo, kjer je migljalo na milijone zvezd.

„Tje gor poglej, Polonica“ — ji reče — „te zvezde so gotovo tudi v Ameriki. Videla jih boš vsako jasno noč, kakor jaz. Izberi si eno, da boš gledala vá-njo, in čez štirindvajset ur ali še prej jo bom videl tudi jaz. Tej sporoči, če mi boš imela kaj sporočiti, kakor bom jaz, ako jo bodeš hotela gledati. Ktero si izbereš?“

„Najlepšo, danico!“ — reče dekle vse prevzeto.

„Danica bodi toraj najina zvezda, po kateri se bova pogovarjala“ — reče Janez, stisne Polonici roko

in se zgubi po vrtu, Polonica pa gre k očetu v hišo, ki ni več njuna, v kateri pa vendar spita zadnjo noč.

Drugi dan, v ponedeljek, je bilo pri farni cerkvi zbranega skoro toliko ljudstva, kakor ob nedeljah in praznikih. Akoravno je bil namreč Jerman rekel, da bodo imeli le tiho mašo in akoravno je bil delavnik in so ljudje imeli veliko dela na polji, je vendar privrelo sila veliko ljudi, ki so hoteli zadnjikrat videti še „Amerikance“ in vzeti od njih slovo. Med mašo so vsi „Amerikanci“ po pravi katoliški šegi prejeli še sv. obhajilo v farni cerkvi, zadnji pot poljubili krstni kamen, pri katerem so bili krščeni, in zadnjikrat slišali zvonove, pod katerimi so bili rojeni. Koliko je solza teklo, kdo bi to popisal, kdo tega ne umel!

Po dokončanem cerkvenem opravi stopi gospod župnik v svoji cerkveni opravi pred nje in jim dá vsem slovesen blagoslov.

„Naj vas spremlja Bog“ — reče potem — „pot bodi vam srečna, sreča vam mila tudi na tuji zemlji, med neznanimi ljudmi.“

Vse je ginjeno, se prekriža in gre iz cerkve.

Zunaj so pripravljene vozovi, ker je bil Jerman že vse tako vredil, da po maši in po malem zajutruku se odpeljejo vsi brž proti mestu, kamor je bila prtljaga, kolikor je mogel je vsak seboj vzeti, že naprej poslana. Se ve, da je bila tam pred veliko gostilnico silna gnječa, mnogo zdihovanja, solz, stiskanja rok, objemanja in takih prizorov, ki človeka ginejo. Morda bi tega ne bilo konca in kraja, ako bi ne bil Jerman na ves glas zakričal:

„Zdaj pa le na vozove! Kdor ne sede brž, bo zaostal!“

Vse posede po vozovih, Jerman na zadnjega. Ko ravno stopa gor, pride izza vogla gospod župnik, ki mu pomoli še roko pa pravi:

„Vso srečo vam unkraj morja, — pa zamerite mi ali ne, celó pri odhodu — moje prepričanje je to: Ne v Ameriko!“

Konja potegneta za drugimi, Jerman pozdravi nazaj še s klobukom in „Amerikanci“ drdrajo proti mestu. Ljudstvo gleda za njimi, dokler jih je kaj videti, potem se razide in tudi solzne oči se po poti polagoma posuše.

Do morja in čez morje.

Reči se mora, da je bil Jerman vse prav dobro vredil. Ko so namreč njegovi tovarši, katerih je bilo 42, prišli v mesto, našli so v prej določeni gostilnici vse druge, ki so se jim hoteli pridružiti. Tu je bilo par meščanov, rokodelcev, tudi dva dijaka pa še kmetiških ljudi iz drugih krajev. Jermanovi ljudje se niso ravno brigali za te, ker jih po večem niso poznali, marveč so šli ogledat mesto, češ, da zadnjikrat. Tudi Jerman je šel še nekatere malenkosti nakupit in par prijateljev iz šolskih let obiskat, naročil pa je prej vsem drugim strogo, da se zvečer vsi natančno o določeni uri snidejo na kolodvoru.

Zvečer je na kolodvoru vse živo bilo, ker so tudi meščani hoteli videti odhajajoče „Amerikance“.

Jermań je bil prvi tam in gledal, da je šlo vse lepo v redu. Njegovi ljudje so mu bili denar za vožnjo do Dunaja kar v roke dali in tako je on kupil listke za vse skup; drugi so jih bili pa že prej kupili.

Ravno odhaja od kase, da bi liste vsem razdelil, kar mu potrka na ramo prečj gospod človek, ves popotno opravljen, in praša: „Kam pa, kam, Jermań? Saj si Jermań, moj sošolec, je li?“

Jermań se ozre, a ko zagleda obraz moža, je tako, kakor da bi ga nekaj streslo. Vendar se premaga in praša: „O, ali si še živ, Arko? Saj si Arko, tisti Arko, ki —“

„No, ktereга so iz pete šole spokali, ki je bil potem vojak, pa vedno le po arestih tičal. Le kar govori, mene ni nič sram, sem že preveč skusil; tudi novega zá-me tukaj nič več ni, zato grem pogledat, kako bo kaj unkraj morja, — v Ameriki.“

„Kam si namenjen?“ — praša Jermań vidno zavzet in nič razveseljen po tem pojasnilu.

„V Ameriko, kakor sem rekel“ — ropotá prišlec prav glasno; — „saj greš tudi ti tje in vas več, kakor vidim. Mislim, da ti bo prav po volji, ako dobiš po poti za tovarša sošolca, s katerim se moreš vsaj kaj meniti; tvoja družba je tako prekmečka, kakor vidim.“

„Je že prav, ali mi smo bolj med seboj“ — ugovarja Jermań in videti mu je, da mu je ta tovariš tako neljub, kakor jež v čevlji.

„Nič ne de, se bomo že spoznali“ — odgovori Arko in nadaljuje: „V drugem pa — bodi tebi in

tvoji družbi prav ali ne, jaz se bom peljal v Ameriko z istim vlakom in na isti ladiji, kakor vi, tega mi ne moreš braniti.“

„Ej, saj ti tudi ne bom, Bog varuj“ — reče Jerman — „Amerika je še večja od Evrope, toraj je tam za zazne ljudi še več prostora, ni treba, da bi si bili napoti.“

Na to se obrne in razdeli svoji družbi karte ali vožne listke ter jih pelje vse do vozov, kjer dobé prostor v dveh, ker vsi ne morejo v en voz. Kmalu pride tudi Arko in sede v drugi voz, kjer je še prostor, začne ponosno razprostirati se in ogledovati ljudi.

„Kdo pa je ta?“ — se poprašujejo selivci šepetaje, pa nobeden ga ne pozná; slednjič se obrnejo do Jermana, ta jim pa odgovori:

„Eden je, ki gre tudi v Ameriko. Pa ni nič prida človek, ne menite se ž njim in če vas bo kaj prašal, pa mu odgovarjajte kolikor moč malo in na kratko. Znanstva ž njim ni treba nikomur delati.“

Tako so bili vsi podučeni, kako se jim je obnašati proti nepričakovanemu tovaršu; če ga Jerman ne mara — so si mislili — ne more biti veliko vreden.

Kako so se vozili do Dunaja, ne bomo popisovali, ker je to bilo kratkočasno le njim, ki se po teh krajih prej še vozili niso. Pripeljali so se tje brez vse nezgode in zamude, na kolodvoru so pa zvedeli, da jim bo vlaka, ki jih bo peljal naprej, čakati nekaj ur. Jermanu je bilo to ravno prav, ker si je hotel ogledati še dunajsko mesto vsaj nekoliko. Zato reče, da gre v mesto in da naj ga drugi čakajo na kolodvoru,

iz ktereга naj se nobeden ne gane, da se ne zgubi kje; če pa kdo hoče iti ž njim, naj gre, pa le preveč jih ne, ker bodo v Ameriki lahko še veliko večja mesta videli. Oglasita se samo Kolar in dijak, z imenom Logar, ki hočeta iti ž njim. Arko se jim pa kar tako pridruži rekoč: „Jaz grem pa kar tako, zgubil se ne bom.“

Kolar je svojo Polonico, ki ga ni rada pustila iti, izročil sosedinji, češ, eno uro ali dve je ne bo snedel nihče in dolzega časa ne bo poginila; potem so šli omenjeni štirje, drugi pa so posedli po kolodvoru ali se pa sprehajali po njem. Da gledalcev ni manjkalo, se razume, in železnični čuvaji so imeli dokaj opraviti, da se kolodvor ni prenapolnil radovednežev. Našim selivcem je bilo vse to novo, posebno ropot in zvižganje odhajajočih vlakov, da so imeli tega vsa polna ušesa; vendar so se trdno skup držali. Čas jim je tako le prenašlo preteklo.

Kar se pridrvi hlapón z dolgo vrsto vozov, krik in vriš nastane, železnični konduktêrji upijejo — v nemškem jeziku, se ve da — selivcem in jih potiskajo proti vozovom. Izmed družbe razumi le eden nekaj nemški, ta v naglici pové, da je to vlak, s katerim morajo vsi odriniti, toraj le brž v vozove!

„A kje je Jerman? brez njega ne gremó!“ — upijejo vsi.

„Kje so oče?“ — upije Polonica vsa preplašena.

Toda vse rine v vozove, češ ali nočeš morajo vsi not in ravno ko konduktêr zapira vrata, pridrvi se Arko, ki skoči brž na voz, komaj še o pravem

času. Potem zapiska hlaponova piščal in vlak se odpelje. „Amerikanci“ so razdeljeni zdaj po raznih vozovih med tujimi ljudmi in kako jim je, si utegne marsikdo misliti. Najbolj žalostna je Polonica, ki ne vé za očeta, pa sosedinja tolaži jo s tem, da bo že v kakem drugem vozu pri Jermanu, in tako se peljejo vsi boljše ali slabše volje naprej.

Kje pa so Jerman, Kolar in dijak, ki so sli nekoliko ogledat si še mesto? Zakaj jih ni bilo o pravem času nazaj na kolodvor?

To bodi tu ob kratkem razloženo. Vzrok temu je bil Arko, ki se je tem trem po sili pridružil. Jerman Dunaja ni poznal še po vsem, zato je, akoravno nič kaj rad, šel za Arkom, ki je družbo vodil po raznih ulicah, slednjič pa se zgubil, pustivši jih zeló daleč od kolodvora. Nekaj časa so ga čakali, ko ga pa le ni bilo, so se napotili nazaj, pa so prišli na kolodvor ravno, ko je vlak s selivci odbrlizgal.

To je bila zdaj zmešnjava! Posebno Kolar je upil in kričal po svoji Polonici, Jerman pa se je praskal za vratom, slednjič pa je vse pomiril, češ, da že ve, kaj je zdaj storiti.

„To je Arko naredil“, — reče — „samo ne vem, zakaj. Pa mu ne bo nič pomagalo, saj je telegraf tu.“

Brž gre in telegrafira postaji v Pragi, da naj tisti, ki se selijo v Ameriko, tam stopijo z vozov in počakajo družega vlaka. Ko tovarišema to pové, sta pomirjena, tudi Kolar, kterege je zavoljo Polonice zeló skrbelo. Čakajo še nekoliko in ko pride drugi vlak, sedejo v voz in odžvižgajo.

Jermań je dobro slutil, da je namreč Arko to njihovo zamudo nalaš napravil. Že na tretji postaji namreč je prišel v voz, kjer je bila Polonica, in jel ljudem praviti, da Jermań, Kolar in dijak ostanejo še nekaj dni na Dunaji, ker jim je tam tako všeč, pa da so njemu naročili, naj on vodi jih do Hamburga, kjer se bodo dobili že na ladiji, če ne prej. Ljudje so na to mrmrali, Polonica jela je jokati in se ni dala potolažit, še celó po takih ne, ki so bili svoje denarje Jermańu izročili, da jih zamenja za ameriķanski denar na Dunaji ali v Hamburgu.

To je bila slaba vožnja in marsikteri je rekel, da nič dobrega ne pomeni. Najbolj se je to Polonici zdelo. Arko pa je med potom razvezal svoj jezik in govoril ter hantal kar na vatle dolgo in na bunke debelo vsake vrste reči, posebno o Ameriki, ter brusil jezik tako, da bi se bil dal marsikdo premotit po njem, ako bi Jermań jih ne bil prej svaril pred njim. Ko je slednjič spoznal, da se njegove besede vsaj zdaj še ne prijemajo selivcev, je vtihnil in se naslonil v stran, da bi opazoval ljudi in poslušal, kaj govoré.

Ljudje so bili res v ne mali zadregi. Kaj, če Jermana ne bo? Brez njega se ne vedó obrniti nikamer, ker jim je ves svet neznan. Po vsi poti so toraj tužni in čeravno se jim Arko zopet oglašá tu in tam, češ, da to nič ne dé, bodo že za njimi prišli, vendar ni nič pravega zaupanja v njega, ker ga nihče ne pozná; on je padel med nje kakor divja raca med domače, da niso še prav vedeli, zakaj. Arko je to čutil, a rekel ni nič, marveč si je mislil: „bo že vse drugače, ko

pridemo do Hamburga; tam bom že zmedel ljudi, da se ne bodo več našli skup, vsaj vsi ne; saj so brez Jermána kakor piške brez koklje.“

Tako drdrajo in drče naprej do Prage. Tu je treba stopiti z vozov, ker drug vlak jih ima peljati naprej. To se naznani vsem popotnikom in tako se dobé „Amerikanci“ zopet vsi skup. Ko so zbrani, pride k njim železničen uradnik s telegramom ter praša — po nemški, se ve da — če poznajo Jermána. Ljudje ne razumijo družega nič, ko besedo „Jerman“, vendar se drenjajo vsi okoli uradnika popraševajoči, kaj da je. Ali uradnik jim ne more družega povedati, ko to, kar je v nemškem jeziku telegrafirano. Kdo ga razume? Prerije se tudi Arko, ki je vse dobro razumel in ni bil nič kaj vesel telegrama. Brž ogovori toraj uradnika in mu reče, da bo on telegram razložil ljudem, ker nobeden izmed njih ne razume nemški. Uradnik je tega prav vesel, mu pokaže telegram, kterega Arko pogleda, potem pa zaupije:

„Vidite, tu je Jerman z Dunaja za nami telegrafiral, naj le peljemo se naprej in da v Hamburgu pridejo vsi trije za nami v gostilnico, za katero že jaz dobro vem; naj vas le jaz vodim.“

Ljudje se nekoliko čudno ogledujejo, ker se jim to kaj malo verjetno zdi. Posebno Polonica je vsa raz sebe. Ali kaj pomaga to? Drugi jo tolažijo, da bo že prav, ker telegram ne more biti laž, in nazadnje ta novi gospod vendar ne utegne biti tako slab in nevaren človek, kakor se morda njim zdi. Arko je v tem stopil tudi h kolodvorskemu načelniku ter rekel mu, da

njegovi ljudje ne marajo čakati na Jermana, marveč se bodo peljali naprej brž, ko se presedejo v drug vlak. Načelniku je bilo to prav, toraj jim je odločil dva voza, v ktera so sedli in drknili naprej po železnici z vlakom, ki jih je vlekel proti Bodenbachu, kjer je meja avstrijska v nemško stran. Arko se je muzal, ko je videl, da se mu je to vse tako lepo posrečilo; zdaj jih Jerman ni mogel več dohiteti po železnici in tako je bil gotov si, da bo svoj namen tudi dalje lahko izpeljal. Toda ni vselej tako, kakor si človek preračuni. Kmalu potem, ko so odrinili od Prage, se vsuje ploha, da je po strehah vozov bobnelo, kakor da bi šla toča. Na Českem je tako vreme večkrat in tačas narastejo reke, da je groza, ter napravijo navadno hude povodnji. Ko se naši selivci pripeljejo na mejo v postajo Bodenbach, zvedó — čeravno le bolj po znamenjih in nekaj po kmetu, ki je par besedi nemščine umel, da bodo morali tukaj stati, ker je ploha in voda poškodovala železnični tir. Najbolj neljubo je bilo to Arku, ki je slutil, da utegne Jerman z vlakom dohiteti jih in da bo potem njegova hudobija na dan prišla; vendar je upal še toliko, da bodo mogli z vlakom odriniti, predno pride drugi, ali da je s svojimi lažmi tudi Jermana in njegovo družbo zmešal tako, da se bo morda v Pragi vsaj za pol dne zamudila, in to bi bilo dosti.

Pa ni bilo tako. Ko so selivci sedeli in postopali po kolodvoru kakih osem ur, pridrdra drug vlak in iz njega stopijo Jerman, Kolar in dijak Logar. Vsi jim tekó naprot, jih obsujejo in čudenje je na obeh

straneh enako. Razjasнено je kmalu vse in ko zve Jerman, kdo je to zmešnjavo in gotovo nalaš naredil, ga prime jeza in na ves glas zaupije:

„Kje pa je tisti človek, da ga stresem za ušesa? To je vendar preveč hudobno!“

Vsi se ozirajo po njem, ali zastonj; ni ga bilo več, zginil je bil kakor kafra. Ko je namreč Jermana zagledal, jo je popihal s kolodvora; tudi se potem, ko je vlak mogel odriniti, ni vsedel v noben voz, ampak počakal je družega vlaka, s katerim še le je odrinil. Našim selivcem po njem ni bilo žal, marveč togotili so se nad njim, pa ne predolgo, ker so bili veseli, da so bili zopet vsi tako lepo skup. Spoznali so ga pa in Jermanu je bilo to celó prav, ker zdaj so lahko vedeli, kak tiček je Arko. Dober nauk za prihodnjič, če bi unkraj morja z njim kje skup zadeli.

Odslej je bila vožnja vseškozi mirna in ugodna, torej nam ni omenjati družega, ko da so v Hamburgu v mali katoliški cerkvi pred odhodom imeli še sv. mašo za srečno pot, pa peljali se do Bremena.

Tukaj se je prikazala zopet sitnost, na katero ni mislil nihče, najmanj pa Jerman, ki je bil po pismih vse tako lepo vredil. Poveljnik ladije namreč naznani popotnikom, da vsi ne bodo mogli peljati se na eni ladiji, marveč da, ker se je oglasilo toliko še drugih popotnikov, se bo privzela še druga ladija, ki bo šla za prvo le dan ali dva pozneje, ko bo za vožnjo po vsem pripravljena.

To je bila zmešnjava zdaj med našimi selivci! Kdo bo šel s prvo, kdo z drugo ladijo? Vsak je hotel

peljati se na prvi, zavoljo tega je nastal velik prepir, ki je Jermanu skoro glavo zmešal. Slednjič pa, ko je videl, da se z lepo ljudje ne bodo dali pogovoriti, stopi med nje in reče:

„Ako bomo taki, se nam unkraj morja ne bo dobro godilo, mar se vrnimo nazaj na dom! Saj bomo prijadrali v Ameriko vsi, eni par dni prej, drugi par dni pozneje. Prvi bodo počakali druge v novem Jorku, pa bo! Še le potem odrinemo vsi skup naprej. Meni je enako, grem li s prvo ali z drugo ladijo, saj ste obe v božjih rokah. Samo toliko bi bilo bolje, če bi jaz šel s prvo, da vse vredim tam, ker imam potrebna pisma pri sebi. Če pa ne, bom izročil jih komu izmed vas, da nam tam vse vredi, in peljal se z drugo ladijo za vami.“

Besede te niso bile brez vspeha, slišalo se je: „Jerman ima prav, le pametno! Naj on gre naprej, da bo vse vredil, nas pa polovico ostane in se pelje z drugo ladijo za njimi. Jerman naj vse vravna!“

S tem so bili res skoro vsi zadovoljni in so Jermanu prepustili, naj si izbere tiste, kateri naj bi šli ž njim. Odbral jih je nekaj, med njimi Kolarja in Polonico, drugim pa je pustil za vodjo ali tolmača dijaka Logarja, ker je vsaj nekaj jezikov znal. Se ve, da jim je priskrbel tudi prenočišče in priporočil jim, da bi se nikar ne zgubili v mestu, marveč vsi skup ostali tam ali vsaj ne šli daleč od njega.

Prva ladija z Jermanom se odpelje, ostali gledajo za njó. Gotovo je bilo onim težko pri srci, ko so odjadrali, posebno pa še, ko je zginila suha zemlja jim

izpred oči; gotovo je zjokal se marsikdo, posebno pa Polonica, ko je videla krog sebe golo morje, toraj veliko večo vodo, kakor je bila tista, ki je njeno mater požrla. Pa mi ne moremo iti za njimi, marveč pogledali bomo, kako je z onimi, ki so zaostali.

Jerman jih je bil spravil v gostilnico, kjer so navadno selivci ostajali in zbirali se, tudi je bil z gostilničarjem, jako prijaznim možem, vse pogodil tako, da bi zaostalim ne bilo treba skrbeti za nobeno reč več. In morda bi bilo šlo vse prav gladko, ako bi se ne bilo zgodilo dvoje.

Prva neprilika je bil dijak Logar, mlad človek, ki še ni videl več svetá, ko od dóma do sém, večih mest pa nič, razen koščka Dunaja z Jermanom. Skusil po svetu ni bil toraj veliko, a radoveden je bil in šel mesto si ogledovat. Mesto pa je precéj veliko, tudi se marsikaj vidi, in tako se je naš Logar zgubil, da ni vedel, kje je in kam mu je iti nazaj do prenočišča. Prime ga žeja in lakota in vkrene v gostilnico ob poti; ni ravno gospóska, pa tem bolje, ker bo cenejša. Tu si naroči nekaj, pojé in popije, potem pa praša krčmarja, kako mu je iti, da pride do gostilne, kjer ostajajo tisti, ki se selijo v Ameriko.

„A, v Ameriko ste namenjeni?“ — se oglasi nekdo brž pri drugi mizi — „no, jaz tudi, toraj greva lahko skup proti tisti hiši, saj sem jaz tudi tam.“

Logarju je to prav, ker mož je pošten videti. Napotita se in gresta. Med potom pa ga zapelje neznan prijatelj v drugo gostilno, kjer najde prijetno družbo; tu so ga upijanili in ko je bil brez zavesti,

pobrali mu ves denar in tudi že plačani list za vožnjo čez morje. Vsega omotenega so pustili potem na ulicah, kjer ga je našla policija in spravila pod streho do drugega dne, da postane trezen. Drugi dan se je revež pač prebudil, ali bil je ves zmešan; na nobeno vprašanje ni vedel pravega odgovora, ker tamošnje nemščine ni razumil; glava pa ga je tudi tako bolela, da je zopet kmalu omedlel. Poklicali so zdravnika in ta je rekel, da je mladenič moral dobiti kako hudo omotljivo pijačo in da utegne še tri dni biti ves zmešan, če ne bo hujega.

Moramo reveža zdaj pustiti in pogledati v gostilnico, kjer so ostali selivci. Po Jermanovem nasvetu si ne upajo daleč od hiše, da bi se ne zgubili ali ne prišli v kako nevarnost. Krčmar jim je bil po Logarji dal naznanit, da bo zavoljo ladije vse že on preskrbel, da ne bodo zamudili, in jih dal tudi spremit do nje. Zato so nekaj posedali, nekaj pa hodili po bližnjih ulicah, le to se jim je čudno zdelo, da Logarja ni bilo nazaj. Čakali so ga in le čakali, hudo jim je bilo še posebno zato, ker so se z gostilničarjem zavoljo jezika sila težko zmenili. Ko Logarja čez dva dni le ni bilo, na ladijo so pa morali, so vzeli njegovo prtljago seboj, misleči, da bo na barko gotovo prišel, čeravno se je kje drugje mudil, ker je bolj učen ko drugi. Pa ni ga bilo, zastonj so ozirali se po njem. Ladije ne čakajo, kakor tudi hlaponi ne, toraj so naši selivci odjadrali brez Logarja, ne vedoči, se mu je li kaka nesreča pripetila ali se je pa morda premislil in bo po prtljago, ki so jo na ladijo vzeli, prišel v gostilnico, ko

bodo oni že na morji. Žal jim je bilo zá-nj, ker so bili zdaj čisto med tujei brez znanja njihovega jezika, le nekaj Čehov je bilo tudi na ladiji, s kterimi so se pa težko razumeli.

To je bila zaostalim prva nezgoda, a prišla je še druga. Ko so vzeli slovó od suhe zemlje, prikaže se na krovu — kdo? Arko, tisti človek, ki jim je pot enkrat že zmešal, pred kterim jih je bil Jerman svaril in ki je v Bodenbachu na meji tako tihoma zgubil se. Nobeden ga ni bil vesel, Gosar je celó rekel: „Jaz bi kaj stavil, da je ta kriv, da tistega dijaka ni za nami. Ali ga je pregovoril ali pa še kaj hujega. Na vsak način se ga varujmo, kakor je rekel Jerman. Kdo ve, po kaj in zakaj gre ta človek v Ameriko!“

Prve dni vožnje ni bilo nič posebnega. Vreme je bilo lepo, selivci so ogledovali si morje in nebó, ker družega tako ni bilo. Arka pa ni maral nikdo in če je on kterega ogovoril, se je tisti po kratkih besedah obrnil v stran in šel. — —

Ker je prva polovica z Jermanom že pred nami in nam tudi naprej ušla, moramo ostati pri teh. Na ladiji je bilo veliko ljudi raznih narodov, posebno Čehov, ker teh je najti po vsem svetu, kakor judov. Naši selivci so se pridno držali skup in se niso zmenili kaj za druge ljudi; ali vožnja čez morje traja več dni in tako se je naredilo, da so se vendar tu in tam zmešali s Čehi, kterih jezik jim je bil vsaj kolikor toliko umljiv. In to je bilo dobro, ker je bilo tem kratkočasneje na potovanji. Samo to jim ni bilo prav, da je tudi Arko preveč soznanil se s Čehi, izmed kterih je

marsikdo vsaj nekaj nemški znal, trije ali štirje pa prav dobro. Kolikor so mogli, so toraj povedali Čehom, kaj je Arko po Jermanovem sporočilu in kolikor so sami skusili, in nekteri so jim verjeli, drugi pa tudi ne, posebno nemški Pemci, katerim je bila Arkova zgovornost jako všeč. Pa vkljub temu voznja po morji ni bila predolgočasna, ker je ladija bila tako nekak svet v mali meri in so Čehi imeli tudi svoje godce seboj.

Štirinajst dni je šlo še precéj gladko po morji, da skoro nihče ni pogrešal suhe zemlje; že ni bilo več daleč do Novega Jorka, prvega mesta na ameriškanski zemlji; kar pa pride ponoči vihar, da vse zbudi in zmeša na ladiji, le poveljnika in brodnikov še ne. Drugi dan je bila nevihta, kakoršne so na morji po večkrat, pa tako silne le po redkem. Vse je molilo in prekriževalo se, še celó Arko, ki se je dolgo posmehoval nezgodi, je obledel in tičal v svojem kotu. Ladijo je metalo sem ter tje, da je vse pokalo; zlomilo se je krmilo, jambori so popadali odkrehnjeni v morje in celó vaporni dimnik je strašen piš odtrgal — tako, da je bila ladija v največji nevarnosti in izročena prav viharju in morskim valovom.

In hudó je bilo, tako hudó, da tega ne maramo popisovati. Dve ženski ste kar strahu umrli in vrgli so ji — kakor je navada — v morje, več ljudi je pa tako padlo čez krov in utonilo, pa naših selivcev nobeden, ker so bili trdih kosti in držali se skup, naj bo to ali ono, življenje ali smrt. Najhuje je cincal Arko po ladiji in klical ves svet in vse svetnike na pomoč, ker kleti si ni več upal; ko pa je mornar stopil

k njemu in zarohnil nad njim, da naj bo tiho, če ne, ga bo že zavoljo drugih vrgel v morje, je vtihnil in v kotu sam zá-se cvilil. Kdor ga je slišal, se ga je ognil, ker se je vsem studil.

Tri dni je ladija bila tako na morji, kakor orehova lupina na vodi; nič se ni dalo pomagati, ker so tudi kolesa ob stranéh potrla se. Sreča pri vsem tem je bila ta, da še niso bili blizo zemlje, ker bi se bilo vse strlo, če bi bili ob kaj trdega zadeli.

Kapitán, to je poveljnik ladije, je po svojem kompasu in kartah dobro vedel, da jih nevihta žene proti jugu in da so že daleč od pota proti Novemu Jorku, kamor so bili namenjeni. Kako daleč pa da so zanešeni, še on sam ni mogel preračuniti. Val in pišta vlekla onemoglo ladijo navzdol po morji in še le, ko je postalo morje mirno, so mogli nekoliko popravljati ladijo in kovati kolesa. V tem so zagledali tudi zemljo in jadráli, kolikor so pohabljeni stroj in popravljeni kolesi dali, proti nji ter prijadráli v pristaniško mesto Vera-Kruc. To mesto je na pobrežji Mehikanske dežele, toraj daleč od Novega Jorka.

Kakor so bili po prestanem strahu na vodi vsi veseli suhe zemlje, tako so bili pa vendar vsi obupni, ko so zvedeli, kje da so; in to ne le naši Slovenci, marveč tudi vsi drugi, ker vseh cilj je bil Novi Jork, kamor so jim naprej že šli prijatelji in kjer so imeli deloma priporočil z dóma do veljavnih osob. Vse je zdaj obsulo kapitana, kaj bo, ali odgovor je bil ta, da morajo čakati, da se popravi ladija, potem še le bodo šli proti Novemu Jorku nazaj.

Kaj se je potem tu godilo, se skoro ne dá popisati. Naši selivci, akoravno večidel krepkih teles, so zavoljo prepíčlega živeža in mrzličnega kraja do malega pomrli za „rumeno“ ali močvirno mrzlico, ravno tako veliko drugih, in ko je ladija bila zopet popravljena in odjadrala, je bilo na nji komaj polovica prejšnjih popotnikov; naših Slovencev le še šest in po vrhu še — Arko, ker kopriva ne pozebe. Ladija je odjadrala navzgor po morji proti Novemu Jorku in dospela tje brez kake nesreče.

Ali kaka zmešnjava je nastala zdaj? Popisati se ne dá lahko, toraj pustimo vse druge in glejmo le za šestimi še ostalimi Slovenci. Ko so stopili na suho, je oče Gručar rekel:

„Veste kaj, prijatelji, skoro bi bilo bolje, če bi poskakali nazaj v morje. Jermana ni, Bog vé, kje je že, drug človek nam tudi ne bo pomagal, jezika ne znamo, toraj smo zgubljeni, kakor oni, ki jih je tista strašna mrzlica pobrala v Vera-Kruci.“

Vsi pobesijo glave in sedejo ob svoji prtljagi, ktero so vzeli iz ladije, po tleh, čakaje, da bi raznovrstna druhal odšla. Ali to ni tako, ker ladije vedno prihajajo in odhajajo, in slednjič res ne vedó, bi li šli ali še čakali.

„No, zdaj bom pa dober jaz — ne mara“ — se oglasi nekdo za njimi, in to je Arko.

Kaj bi ne bil! V sili še lev muhe lovi in tako so šli za njim, ker zdaj jim je bilo enako, ali bi šli v morje ali pa v brezdno. Denarja so imeli seboj še, toraj so se zmenili le toliko, da bo vsak držal dobro

svojo mošnjo, Arku pač plačal, če bo kaj hotel, a nič zaupal, v drugem pa, da se bodo vsi skup držali, dokler ne nalete na kakega človeka, ki jim bo pokazal številko hiše, kjer je moral Jerman biti, če ga zdaj že več ni. Arko jih je peljal in rekel jim, da bo že našel dotično hišo. Šli so, za njim previdni in pozorni, slednjič so opešali in morali iti v gostilnico okrepčat se in prenočit.

Pustimo za zdaj te nesrečneže in poglejmo, kako je z onimi, ki so se odpeljali na prvi ladiji z Jermanom.

The

Adm.

Amerika — nova dežela!

Ladija, s katero se je peljalo prvo krdelo selivcev, je imela boljšo srečo ko druga in to zato, ker se je prej odpeljala, ker ravno da je tudi ona ušla viharju. Ko je namreč kapitan zapazil, da bo prišla huda nevihta, je dal kurit, kar se je dalo, da je ladija kar škripala in se je morje daleč okoli kar penilo. Zagledali so bili namreč že suho zemljo, le par ur še, pa so bili v luki pred Novim Jorkom, toraj brez nevarnosti. Vse je zrlo željno proti zemlji, ktera se je čedalje više vzdignila iz morja, a plahó nazaj v stran, od koder je piš podil grozne sive oblake. Komaj, komaj so jo bili upihali nevihti, kajti ko so bili v luki na varnem, je že zunaj na morji začel razsajati vihar, da ga je bilo še s suhega strašno gledati.

Skoro vsi selivci so, stopivši na suho pokleknili na tla in zahvalili se Bogu za srečno vožnjo, posebno

Slovenci; tem je oče Kolar molil pet očenašev, potem pa je Jerman rekel:

„Mi smo že, mi, ali kaj bo z našimi tovarši, ki se peljejo za nami in so zdaj gotovo še zunaj na morji in daleč od suhe zemlje! Kaj bo s temi, če bo vihar tako hud in bo dolgo trajal!“

Pa tu se ni dalo premišljovati, tudi stati ne, ker so imeli vsi dosti opraviti s samimi seboj v velikanski gnječi, kakoršne niso bili navajeni. Kaj bi bili počeli, če bi Jermana ne bilo! Pa še ta bi si ne bil vedel prav pomagati, če bi ne bil prišel na pomoč mu rojak, ki je bival že več let v Novem Jorku, in že naprej priskrbel Slovincem primerno bivališče, kjer so imeli ostaniti par dni in počakati zaostale tovarše, da potem peljejo se naprej v deželo, kam so se bili namenili. Da so bili po nenavajeni gnječi in vrišju ljudi ter ropotu vozov vsi prevzeti in omamljeni, se razume samo ob sebi.

Rojak Jermanov, po imenu Lukanič, je bil jako postrežljiv in prijazen. Slovenski je bil pač po večem že pozabil, pa toliko je vendar še znal, da so mogli se ž njim še zmeniti. V Ameriko je bil šel že pred nekoliko leti in tam s svojim umom in pridnostjo spravil se tako daleč, da je bil zdaj že precéj premožen; pečal se je z marsičem, kakor je v Ameriki sploh navada, da se človek ne drži trdovratno le ene obrtnije, marveč se poprime tega, kar vsaj za tisti čas najbolje kaže, ali pa kar po več reči skupaj. Tako je Lukanič zdaj kupčeval z ameriškimi, pa tudi z evropejskimi pridelki, ob enem pa še naseljencem po-

magal pri nakupovanji zemljišč, in ravno zato se je bil Jerman do njega obrnil.

Lukanič je rojake svoje, kakor že omenjeno, dobro sprejel in — kar je bila glavna reč — povedal jim tudi, da je že dobil jim kraj na severno-večerni strani, kjer se morejo naseliti skoro vsi skup ali vsaj ne preveč raztrešeno. Cena zemljišč je bila tako mala, da so naši Slovenci kar zavriskali, ko so čuli, koliko stane oral zemlje — neobdelane, se ve da, toraj tudi silno rodovitne. Daleč je bilo do tje pač še, pa Lukanič je rekel, da priseljenci, ki nakupijo novo neobdelano zemljo, imajo po železnici silno nizko vožnino in da jim tudi na mestu, kamor pridejo, vse na roko gre, posebno železnica in pa dotična gospóska.

Kdo je bil tacega naznanila bolj vesel, ko naši popotniki! Najrajše bi bili kar odrinili po železnici v svoje novo domovje, ko bi bili le zaostali rojaki tudi že tu. Novi Jork jim je bil pač mesto, ktero bi si bil marsikteri rad ogledal; pa ker še nobeden ni videl kaj tako velikanskega, si tudi ni upal podati se v gnječo, med hiše in po ulicah, še sam Jerman ne, akoravno je bil nemškega in precéj dobro že tudi angleškega jezika zmožen, ker je bil že prej bral, kako nevarna je tujcu hoja po neznanih mu mestih. Toraj so vsi skupaj čakali nekaj dni zaostalih rojakov bolj skupno, da so se le malo razhajali po velikanskem mestu. Ko pa teh le in le ni bilo, akoravno je bil Lukanič pri lučkem uradu naročil, naj se mu brž naznani, ko prijadra ladija ž njimi v lukó, je rekel slednjič Jerman:

„Ladija se je gotovo zakasnila po nevihti za več dni. Kdaj bo prišla za nami, se še ne ve. Čakati tu dalje ne moremo in nam tudi ne kaže. Saj je naš rojak Lukanič tu, ki bo že vjel one ravno tako, kakor nas, ter jih poslal za nami. Najbolje toraj, če tu ne tratimo dalje časa in denarja, marveč kar odrinemo po železnici v kraj, kamor smo namenjeni.“

Nekaj je bilo še pogovora in ugovarjanja, ker bi bil marsikteri rad še pričakal kóga zaostalih; nekatere je tudi skrbelo, če bodo sploh prišli za njimi; vendar je obveljala beseda Jermanova, ki je slednjič rekel:

„Čemu jih bomo čakali? Ako so srečno prestali nevihto in morda bili kam zanešeni, bodo že prišli za nami; če so pa v valovih poginili, jih ne bomo pričakali, naj jih čakamo tukaj še dneve, tedne in mesece. Toraj vsakako bolje, da kar odrinemo, kakor pa da bi tukaj še dalje tratali čas in denar.“

Tako so se odpravili, ko jim je Lukanič obljubil, da bo zaostale rojake sprejel ravno tako, kakor nje in poslal jih za njimi, ter so drknili po železnici z Novega Jorka proti zapadu.

Amérikanske železnice so veliko hitreje od evropskih, tudi postaje redkeje; le ob večih mestih je nekoliko počitka, drugje pa drči hlapón nemudoma naprej po gozdih, puščavah in nezmernih planjavah; čez vode skoro kar skače, da popotnik nič ne vidi na poti, ker vse gine tako naglo, da je in ni, posebno tistemu, komur kraj ni znan, kakor je bilo to ravno našim rojakom. Sem ter tje so toraj še gledali skozi

line vozov, slednjič pa so se naveličali in večidel zadremali, ker vožnja je bila brez konca in kraja; zdelo se jim je, kakor da bi se vozili še enkrat po morji, kako daleč toraj že od domovine!

Za druge popotnike se niso brigali posebno, čeravno so zapazili med njimi mnogo popotnih tovaršev z morja, med njimi veliko Čehov, Poljakov, Nemcev z rodovinami in brez njih, kateri so jim bili nekoliko znani po jeziku; mislili so, da ti tudi gredo v kak kraj, pa ne do konca ž njimi; vseč jim posebno niso bili in tudi Jerman jih ni bil vesel, pa je svojim tovaršem rekel, da bodo ti ljudje najbrže namenjeni drugam, akoravno se ž njimi peljejo.

Tako je drdralo in drdralo z malimi prenehljeji, da so se popotniki mogli nekoliko okrepčati za drag denar; slednjič pa se vstavi hlaпон ves vtrujen in konduktêr naznani našim popotnikom, da tukaj je kraj, kjer imajo stopiti z vozov, pa le naglo, ker vlak se mudi le par minut. Vse se zdrami, prebudi in poskaka z vozov in to ne samo naši rojaki, marveč tudi vsi prej imenovani. Prtljago jim zmečejo kar na tir, kjer ima potem Jerman sila opravka, da svojim dobi vse, kar so seboj pripeljali. Brž potem odbrlizga vlak in popotniki so na postaji — v temni noči. Da bi se bil kdo brigał zá-nje, kaj še! Postajni uradniki so pogasili luči, zaprli vse in pustili popotnike v temi pod milim nebom. Dobro, da je bilo nebo bolj usmiljeno, namreč toplo in čeravno oblačno, vendar brez dežja. Tako so polegli vsi po tleh ob svoji prtljagi in prebili noč brez spanja, ker nihče ni vedel, kje je

in v kaki družbi. Da so naši rojaki držali se skupaj, se razumi samo ob sebi.

Drugi dan, ko se komaj zarja prikaže, je že vse pokonci. Toda moj Bog! To je samota, da je ni take! Borno postajno poslopje z dvema šupami, družega nič, tudi nobene prave poti iz železnične postaje. Vse dere k železničnemu predstojniku, mu kaže razne liste in ga poprašuje, pa on odgovarja angleški, kar malokdo razumi. Tudi Jerman se prerije do njega in ga v angleškem jeziku praša, kje je tisti kraj, ki so ga nakupili, in kdo jim ga bo pokazal. Uradnik ga pogleda in praša — angleški, se ve da:

„Od kod ste?“

„Iz Evrope in to iz Avstrije“ — odgovori Jerman.

„Po kaj ste prišli sèm?“ — poprašuje oni.

„Menda vas to ravno ne briga“ — reče na to Jerman — „kupili smo tu zemljo in ta mora biti tu nekje blizo, drugače bi nas vaša železnica ne bila tu posadila na tla.“

„Dobro, prijatelj“ — se nasmehne zdaj uradnik — „vi imate že dovolj dober in robot jezik za naš svet, zato vam bom pa jaz tudi postrežljiv. Vidite tam ono goro?“ — praša kazaje proti severu.

Jerman napne oči in zagleda daleč daleč precéj nizke griče. „Vidim“ — pravi in praša dalje: „Zakaj to?“ —

„Vidite“ — odgovori uradnik — „med onim gorovjem in to postajo je vaš svet nekje; jaz ne vem zá-nj, morate že koga družega prašati. Kazati vam ga pa nimam nobene dolžnosti.“

S tem se zasuče na peti in se zgubi v svojem poslopji.

Kaj je bilo storiti našim popotnikom na to? Če bi se jim bilo kaj tacega pripetilo domá, bi bil marsikdo prijel surovega ali vsaj nevljudnega železničnega uradnika najmanj z besedo, če ne še huje; ali tukaj so bili na tuji zemlji, toraj si nihče ni upal nič pravega. Le nek Nемеc je šel in trkal ob vrata, pa prišla sta ga dva čuvaja in ga dobro obreala.

„Kaj bo zdaj?“ — so jeli tarnati naši popotniki in zaganjati se v Jermana; — „tukaj ne moremo biti in kdo nas bo vodil tje, kjer je naša zemlja?“

Jerma sam — po pravici rečeno — je bil tu v hudi zadregi. Da bo po vsem tem, kakor je on govoril in pismeno pogodil se, njegova družba ostala tu tako na suhem, tega si še on sam ni mislil. Ker je bil pa svojo čast tako rekoč zastavil svojim rojakom, da jih srečno pripelje v Ameriko in na pripravna selišča, je stopil med nje in rekel jim:

„Mirni bodite tu in ne brigajte se za one, ki so ravno tako razjarjeni kakor mi. Jaz grem tu kam okoli, saj mora biti kje kako selo blizo ali vsaj kaka hiša, kjer so ljudje vljudnejši, kakor ta železnični postajnik in njegovo osobstvo. Če kdo hoče iti z mano, je prav, drugi pa me počakajte tu, da pridem nazaj. Veliko ur to ne bo trpelo.“

Pridružita se mu dva mlajših, drugi pa obljubijo, da jih bodo počakali na tem mestu. Ne more se reči, da je bil Jerma dobre volje in ker je človek v takem stanu le kratkih besedi, so šli vsi molče po

precéj slabem potu po gozdih naprej. Neznano jim je bilo vse, drevje, grmovje, trava in celó tiči, kateri so se pred njimi splášili. Razen tega pa tudi niso videli nič, ne kočé ne človeka dobrih par ur. Tovarša sta jela že omahovati in siliti nazaj, češ, da bi potem ntegnili vsi zgrešiti pot k svojim; pa Jerman je rekel:

„Ne bodita no tako plašna! Še pri nas domá, kjer je potov vse križem, pelje vsak kam; tem bolj bo to tukaj v Ameriki, kjer nima vsak kajžar še svoje steze. Nekam bomo že prišli in tudi do ljudi, mislim.“

To je pomagalo, da so vsi zopet složno naprej korakali. In sreča bila jim je mila. Nekoliko streljajev še in srečali so gosposkega človeka resnobnega in celó častitega obraza z dvema spremljevalcema, ki sta bila na videz nižega stanu. Oboji se pogledajo, Jerman pozdravi s klobukom in ravno tako njegova spremljevalca.

„Dober dan“ — reče na to gospod po angleški.

„Dober dan gospod“ — odgovori Jerman in nadaljuje v svoji angleščini, kolikor se je bil naučil je: „Prosil bi vas pomoči ali dobrega sveta. Mi smo tukaj tujci, pripeljali smo se sèm in tu nekje imamo nakupljeno zemljo, pa ne vemo, kje. Bi li vi, gospod, ki se mi zdete časti vredni, hoteli ali mogli nam tu kaj pomagati?“

Gospod se vstavi, prične se kratek pogovor, v katerem Jerman zvé, da je to duhovnik in misijonar iz Francoskega, nastavljen tu za zeló obširen kraj, kterege more prehoditi komaj v štirinajstih dneh. Zdaj

tudi Jerman potoži in pové vzrok, zakaj so se srečali na ti poti. Duhovnik jih potem vse tri zavije nazaj in jim obljubi svojo pomoč. Potoma zve od Jermana vse, pa mu reče:

„Vaš rojak v Novem Jorku, ki vam je nakup zemlje preskrbel, te zemlje gotovo ni videl. Obširna je, veliko oralov za malo denarja. Bote že videli, ko pridete tje. Meni je znan tisti kraj, pa plašiti vas ravno ne maram, morda je v vaši domovini zemlja še slabša. V drugem bom storil, kar sem obljubil vam.“

Te besede, katerih Jerman svojim tovaršema ni maral natančno podomačiti, niso bile ravno vzbujne. Duhovnik je pa vendar na postaji, kjer so drugi čakali, s povdarjanjem ameriških postav toliko dosegel, da je načelnik dal našim žejnim že in lačnim popotnikom najprvo hrane — za dober denar, se ve da — potem pa tudi moža, ki jim je imel kazati pot do nakupljenega sela — zopet za dobro plačo. Pot ta je bila v desno stran, toraj ne tista, po kateri so bili šli Jerman in njegova tovarša. Pa kaka je bila ta pot! Vsi so rekli, da domá še po hribih takih ni. In kaj so trpeli, da so svojo robo spravili seboj! Kajti duhovnik je bil Jermanu rekel, da puščati kaj na postaji ni varno, ker nihče ni porok za tako blago. Bil je to prav križev pot za vse, posebno za ženske, ker je moral vsak nositi svojo robo; Amerikanec je pa pred njimi korakal tako naglo, kakor da bi imel samo spočite mlade konje za sabo. Govoriti ni mogel nihče ž njim, ko Jerman nekoliko, ki pa je imel tudi

dosti težko pezo nositi. To je bila procesija, da bi se ji bil domá vsak čudil ali smejal. Srečali niso nikogar, toraj so sklepali, da je kraj malo obljuden.

Opešali pa niso. Zvečer so žejni in lačni dospeli v kraj, kamor jih je pot iz železnice pripeljal. Bilo je to malo selo z nizkimi poslopji ali marveč kolibami, le eno poslopje bilo je evropejski hiši podobno. Tje je vodja napotil Jermana, potem pa se zgubil meni nič tebi nič v stran. Naši popotniki so se pisano pogledali, tudi Jerman ni vedel prav, kaj in kako. Vendar so bili kmalu iz zadrege, kajti iz hiše stopi mož, ki ogovori Jermana kot prvega med njimi najprej v angleški, potem pa tudi v nemški besedi. Jerman zve, da je ta mož poverjenik družbe, ki prodaja zemljišča, in da so tu sèm prišli na pravi kraj. Potem spravi mož vse pod leseno šupo, da bodo v nji prenočili, in jim preskrbi tudi nekaj za večerjo, kar je bilo pa zopet drago. Za drugi dan jim obljubi odkazati kupljena zemljišča po svojih pomočnikih in gre. Naši popotniki so potem, akoravno po dolgi hoji vtrujeni, spali in ne, Polonica ni zatisnila očesa. Godrnjali so skoro vsi že, vendar so nekteri sebe in druge tolašili s tem, da je vsako potovanje težavno in da bo že potlej bolje, ko pridejo na novi svoj dom.

Drugi dan je bil kratek, pa krepek pogovor med Jermanom in omenjenim poverjenikom; Jerman je namreč prašal:

„Kje so vozovi bili včeraj in kje so danes, kateri bi bili po pogodbi morali priti po nas in naše blago in nas danes naprej peljati?“

Na to se je Amerikanec, kteremu se je pa nemški jud na obrazu poznal, nasmejal ter rekel:

„V pogodbi res stoji to, ali pogodba je le na papirji. Se vidi, da ste tukaj še le novinec. Take reči se obljubijo, ne spolnijo se pa ne, saj je v Evropi tudi tu in tam tako — mar ne? Veseli bodite, da smo vam še nakupljena zemljišča prihranili, ker ste tako nekaj dni prepozno prišli. Pri nas zamujena reč zapade. Tukaj imate dva vodnika, ki vam bota odkazala nakupljeno zemljó, kjer se potem vpravljate, kakor vam drago. Naša naloga je le ta, da zemljišča prodajamo, za tiste pa, ki so jih kupili, se dalje nimamo in tudi ne maramo brigati.“

Lepe besede take! Jerman bi bil temu človeku najraje v lase skočil, pa pomiril se je in celó svojim tovaršem ni popolnem raztolmačil tega pogovora.

Popotniki so bili že vsi vtrujeni in želeli priti v nakupljeni kraj, da bi se odpočili od pustega potovanja; vsak bi bil rad tako, kakor doma, skuhal si jed na svojem ognjišči, zato so silili le brž naprej. Jermanu se je zdaj začelo nekaj daniti o tem, kar je doma po knjigah tudi slabega bral o Ameriki in evropskih naseljencih, zato je nakupil še živeža, kolikor ga je bilo tu dobiti, največ koruze in koruzne moke; potem so se podali vsi na daljno pot.

Vodnika sta spravila skup dva voza, pa kakšna! Domá naši ljudje kaj tacega niso nikdar videli. Po dva bivola sta bila vprežena pred nekaj kurnik, ki se je moral razleteti, če je zadel le ob količkaj kak kamen. To je bila zopet pot! Prav za prav poti ni

bilo, ampak šlo je vse skup kar po celem po grmovji in travi kakih dobrih 8 ur daleč, potem se vstavita vodji in rečeta:

„Tukaj smo zdaj na mestu. Kar tukaj vidite, je vaša zemlja. Gre tako daleč, dokler ne najdete nasekanih dreves in obdelane zemlje. Prostora imate dovolj, da ne bote drug drugemu na poti. Ko bote posekali gozde in napravili si polje ter stesali si primerne hiše, bo to prav lepa vas. Zdaj ne bote potrebovali družega, ko sekiro, rovnico in žago, kedar bo vam treba pa kaj družega, se bo že pri nas dobilo, saj nismo ravno toliko milj oddaljeni od vas. Le še to vam bodi povedano, da so tukaj tudi divje zveri, katerih se bote branili podnevi najlože z orožjem, ponoči pa z ognjem, dokler nimate postavljenih kolib.“

To povedavši sta vodnika odšla.

Lepa reč ta! Jerman je rekel, da bi bilo domá boljše, naj bi jih bil posadil kdo v najgrje močvirje ali v kak mokroten gozd, od koder se ne vidi nikamer ko v nebo in se ne sliši nič ko ragljanje lačnih žab. Enaka obupnost se je prijela tudi vseh družih in malo je manjkalo, da niso začeli očitati že Jermanu, zakaj da jih je v tak žalosten kraj speljal. Vendar so si napravili zvečer več ognjev, ob katerih so si skuhalo večerjō; vode je bilo dosti, ker je na več krajih iz zemlje crlela, drv pa tudi povsod v izobilji. Noč so prebili vsak, kakor je mogel, pri ognjih. Najslabše ali marveč nič ni spal Jerman — nekaj zato, ker ga je skrbelo, kaj bo, nekaj pa, ker je videl, da so bili na vsak način prevarjeni. Noč je bila toraj vsem ne-

mirna in ko so z zoro vstali in zbrali se, je stopil Jerman med-nje ter ogovoril jih:

„Meni se zdi, prijatelji in rojaki, da smo vsi grdo ogoljufani. Mislili smo namreč, da smo kupili obdelano zemljo ali vsaj neobdelano blizo človeških stanovanj. Zdaj smo pa prišli v popolno samoto. Zemlja je pač rodovitna, ker čez njo ni šel ne še plug ne brana, a zaraščena je z drevjem, grmovjem in drugo goščavo, kakor vidite. Amerikanci so nas vsekali. Toda jaz mislim, da nismo prišli sèm le kar kosit in žet, zato nikar ne obupajmo! Saj smo vajeni dela in jaz mislim, da se nam bo delo ravno tukaj dobro obneslo. Podali smo se v tujo deželo, kakor skoči kdo v vodo; plavati mora, če ne, utone; ravno tako bomo morali mi tukaj delati, trdo delati, ako ne maramo poginiti. Toraj lotimo se kar dela!“

Te Jermanove besede so obupne duhove zopet nekoliko povzdignile. Orodja so bili prinesli precéj seboj, toraj so začeli najprvo sekati drevje, da bi si naredili kočé; razdelitev zemlje po kosih so si pa pridržali za ugodnejši čas. Moški so pridno sekali in tesali, ženske pa so jim kuhale in tudi pomagale, kolikor se je dalo. Tako je prišla med te ljudi še nekaka živahnost, le Polonica je rekla svojemu očetu skoro vsak večer, da se ji nič dobrega ne dozdeva. Se vé, da so se spominjali tudi zaostalih rojakov, pa Jerman jih je tolažil s tem, da bodo gotovo prišli za njimi, ker so tudi oni tukaj nakupili zemljo.

Pustimo zdaj te, naj si tesajo in delajo poslopja ter trebijo zemljo za polje in travnike, in poglejmo

nazaj v Novi Jork, kjer smo pustili ponesrečene re-
veže v družbi Arkovi.

Kakor znano, so bili tudi ti izročeni skrbi Lu-
kaničevi; ta marljivi mož je res prizadjal si mnogo,
hodil sam in pošiljal k luki, kedar je kaka ladija pri-
jadrala iz Evrope, popraševati po njih, ali ker jih le
predolgo ni biló, je mislil, da so poginili na morji
ali pa šli v kaki drugi luki na suho; zato je slednjič
naročil poveljniku luke in dotični družbi, naj bi mu
brž sporočili, če bi iz Evrope prišli ljudje tako in
tako oblečeni ter prašali po njem. Pa to se ni zgo-
dilo, toraj je Lukanič tudi vse pustil pri miru, le
Jermanu je pismeno sporočil, da njegovih tovaršev še
ni bilo v Novi Jork, kolikor on ve. Je li Jerman to
pismo prejel ali ne, bomo pozneje zvedeli.

Gričarjeva družba je bila v gostilnici, kamor
jo je zapeljal Arko. Bila je tuja med tujci, par besed
je znal kdo nemščine, govorilo se je pa skoro čisto
vse le angleški; ako bi Arka ne bilo, še za drage
denarje bi ne bili dobili jesti in piti. Da o Jerma-
novi družbi niso zvedeli nič, se lahko razume samo
ob sebi, in Gričar je imel že v roki srebrnjak, da bi
ga stisnil v roke Arku, naj bi šel pozvedovat in po-
praševati, ker je vsaj nemški znal, pa Arko sam je
stopil zdaj med te ljudi ter ogovoril jih:

„Tovarši naši so že davno odpeljali se proti za-
hodu, jaz vem kam. Daleč je od tod, dva dni po že-
leznici. Jutri bomo šli mi za njimi in v dveh dneh
smo skupaj. Kar se tiče mene, ne bom ostal tam,
marveč moja pot gre dalje, vkrenil bom proti jugu v

Kalifornijo, kamor sem namenjen in kjer se koplje zlato. Imam tam že znance, ki me pričakujejo.“

Besede te so bile vsem po volji in drugi dan so se odpeljali po železnici, Arko je prav prijazno priskrbel jim še vožne liste ter sedel k njim v voz. V Čikagi, kjer se vlak nekoliko mudi, je pa stopil z voza češ, da gre nekaj pozvedit, in ni ga bilo več nazaj. Vlak je odrinil, naši popotniki se ravno niso jokali za Arkom, ker so imeli v rokah karte, s katerimi jim je bila plačana pot do tiste postaje, kjer so izstopili njihovi srečnejši tovarši.

Drdrali so tako memo večih in manjših mest, vse se jim je novo zdelo. Nekaj časa je bila dežela obdelana, kmalu pa se je pričela neizmerna planjava, potem grozna goščava z drevjem, kakoršnega njihovo oko ni bilo še vajeno. Oh kaj, če to ne neha in če bi celó v tem divjem kraju kje bili njihovi tovarši!

Hlapón zabrlizga in vlak se vstavi v sredi divjega gozda. Železnični voznik pride, odpre vrata in veli našim popotnikom, naj urno stopijo z vozov ter pobere tudi svojo robo. Kaj vedo reveži! Komaj da razumijo, kaj se jim ukaže, in menijo, da so tu že na mestu; toraj brž poskačejo z vozov in vzamejo vsak svojo robo, vlak pa odžvižga naprej. Železnični uradnik pobere le vožne listke, potem potisne popotnike ven iz postajnične ograje in gre svojo pot.

Kaj bo pa zdaj? Prvi šhip se tropica naših popotnikov še prav ne zavé, kako in kaj; še le, ko se nihče več zá-nje ne briga, se začno pogledovati in popraševati med seboj. Pa kdo kaj ve? Nobeden!

„Naša družba je obsojena v nesrečo“ — je rekel slednjič Gričar; — „najprvo smo morali jadrti z drugo ladijo, potem nas je prijela nevihta in bolezen, da je toliko naših pomrlo, in zdaj, ko smo prišli na suho v novo zaželjeno deželo, smo pa še bolj na cedilu, ko kedaj. Meni se zdi, da nas je na to postajo postavil tisti Arko, pred katerim nas je Jerman svaril. Oh, Jerman, Jerman, kje si!“

Tako je tarnal Gričar, tako so tarnali njegovi tovarši, ki so sprevideli, da jih je moral Arko z voznimi listi ogoljufati, ker po Gričarjevem računu je Jerman bil s svojimi vendar še vsaj dober dan vožnje dalje v večerno stran. Zeló se jim je že zdelo, da je Arko kupil jim vožne liste le do prve postaje v samoti, kjer si ne vedo pomagati, ostali denar pa — in to je bilo precéj — je pridržal zá-se. Ta sum je bil tem verjetnejši, ker je Arko bil že v Čikagi zgubil se prav na tihem.

Kaj se je zdaj godilo, je prežalostno popisovati. Naši popotniki se niso mogli meniti in razumeti z nikomur in čeravno so imeli še nekoliko denarja, si niso vedeli pomagati. Da bi bil le kateri izmed njih poznal karte ali zemljevide in tako zvedel, kje da so! Pa takega ni bilo, razen Gričarja, ki je znal brati in čečkati številke, so bili vsi popolnem nevedni in še tistih par angleških besed, ki so jih potoma vjeli, niso vedeli obračati in rabiti. Denarja so imeli le še prav pičlo, pa kaj! saj v tej samoti še za cvenk ni bilo nič dobiti. Videti so bili le gozdi, divji kakor da bi še ne bila stopala nikdar človeška noga po njih.

Kam se obrniti, ko jih živa duša ne ume in ne vedo, kje so! Nekoliko dni so tu polegali okoli kolodvora, ko so bili prej že preiskali samoto in videli, da ni ljudi nikjer; da so stradali, si lahko vsak misli, in pri znani in skušeni odurnosti američanskih železničnih uradnikov bi bili morda že tu poginili, če bi ne bil pripeljal se tretji dan na to postajo nek gospod z večo družbo, ki je zapazil naše obupne in opešane popotnike. Mož je bil videti bogat vsaj po obleki, po obnašanji pa še dosti vljuden. Na kolodvoru je poprašal, kaj so ti ljudje in kam namenjeni, a zvedel ni družega, ko to, da so se pripeljali sem po železnici, da govore nerazumljiv jezik in da so najbrže popolnem zgubili se od svoje večje družbe.

„Hm“ — je mrmral mož — „ljudje so krepki in morejo veliko pretrpeti. Tukaj so zgubljeni kakor četa prepelic, ki v vodo pade. Morda se dá iz njih še kaj narediti.“

Po tem stopi med naše reveže, ki ga radovedno gledajo, in jih ogovori. Žalostno! Vsi odmajajo z glavo in Amerikanec se tudi obrne v stran. Vendar mu pride na misel, da jih praša po njihovih popotnih listih, in v tem so se razumeli; Gričar mu je pokazal svoja pisma in Amerikanec je naglo vedel, kako in kaj; le to se mu je čudno zdelo, da so na ti postaji ostali, pa pojasnila družega ni mogel dobiti, ker se niso razumeli.

Naši popotniki so bili pa tega vendar-le veseli, ker so našli vsaj enega tujega človeka prijaznega, ki še po denarji ni prašal. Le škoda, da jezika njego-

vega niso umeli, da bi mu bili potožili vse svoje težave! Mož je bil res sila prijazen, po znamenjih so se kmalu tudi sporazumeli toliko, da, ko jim je prinesel karte ali liste za daljno vožnjo, so bili vsi pripravljeni peljati ž njim se dalje po železnici — kamor koli, saj slabše ni moglo biti, ko tu, kjer bi bili morali posušiti se ali pa zgnjiti. Sedli so toraj na železnične vozove in peljali se z gospodom in njegovim spremstvom dalje, dalje — kaj so vedeli, kam? Bili so nekoliko boljše volje, ker se jim je neznani gospod zdel dober človek, kajti če bi ne bil tak, kako in zakaj li bi se bil usmilil ubogih zapuščencev, katerih še svoje žive dni videl ni in s kterimi se še sporazumeti ni mogel po besedi! „Tak človek mora biti dobra duša, takemu se mora zaupati“ — so mislili si naši popotniki in se peljali naprej še celó s skrivno nado, da bodo vendar še prišli do Jermanove družbe in da potem bo vsega dosedanjega trpljenja konec.

Ali vozili so se daleč, daleč, da vožnje kar konca ni bilo. Ob svojih časih so dobili tudi jedi in pijače kar v vozovih, zato jim ni bilo treba iskati si je, kedar je vlak obstal pri kakem mestu ali obširnejši postaji.

A vsake reči je kedaj konec, tako tudi vožnje po železnici, če je še tako dolga. Vlak se vstavi in vse mora iti iz vozov, ker to je zadnja železnična postaja, naprej železnica ne gre. — Joj, kaka reč je to! Iz vozov pride razen naših popotnikov še veliko drugih, s kterimi se potoma niso seznanili, ker na tujem je taka reč težka. Ves trop, kolikor jih je, se izstopivši

nekako čudno gleda, veselega obraza ni nikjer, in ko vlak zopet nazaj odžvižga, je velik ropot.

„Kje smo?!“ — kriče ljudje v raznih jezikih, a kdo jim bo to povedal? Zmešnjava je grozna, ker se drug družega ne razumejo; nekteri so začeli kazati brušeno in nabasano orožje, da je bilo naših Slovencev kar strah; ti namreč niso imeli nobenega orožja, ko svoje pipce ali nožiče, in kaj bi bili naredili s temi!

Hrup nastaja čedalje večji, naši zapuščenci — ker tako jih zdaj že smemo imenovati — se odtegnejo v stran, da bi videli, kaj bo iz vse te homatije. In res! tisti gospod, ki jih je po železnici sabo vzel, pride k njim ter jih prav prijazno pogleda in ogovori. Razumeli besed niso, ali Gričar jim je rekel, da ta gospod ne more biti hudoben, ker jim je do sèm pomagal; morda je kak bogatin, ki potrebuje delavcev in jih bo tudi dobro plačal; v tem, ko bodo pri njem, bodo že zvedeli za Jermanove in se preselili k njim — tako ali tako, saj zastonj ne bodo delali in si že kolikor toliko prihranili od zaslužka. X

Reveži! Šli so za tistim gospodom z drugimi vred in ta jih je peljal dobra dva dni hodá proti severu. Vozili so se po zeló priprostih in nevkretnih vozovih pa po še slabših potih. Da je bila pot dolgočasna, vsak lahko ve, ker se popotniki niso razumeli med sabo; tudi hrane ni bilo, ko suhega kruha nekoliko, in če je kdo godrnjal, so gospodovi spremljevalci zmiraj vlačili iz žepov pištole.

Slednjič so po dolgi in zeló pusti soteski dospeli v kraj, kjer se je svet nekako odprl in tudi ni bil več

tako divji. Tu so zagledali nekako selišče, čudno, slabše od kake koli vasi v domovini, samo nekaj poslopij bilo je zaljših in viših. Vsi so se oddahnili, češ, da je vsaj sitne vožnje konec.

Pa kam so prišli! Ni treba tega obširneje popisovati, marveč na kratko bodi povedano, da je to selo bilo lastnina tistega gospoda, ki je naše reveže seboj vzel, in da je on tam lovil, zajemal in pripravljaj petrolej.

Da bo pa to vsakemu bralcu umljivo, treba nekoliko pojasnila.

Kakor znano, je prvi petrolej prišel k nam iz Amerike, da-si se tudi še drugje kje nahaja. Ko so za take vire zvedeli, so se ljudje, če so le količkaj drobiža imeli, poganjali za pravice studencev in so potem tudi silno bogateli — tako silno, da so jim rekli kar „petrolejski kralji“. Za lovenje, pripravljanje in sploh, kar je treba dela pri tem, so tisti možje potrebovali ljudi, katerih so lovili povsod, ker svoje volje ni šel kmalu kdo rad na to težavno in nezdravo delo. Zemlja ameriška je bila takrat (in je zdaj tudi še) obširna in kdor si je kupil kak kos, je počel na njem, karkoli mu je bilo drago.

Gospod, ki je naše popotnike tako vjel, je bil tudi lastnik zemljišča, na katerem je izviral petrolej; vrelci so bili bogati, manjkalo mu je ljudi za delo in zato se je peljal iskat jih. In da jih je dobil, smo videli. Kako? to je nekaj, kar se bo pozneje zvedelo.

Ko so popotniki prišli na mesto, jim je gospod pokazal brž drug obraz, da so ga še celó tisti raz-

umeli, ki niso znali njegovega jezika, in to v prvi vrsti naši Slovenci. „Kaj hočemo“ — jim je rekel Gričar — „storimo, kar moremo, ker nas drugače utegnejo še ubiti.“

In res so jih po malem počitku zagnali vse na delo, kterega niso bili vajeni drugi, ko ravno Slovenci, ki so domá že bili vajeni motike in rovnice.

Zdaj moramo te reveže pustiti in pogledati za drugimi, ki so bili še zaostali, in to je posebno Logar, ki je bil v Bremenu tako ponesrečil se.

Zgubljenec.

Logarja smo pustili v policijski oblasti, kjer je, ko je zopet zavedel se, po moči povedal, kar se mu je zgodilo in kje. Policija, kakor je že povsod nezapurna, mu skonca ni prav verjela; še le, ko je gostilničar, pri katerem so bili vsi ostali, spoznal ga, da je bil med ameriškimi seljivci, se je spravila na pot in — kar je čudo! — zasačila je ob luki človeka, ki je hotel peljati se na Angleško; stal je tam pripravljen za odhod, a če bi se ne bil nekako vstrašil policajev, bi bil lahko odpeljal se in policija bi ga ne bila dobila, Logar bi bil moral pa domú spravljen biti na deželne ali občinske stroške, ker je bil čisto brez vsega. Pri zasačenem človeku so našli skoro vse, za kar je bil Logar okraden, in še celó njegov plačani vožni list v Ameriko.

Ubogi Logar je bil še v policijskem zaporu s strašno težkimi možgani, ker se mu omotica še drugi

dan ni izkadila; kaj se bo zgodilo ž njim, še tudi ni nič vedel, ker je bil v možganih še preveč zmeden. Pride pa zdravnik in mu pové, da je skoro vse ono, za kar je bil okraden, in tudi vožni list za pot v Ameriko, najdeno, pa tudi človek, ki ga je okradel.

To je bil Logar vesel tega! Brž skoči pokonci, pa se omahne, pade in si spahne nogo — tako, da morajo nesti ga v bolnišnico, kjer biva par tednov in ga huje bole duševne ko telesne muke. Večkrat ga prime skušnjava, da bi šel rajši nazaj domú, ko v Ameriko, kamer so mu tovarši že odšli; ali nekaj že plačana pot, nekaj pa sramota, če bi se nazaj domú vrnil, ga spodbuja, da svojega sklepa ne spremeni. Ko je toraj toliko trden, da more iz bolnišnice, se napravi k tistemu gostilničarju, pri katerem so bili prej njegovi popotni tovarši. Da mu je postrežbo v bolnišnici bilo prej dobro plačati, se ume samo po sebi; saj je pa tudi bil vesel, da se je vse to vsaj tako izteklo in da je on sploh še živ ostal.

Gostilničar ga je vsaj z navideznim veseljem spréjel in priporočil gospodu, o katerem je rekel, da je pooblaščen za sprejemanje popotnikov v Ameriko. Logar mu je pokazal svoj vožni list za ladijo, a vljudni gospod se spusti ž njim v pogovor.

„Vi ste se kaj učili?“ — ga praša.

„Kaj pa da“ — odgovori Logar — „saj je moj namen, v Ameriki postati duhovnik ali vsaj učitelj.“

„Hm, katoliški?“ — praša dalje gospod.

„I, kaj pa da“ — odgovori Logar — „kaj drugzega vendar ne bom, ker sem že z doma tako odgojen.“

„Aj, aj, hm“ — reče na to mož — „v Ameriki utegne biti vsak, kar mu drago, da le tje pride. Vi ste meni zelo všeč, vam bom tudi še tje pomagal. Vaš vožni list je ob veljavo, pa nič ne de; preko Angleške bote morali peljati se, pa bo.“

Logarju ta govor ni bil nič kaj všeč, ali plašen, kakor je že bil, se dá spremiti do ladije angleške, kjer je kratek pogovor med kapitanom in tem možem. Logarju potem nekdo v nemškem jeziku pové, da je sprejet na ladijo, ki odjadra drugi dan. Mož, ki ga je pripeljal, se zdaj poslovi želeč popotniku srečno pot, pa z nekakim čudnim smehljajem, kterega Logar ni zapazil.

Na ladiji je Logar našel vse dobro, samo nobenega človeka, s kterim bi se bil mogel pogovarjati ali kako znanstvo storiti; večidel so bili Angleži in pa pomorski Nemci, kterih ni mogel razumeti. To mu je že drugi dan težko hodilo, ko so bili odrinili od brega in je popraševal, kam da se peljejo. Nihče mu ni odgovoril, le ko je prav iz srca po slovenski zdi-hnil, češ: „kje je že Jerman s svojimi!“ — se je v kotu oglasil nekdo in ko je Logar tje pogledal, je videl rodovino, o kateri se je po daljem težavnem pogovoru prepričal, da je iz Českega in gre tudi v Ameriko sreče iskat.

Od Bremena na Angleško po morji ni daleč, že drugi dan so se pripeljali tje brez posebnih dogodeb, le da je Logar imel prestati morsko bolezen, ki se prime skoro vsacega, kdor prvokrat vozi se po morji. Zato je prišel na angleško zemljo ves opešan in ko

je stopil na suho, se je komaj pokonci držal. Kar je bilo pa najslabše zá-nj, bilo je to, da so, prijadravši do suhega, vse kar ven podili. Logar je mogel dobiti komaj svojo prtljago, potem pa je bil potisnjen in postavljen na suho, pa prav na suho in na tuje, ker se ni vedel prav nikamer obrniti. Obsulo ga je pač, kakor vsakega, kdor je kaj v roki imel, polno nadležnih postrežnikov, ki so ga ogovarjali v vseh mogočih jezikih; ali ker je že skusil bil, kaj se pravi prepustiti se na tujem neznanim ljudem, se ni zmenil za nikogar, ampak šel za drugimi popotniki nadjajoč se, da gredo v kako hišo za ameriksanske popotnike, kakor je bila v Bremenu. Samo to se mu je nekolika čudno zdelo, da izstopivši iz ladije ni dobil svojega popotnega lista nazaj, pa tudi nič družega v roke, kakor malo karto, o kateri ni vedel, kaj da je; le to so mu rekli, kakor drugim, da ladija čez tri dni odrine proti Ameriki in da naj se takrat oglasijo zopet vsi, ki so se ž njo sém pripeljali, ter pokažejo te karte.

Logar je bil toraj zopet sam na tujem, šel je za drugimi in prišel v neko gostilnico, nad katero je bil napis nemški. Kaj se je tukaj godilo ž njim in kako je prebil čas, se dá prav na kratko povedati, akoravno je žalostno. Ko je namreč tretji dan podal se na pristanišče, kjer je imela ladija čakati popotnikov, se revež ni prav nič spoznal, na vprašanja ni dobil nobenega odgovora, ker je vse tako drlo memo njega in njegovih nemških popraševanj tudi ni razumelo. Tekal in tekal je po obrežji oplašen sem ter tje, a kdo ga je poznal, kdo mu hotel ali mogel pomagati!

Nihče. Ladije tudi ne vidi nobene podobne tisti, s katero se je bil pripeljal, in prime se ga taka tuga, da se mu vderó solzé. Kaj bo zdaj ž njim! Da bi vsaj toliko imel še denarja, da bi se peljal nazaj v Bremen in potem domú, naj bo že Amerika kjer koli! Pa s par srebrnjaki, kar jih je še imel, kam se bo peljal!

Naveličan tekanja in postajanja in potreben tudi okrepčanja telesa poda se slednjič, ko vidi, da je vse zastoj, v krčmo, kjer se s krčmarjem toliko sporazumi, da dobi za drag denar nekaj jedi in slabe pijače. Potem gre iskat gostilnice, kjer je bil prenočeval, potoži krčmarju svojo nesrečo ter ga prosi dobrega sveta. Ali ta pomiga z ramo in reče, da on tu ne ve pomoči in da tudi goste ima rad, dokler imajo kaj cvenka, potem naj pa naredijo prostor drugim.

To je bila tolažba za obupanega Logarja! Pobral je svojo lahko prtljago ter šel — kam, sam ni vedel. Toliko tisuč ljudi, pa ne enega, da bi se ga usmilil in to ne s kakim darilom, marveč le z dobro besedo, s kakim pojasnilom!

Tako hodi do večera ves zamišljen in ne gledajoč, kam ga stopinje nesó. Na ta način prišel je v eno tistih londonskih predmestij, kjer je hudodelstvo in tolovajstvo domá, kjer človeško življenje ni vredno najmanjšega cvenka, ako ima človek pri sebi kaj, kar se drugemu vsaj nekaj vredno zdi. Bila je že noč in jeli so prižigati svetilnice po ozkih in zaduhlih ulicah. Ko Logar zapazi, v kak neprijeten kraj je prišel, se hoče obrniti nazaj, pa prepozno. Zgrabi ga več rok in predno prav vé, kaj se godi ž njim, je že potegnjen

v temno vežo, obrčan, osuvan, in ko jame upiti, vidi, da nima več svoje prtljage in tudi suknje ne, v kateri je imel še svoj zadnji denar. Toliko moči pa ima še vendar, da začne klicati na pomoč.

Upitje njegovo privabi ljudi, tudi policaje, in velik hrup nastane. Policaji so naglo uganili, kaj se je zgodilo, in šinili na vse kraje iskat tolovajev, a razumeti se vendar niso mogli z Logarjem, kateri je bil po angleški šegi prav hudo otepen, da se ni mogel ganiti. Hoteli so ga toraj spraviti z vozom naprej, ali v tem se oglasi neka gospá, ki je bila pripeljala se memo in vstavila se iz radovednosti pri trumi ljudi, in reče policajem nekaj; na to ti vzdignejo Logarja v kočijo k gospej, ki se potem brž odpelje. Do tu je Logar še bil zaveden, potlej je pa postala mu glava težka in svet mu je zginil iz uma.

Koliko časa je bil v tem stanu, tega on sam ni vedel; ko pa je prišel k zavesti, zagledal je lepo, bogato ozaljšano sobo, sebe pa v mehki postelji. Udje so ga boleli, kakor da bi bil s križa snet, posebno pa glava, v kateri je butalo, kakor da bi imel v možganih vse polno kladvov. Hoče šiniti pokonci, pa ves oslabljen pade nazaj v posteljo in bolečine mu izvabijo glasen stok. Na to pride naglih korakov postarna gospá s kozarcem pijače, katero mu ponudi; on jo pokusi, dobro mu dé in razveže se mu jezik, da reče nekoliko besed zahvale. Pa gospá ga ne ume in odmajé z glavo; vendar teče brž zopet v drugo sobo, od koder pride nazaj z mlado, zalo gospodično, ktera se nekako plašno in sramožljivo približa po-

stelji ter v nemškem jeziku, čeravno ne v prav čistem, ogovori bolnika:

„Kako vam je, gospod? Menda bolje, je li?“

Kaj bi bil Logar na to odgovoril? Še če bi bil popolnem zdrav, bi bil omamljen po zali gospodični in njenem milo zvonečem glasu; v tem stanu pa ni vedel družega, ko jecljati nekoliko besedi, vsi drugi občutki izraženi so bili v hvaležnem pogledu očesa njegovega. Ženski ste na to govorili še nekaj angleški, česar Logar ni razumil, potem pa je mlada rekla nemški:

„Le počijte si še, bo že kmalu vse dobro in potem se bomo že pogovorili še marsikaj.“

Logar je v tej hiši počasi okreval, ker so mu res izvrstno stregli. Ko je pa prišel toliko do zavesti, da je spomnil se, kaj se mu je zgodilo, jel je pre-mišljevati svojo osodo in prišel do sklepa, da je silno žalostna. Samo to se mu je čudno zdelo, kako da imajo tuji ljudje tukaj toliko usmiljenja, toliko ljubeznjivega sočutja do njega, da mu tako strežejo, kakor bi mu še domači ne stregli, ko je vendar pri tujcih v tem malem času skusil vse ravno narobe; speljali so ga iz pota, zavratno in tolovajsko oropali ter bi ga bili morda še umorili.

„Kje li sem zdaj in pri kakih ljudéh? Na tujem pač in to na Angleškem, to spoznam po njihovem jeziku. Ali zakaj ti ljudje tako ravnajo z mano, kakor je ravnal usmiljeni samaritan? Če pri tem nimajo drugih, kakor samaritanskih namenov, sem imel v nesreči vendar še nekaj sreče in bom tem blagim do-

brotnikom, bodijo si kakoršni koli, hvaležen svoje žive dni. Da bi le toliko okreval, da bi mogel na noge!“

Tako premišlja in ugiblje revni bolnik, pa ključa k tej čudni uganjki ne najde. Poguma tudi toliko nima, da bi zalo in milo gospodično, ki je v družbi stare gospe prihajala k njemu in s katero edino je mogel govoriti, prašal, kako in kaj, sama mu pa tudi o tem ni marala ničesar ziniti. Razen tega je, kolikor so se mu telesne in duševne moči bolj vračale, zapazil, da se ž njim godí neka prememba, kakoršne ni čutil še nikdar v svojem mladem srcu. Mlada gospodična, ki je tako milo govorila z njim v jeziku njemu vsaj razumljivem, zdela se mu je nekako više bitje, in ravno zato je bil on preveč plašen.

To je trajalo še nekaj dni, v katerih je on skladal besede stavka, s katerim bi vendar-le ogovoril gospodično, da bi vedel, kje je in kaka osoda ga čaka, kar pride gospodična s staro gospó zopet k njemu in ga ogovori:

„Dozdaj Vas moja teta — to je ta gospa — ni hotela nadlegovati z nikakim popraševanjem po Vašem imenu in stanu, ker se je bala, da bi to utegnilo škodovati Vašemu okrevanju; zdaj pa, ko je tudi zdravnik, ki je na skrivnem prihajal k Vam, izrekel, da že smete govoriti in pogovarjati se, Vas prosi, da bi odgovorili na njena vprašanja.“

Zdaj se je pričel pogovor, v katerem ste ženski zvedeli, kaj je mladeneč, kaj se mu je pripetilo in kam je namenjen, namreč v katoliško semenišče v Ameriko, kjer ga je potem volja, postati misijonar.

Ženskama, posebno mlajši, zadnje razjasnilo ni bilo nič kaj všeč, to je videl Logar na obrazih, pa zakaj, tega ni mogel slutiti.

„V Ameriko toraj hočete iti, Vas praša teta“ — reče na to gospodična nekoliko manj bojzljiva — „pa kako bote peljali se, ker ste prišli ob vse?“

„To je že res“ — zdihne Logar — „zdaj sem prav v božjih rokah, Bog ve, kaj se bo zgodilo še z mano!“

Ženski šepetate še nekoliko med sabo, potem reče mlajša :

„No, le okrepčajte se še, to je želja moje tete, kateri se smilite in — meni se smilite tudi. Bomo že še govorili o tem, ko bote popolnem pri močeh. Do tje Vam bodi hiša moje tete čisto domača.“

Logar je bil teh besed se ve da skoro tako vesel, kakor prej kedaj pisma z domá. Drugi dan, ko je čutil se dosti krepkega, je pisal celó na dóm svoje dosedanje dogodbe materi, tretji dan pa v Ameriko Jermanu ali marveč Lukaniču, ki je imel pismo poslati za njim. (Naj bo tu brž povedano, da sta oba, mati in Jerman, dobila pismo, pa kedaj, se bo že pozneje zvedelo.)

Okrevajoči bolnik se je te ljube, tihe in samotne hiše privadil, posebno pa še, ko je mlada gospodična začela manj plašno in kedar tete ni bilo blizo, celó nekako preveč prijazno govoriti ž njim. Ob kratkem rečeno: on si je želel, da bi bil še dolgo bolehen, ker se je bal, da bi ga potém, ko bi ozdravil, ne spodili iz hiše tako ali tako.

Nekega večera, ko je bil že do malega ozdravil, kakor je on trdil, v resnici je bil pa že popolnem zdrav in krepak, sedé vsi trije skup in gospodična reče:

„Moja teta zeló obžaluje, da Vi še ne znate toliko angleški, da bi se mogla ona sama pogovarjati z Vami, zato govorim jaz v njenem imenu in Vam izrazim prošnjo, ki je ta, da bi blagovolili še tu ostati in učiti mene boljše nemški kakor zdaj znam, pri tem se bote naučili pa Vi angleški.“

Kako bi Logar te ponudbe ne bil sprejel rad ali nerad! Saj je bil brez vsega, celó brez svojih pisem, kaj pa še gospodična, v katero se je bil res zagledal z vso gorečnostjo in naglostjo mladenčca! Ostal je in podučevanje se je tudi pričelo ter napredovalo tako, da sta se oba, učenik in učenka, razumela kmalu še le preveč. Teti se je to jako dobro zdelo, posebno pa še, ko je zapazila, da se angleščina mladenčca nenavadno naglo prijema in se je že ona mogla v nji kolikor toliko sporazumljati ž njim.

To je trajalo nekaj mesecev, in ne ravno na čast Logarju bodi povedano, da je med tem pozabil na dom in na Ameriko. In ko je nekega večera po angleški šegi sedel za mizo pri čaji, ga praša stara gospá:

„Ali Vam je všeč moja nečakinja?“

To je bil pa kakor strel iz kakega kota, Logar ni vedel, kaj bi odgovoril, in prav mu je bilo, ko je gospá zopet spregovorila:

„Nikar ne postanite rudeči, če Vas kaj takega prašam! Saj mi odgovor daje že barva na Vašem in njenem licu. Zato čujte moje drugo vprašanje!“

Logar je ves zmešan, ne ve reči nič, ampak kar jecljá: „Kako vprašanje, prosim, če ni prehudo?“

„Vi ste namenjeni v Ameriko za katoliškega misijonarja“ — reče gospá in mu položi več bankovcev na mizo; — „tu je denar za vožnjo čez morje in še nekaj več. Tam pa je Alma, moja nečakinja. Zdaj pa volite!“

Kaj je izvolil si Logar, tu zapuščen in ves zaverovan v Almo, si lahko misli vsak; pahnil je od sebe bankovce pa objel Almo, stara gospa je pa z nekakim hvaležnim zdihljejem obrnila obraz kvišku in rekla: „Ta je že naš! Zopet eden, ki bo kaj izdal!“

Za razumljenje tega pogovora treba je kratkega pojasnila.

Stara gospá je bila ud angleške verske družbe, ki je imela namen, po Afriki, Aziji in Ameriki širiti anglikansko (to je luteransko) vero. V ta namen nabirala je mladenčev, da jih je v posebnih zavodih odreja­vala za poslance ali misijonarje, ktere je potem pošiljala v tuje dežele med nevernike ali drugoverce, da so jih pridobivali za anglikansko vero ravno tako, kakor katoliški duhovni za vero katoliško. V Logarji je bistrumna gospá spoznala mladenča, ki bi bil, ako se dá preveriti, najboljša pridobitev za to družbo in iz tega namena je storila vse, da bi si ga pridobila. Ker pa skonca ni vedela še pravega pripomočka za to, je bila prav vesela, ko je zapazila, da se je zagledal v Almo. Na ta način je mislila ubiti z enim mahom dve muhi: prvič pridobiti za društvo najboljšega misijonarja, drugič pa za svojo žlahtnico dobrega ženina,

ki bo — o tem ni dvomila — pustil svojo vero in pristopil k anglikanski rajše, ko da bi pustil dekleta, v katero se je bil zagledal do ušes.

Ko je bilo tako daleč, kakor smo ravno slišali, je stara, za svojo anglikansko vero vsa vnetá gospá jela napeljavati mladenča k temu, da bi se odpovedal katoličanstvu ter postal to, kar je Alma, namreč anglikanec. Do tu je šlo vse dobro, kakor si je mislila gospá; tukaj pa je bil naenkrat nepričakovan upor in celó od strani dekleta, ki je kar naravnost rekla, da ji je Logar ljub ženin in mož, naj bo ktereколи vere, in da ne mara, da bi zavoljo nje pustil svojo vero, kakor vojak zastavo. Take besede so gospó tako iznenadile, da je prijel jo krč in je morala iti v posteljo, kjer je ležala več dni v mrzlični nezavednosti.

Ko se je zopet zavedla in prašala po Almi in Logarji, zve od preplašene strežnice, da sta šla nekega večera iz hiše in da ju do zdaj ni še nazaj. Seboj sta vzela več reči, gospodična še posebej trdno torbico, v kateri je bilo najbrže veliko denarja in zlatnine in srebrnine. Ta novica je za staro gospo tako hud vdarec, da se je loti zopet nezavednost, in ko se čez par dni prebudi, zve, da ni še nazaj ne njega in ne nje. Zdaj naznani to policiji, ktera se spravi na noge, pa že prepozno; o ubeglih ni najti najmanjšega sledú. Gospá je vsa obupna, slednjič se je prime misel, da sta gotovo kje ponesrečila se; v tej misli začne medleti na duhu in morali so jo spraviti v zavod za bolne na duhu, kjer je pozneje umrla za tako imenovano „versko blaznostjo“.

Kam sta prešla mlada begunca in kako se jima je godilo, bomo zvedeli že ob svojem času; za zdaj ne moremo iti za njima, ker se moramo ozreti po drugih znancih.

Drug zgubljenec.

Predno gremo gledat v Ameriko za Jermanovimi in onimi po Arku zapeljanimi reveži, ne smemo pozabiti Korenovega Janeza, ki je bil pri odhodu „Amerikancev“ tako žalosten vzel slovo od Polonice, obljubivši ji, da bo prišel za njo. Vsako jutro, kedar je bilo nebo jasno, gledal je zvezdo danico, katero je le nekoliko ur poprej morala videti tudi Polonica; zvezda mu pač ni nič povedala, a vendar je bil ves zagledan v njo ter pričakoval novic iz Amerike. In res, od Polonice pač ni dobil pisma, ampak od Jermana, ki mu je ob kratkem sporočil, kako se jim je godilo, kje so in kako se jim zdaj godi, ter sklenil:

„Ne sili toraj v Ameriko! To je ves nov svet, ljudje drugačni. Mi se tukaj skušamo vtrditi, stesali smo si tudi že iz drevesnih debel hiše, kakoršnim bi se pri vas še berači smejali, in zdaj smo se spravili na izsekanje goščave, da si napravimo polje. Če bi pa ti vendar-le hotel kedaj priti sèm, boš dobil prostor za kovača in živinozdravnika, ako sploh mi tukaj ostanemo, ker takega še nimamo. Nebes pa ne hodi iskat sèm! Saj je že skoro čez polovico naših ljudi, ki zdihujejo po dómu in bi se radi vrnili, če bi le mogli.“

Temu pismu je bil mal* pristavek:

„Polonica te pozdravlja, pa ne vem, zakaj. Vsa tužna je in se ne more privaditi ne zemlje ne ljudi. Najrajše bi šla nazáj v Evropo in prigovarja k temu očeta, pa ta noče in tudi ne more spolniti ji želje.“

Pismo to je Janeza zmešalo in razburilo. Več noči ni spal, marveč premišljeval. Rad bi bil pisal Polonici, pa ni znal prav in tudi ni vedel, kam da bi poslal pismo, ker Jerman mu ni poslal napisa. Zato se ga je lotila misel, da morda Jerman sam gleda za Polonico in jo namerava vzeti. Ob kratkem: lotila se ga je ljubosumnost. Pa kaj, ko je široko morje med njim, Polonico in Jermanom, on pa še toliko nima, da bi mogel peljati se do te velike vode in potem čez njo! In še ta sitna vojaška suknja, ktero bo moral kmalu obleči!

In oblekel jo je. Ko je prišel z drugimi fanti v mesto k nabiranju novincev, prvi je bil potrjen h konjikom. „To bo junak, da bo kar celega moža presekal“ — je rekel častnik, ki si ga je izbral za svoj polek. Janez je bil toraj potrjen, čeravno je bil take pohvale, v slabi slovenščini mu raztolmačene, tako malo vesel, kakor bi bil vol, ki ga pohvali mesar, če bi tako pohvalo razumel. „Oh Polonica, zdaj je pa vse pri kraji“ — zdihnil je in podal se v svojo osodo, to je, oblekel vojaško sukngo.

Akoravno je bil potrjen k oklepničarjem ali kirasirjem, so ga vendar dali k žebčarjem, ko se je pokazalo, da je kovač in ima um za podkovanje konj ter bi se dal izučiti vsaj kolikor toliko tudi živino-

zdravništva. Tega premeščenja naš Janez ni bil ravno vesel, ker se mu je zdelo, da je prišel na nižo stopinjo; vendar se je spominjal Jermanovega pisma, da bi tam v Ameriki potrebovali umnega kovača in živinozdravnika; zato se je s posebno hlepnostjo poprijel zadnjega in njegovi predstojniki so mu bili naklonjeni, ko so videli njegovo pridnost in njegov hitri razum. Vojske ni bilo, tudi se zá-njo niso pripravljali, in tako je Janez imel obilno prilike izučiti se živinozdravništva, zraven pa tudi nemščine, brez ktere je bil poduk v zdravilstvu takrat popolnem nemogoč, posebno pri vojakih.

„To bo kedaj izvrsten kovač in živinozdravnik“ — so rekli njegovi predstojniki — „ves polek bo mogel biti ponosen ná-nj; tega si moramo pridržati.“

Vse drugače pa je mislil Janez. „Da bi se le kmalu privadil vsega tega in bi kaj prida znal“ — mislil je sam pri sebi, — „potem bom kaj zaslužil postrani, groše skup skladal in ko bo jih dosti, hajd v Ameriko, že vem, kako!“

Pa dolgo bi bil Janez še skladal groše, predno bi bil zložil jih skup toliko, da bi bil mogel iti z njimi v Ameriko, ako bi se ne bilo zgodilo mu nekaj čisto nepričakovanega. Neko noč, ko je zaspal pre-mišljevaje Ameriko, sánjajo se mu tri številke. Do zdaj pač še ni bil nikdar stavil v loterijo in je tudi imel slabo vero v njo; zdaj pa si vendar misli:

„Bes te plentej, nemara me vendar išče sreča. Saj ne bo tako hudo délo mi, če zgubim par grošev. Stavil bom, naj se pes obesi. Ktere so že številke?“

Aha, jih že vem. 22, 54, 68. Če nič ni, pa nič ne bo, staval pa vendar bom.“

In staval je Janez.

Čez štirnajst dni je prišel v loterijsko pisarno priprost vojak žebčar in prašal, koliko dobi za terno, katero je zadél. Loterist pogleda listek, potem pa vojaka in se mû prijazno nasmeje:

„Ali ste vi zadeli?“ — ga praša.

„Jaz, kdo pa drugi?“ — reče vojak.

„No, vam želim srečo in vam iz srca privoščim“ — pravi loterist; — „čez teden dni pridite po denar, 1200 gld. ste zadeli.“

Vojak gre zadovoljnega obraza.

Ta vojak je bil Janez. Sam ni vedel, kako je prišel domú v kosarno. Tovarši njegovi so mislili, da ga ima pod kapo, ker je bil ves pokonci in kapo metal kviško. Imel ga je res nekoliko, ker si ga je potoma privoščil, pa vendar ne toliko, da bi bil povedal tovaršem, zakaj da je tako vesel. Drugi dan je bil že zopet navaden človek.

Čez teden dni je šel s svojim listkom v loterijsko pisarno po denar, kterega je skrbno spravil. Zvedelo se je pač, da je nek vojak y loteriji zadél terno, pa na Janeza ni mislil nihče, ker je bil ves kakor prej.

Nekoliko dni potem stopi pred svojega predstojnika in ga prosi odpusta za teden dni.

„Čemu?“ — praša poveljnik.

„Zavoljo moje bajte doma“ — odgovarja Janez — „se je našla ravno prilika, da jo dobro prodam.“

Ker tako mislim ostati pri vojakihi, mi je ta reč odveč, zato bi se je rad znebil.“

„No, če je tako“ — reče na to častnik — „pa le pojdi! Imaš odpusta za osem dni in če bi v tem času ne mogel opraviti vsega, se ti bo tudi spregledalo še par dni.“

Oj, kako vesel je šel Janez, kako je vrgel v kot svojo vojaško obleko in oblekel svojo kmetiško! S to je odšel iz kosarne, poslovivši se od svojih tovaršev, in — — ni ga bilo več nazaj.

Kam je šel? Idimo za njim!

Iz kosarne podal se je k prodajalcu narejenih oblek, kupil si vso obleko in se pri njem preoblekel; svojo halo pa je zavezal v robec in jo vrgel na samotnem kraju v vodo, da je odplavala. Potem podal se je na železnico in — — najdemo ga zopet na avstrijski meji v Bodenbachu. Tu se vije in meša med popotnike, da uide bistrim očem avstrijske mejne straže, kar se mu posreči, ker je uren in oko stražnikov tudi ni vselej bistro. Najdemo ga potem v Bremenu, ko s svojo pičlo prtljago stoji na krovu ladije, vzdigne svoji roki proti nebu in prav iz srca zdihne:

„No, hvala tebi, danica, čeravno te ne vidim! Zdaj ne boš več sama, ki vidiš Polonico. V mojo vojaško suknjo naj pa zleze drug.“

Ladija odrine in priplava brez nesreče do bregov ameriških. Je bilo pač nekaj slabega vremena, Janez je skusil tudi vse druge neprijetnosti potovanja z ljudmi, katerih jezika ne umeš; nemški je znal le malo in če bi ne bilo par českich muzikantov, ki so

bili napotjeni Amerikancem góst in svoje sreče iskat, bi se ne bil mogel pogovarjati z nikomer; te pa je razumel vsaj kolikor toliko in oni njega ravno tako. Ti Čehi niso imeli nobenega cilja, ampak so šli na novi svet tako, kakor hodijo po Evropi, ljudem góst in razveseljevat jih. Janez pa je imel vendar nekaj, namreč Lukaniča v Novem Jorku, ki mu bo že povedal, kako pride do Jermána in njegovih; denarja mu ni manjkalo, imel je celó vsega že v ameriškanskih bankovcih, ker ga je zmenjal v Hamburgu, če ravno se mu je zdelo, da je premalo dobil za avstrijske bankovce. No, pa to nič ne dé, saj je vse dobljeno v loteriji, par goldinarjev gor al dol, kdo bo za temi jokal!

„Kdor imá denar, lahko shaja po vsem svetu, toraj tudi v Ameriki“ — si misli Janez, ko z drugimi vred stopi na suho v Novem Jorku; — „zdaj bom prašal po Lukaniču, pa mi bo povedal, kam naj grem za Jermánovimi.“

Pa revež se je motil z vsem svojim denarjem. Ko je stopil na suho, mu je bil nov ves svet, vsi ljudje, kaj takega ni pričakoval in videl nikjer.

Česki godci, s kterimi je bil dozdej na ladiji največ pečal se, najdejo že koj ob bregu znancev, ker Čehov je po vsem svetu razstrešenih; zato se poslové od Janeza in gredó za rojaki in Janez ostane sam, med toliko množico ljudi — sam!

Z veliko silo in velikim trudom se rine skoz gnječo in gleda obraze ljudi, da bi našel kterega, ki bi ga mogel ogovoriti in prašati po Lukaniču; nemški

se je bil pri vojaki naučil ravno toliko, da je mogel vsaj nekoliko meniti se v tem jeziku; z angleščino si pa še ni upal prav na dan. Ko toraj pride memo gruče, kjer sliši nemško govorjenje, če tudi različno od tistega, ktereга je bilo že navajeno njegovo uho, vzame klobuk z glave in praša po nemški:

„Ali mi vé in hoče kateri gospodov povedati, kje je gospod Lukanič, trgovec in posredovalec ali mešetar, ter pokazati mi pot k njemu?“

Ogovorjeni vtihnejo, pogledajo čvrstega mladenča in slišati je šepetanje: „ta je zelenec.“ („Zelenec“ pomeni v amerikansko-nemškem jeziku novo došlega Evropejca, ki še prav nič ne pozná dežele, šeg in ljudi.) Kmalu pa se oglasi eden:

„Kaj pa da, saj je že prašal po Vas in nam naročil, čakati na Vas. Le kar z nami idite!“

„No, hvala Bogu“ — zdihne Janez z olajšano sapo; — „so vendar povsod dobri ljudje, ki pomagajo človeku, če si sam ne ve pomagati.“

Možaki, ki so bili videti srednjega stanu, obstopijo Janeza in ga vodijo po raznih ulicah. Bili so štirje. Po poti ga izprašujejo, od kod je in kam je namenjen v Ameriki. Janez, ki je že slišal, da se tujim ljudem ne sme preveč povedati, je bil le bolj kratkih besedi ter vse popraševanje vstavil, češ: „saj bote zvedeli vse, ko pridemo do Lukaniča.“

Spremljevalci se na to namuzajo drug drugemu in se zadovoljijo s tem, da mu odslej kažejo razne imenitnosti mesta, kakoršnih Janez — se ve da — še nikjer ni videl. S tem se toliko zamudé, da je že

skoro večer. Janezu se čudno zdi, da je do Lukaniča tako daleč, zato slednjič popraša:

„Kdaj pa pridemo do Lukaniča?“

„O, brž bomo tam“ — se oglasi tisti, ki je največ govoril ž njim; — „tam-le v oni krčmi bo čakal na nas.“

S tem mu pokaže krčmo tik morja, kamor vsi zavijejo. Krčma je polna ljudi, največ mornarjev, delavcev, težakov in drugih enake baže, soparica od tobaka in duha raznih pijač pa taka, da je še Janezevemu, dima in raznega smradú navajenemu nosu prehuda.

„Ej, tú sèm pa vendar Lukanič ne zahaja“ — reče Janez in se hoče zasukati, da bi šel. Pa trije ga primejo, četrti pa pravi:

„No, bote videli, da je resnica. He, krčmar, ali ni bil gospod Lukanič že tukaj?“ — zaupi je nad krčmarjem in mu nekako skrivnostno namigne.

„Kaj pa, da je bil“ — se oglasi krčmar, čegar obraz je bil podoben gobcu angleškega psa; — „kaj pa! In še naročil je, da, če pridejo gospodje z nekim tujim gospodom, naj ga počakajo, ker bo za gotovo prišel nazaj brž, ko opravi neko nujno opravilo.“

„No, slišite?“ — reče na to prvi — „počakati moramo. V tem bomo pa enega pili, ker za suho in prazno mizo sedeti v Ameriki ni navada. Prinesite nam pijače, krčmar!“

Kaj bi storil Janez? Nekoliko omahuje, ker se mu kraj nič kaj varen ne zdi, še manj pa družba; govorjenje je tako surovo, kakoršnega še pri najsuoro-

vejših „kaprolih“ ni slišal. Vendar ker je krčmar sam rekel, da mu je Lukanič naročil, povedati jim, naj ga počakajo, sklenil je čakati; saj se mu ne more zgoditi nič hudega vpričo toliko ljudi. In če bi nazadnje Lukaniča ne bilo, pa lahko gre drugam iskat si prenočišča, saj za denar se dobi vse povsod, toraj tudi v Ameriki. Zató sede za mizo, ko je krčmar prinesel v visokih kozarcih pijače. Ko bi bil bolj pazil, videl bi bil, kako sta si krčmar in vodja družbe namignila.

Zdaj pa vstane ta vodja, prime kozarec in reče: „Pri nas v Ameriki je navada, da vsakega novega priseljenca pozdravimo s polnim kozarcem, kterega mora izpiti on in tudi izmed nas vsak. Kdor tega ne stori, razžali smrtno vso družbo in tu je revólver.“

S tem položi na mizo nabasan revólver in nagne svoj kozarec proti ustom. To je Janezu kaj čisto novega, pa misli si: „vsaka dežela ima svoje šege in kozarec te pijače me ne bo zmagal, toliko ga že nesem, ko kdo izmed teh.“ S tem nagne tudi on kozarec in ga izprazni, kakor drugi, čeravno se mu pijača nekako čudno neprijetna zdi.

Kaj naglo potem pa se ga loti omotica, ktere se zastonj brani. Ko vstane, da bi šel na zrak, omahne in zgrudi se na tla. Zdaj pride krčmar in ga s pomočjo drugih gostov spravi v stransko sobo, kjer ga položé na posteljo, češ, da je pijan in naj to prespi.

Kar se je odslej godilo, o tem ubogi Janez ni vedel nič, ker je nezavednost njegova trajala skoro dva dni. Proti polnoči so prišli oni štirje tiči s krč-

marjem, ki mu je bil dal tisto hudo omotljivo pijačo, so ga slekli, preiskali njegovo obleko, pobrali v nji najdeni denar, kterega so bili prav veseli, ga delili med sabo, Janeza oblekli v mornarsko (matrozno) obleko in ga skoz zadnja vrata nesli k morskemu bregu, kjer je čakal čoln, v kterega so ga spustili prav polagoma in na tihem ter zagrnili ga s plahtami. Predno je odrinil čoln, bil je še kratek pogovor med krčmarjem in nekim človekom v čolnu. Pogovor je bil tih in tak:

„Sedemdeset dolarjev Vam je menda dosti“ — reče zadnji.

„Če pa ta ni vreden sto dolarjev, Vam ne pri-skrbim nobenega več“ — grozi krčmar; — „takega na svoji ladiji še nimate nobenega, stavim, pa je tudi še mlad.“

„Pa nič ne zna“ — ugovarja oni.

„Vaša skrb, da ga naučite, saj znate to“ — go-vori krčmar.

„Hm“ — reče na to mornar — „tu imate sto dolarjev! Toda tako druzega ne maram nobenega več, razumite? Če bi ne bil ravno v zadregi z ljudmi, še petdeset dolarjev bi Vam ne dal, da veste.“

„Že dobro, že,“ — se oglasi oni — „zdaj se pa le brž spravite od brega, da Vas ne zavoha po-lICIJA, ki nocój tako šnefljá okoli moje krčme več, ko mi je ljubo.“

Čoln na to odrine in priveslja do tje, kjer je morska meja. Tam pa ga vstavi drug čoln, v kterem so mornarski stražniki.

Kaj pa peljete tu?“ — praša načelnik v čolnu — „pokažite!“

„Ej, nič drugega, ko pijanega mornarja. Revež se je tako opil, da smo ga kar v plahte zavili, in zdaj ga peljemo v ladijo nazaj.“ — To je bil odgovor mornarjev.

„Ej prijatelj, mi se poznamo“ — reče na to načelnik — „to ne veljá. Imate kaj dokazov, da je ta človek, ki tu v čolnu leži — recimo pijan, res Vaš mornar?“

„Imam jih“ — reče na to mornar in potegne iz žepa nekaj papirja; — „le tu pogledjte, mislim, da bote zadovoljni.“

Načelnik pomorske policije vzame v roke, kar mu oni dá, pogleda in potiplje, potem pa reče:

„Je že dobro, samo podvizajte se do ladije, da Vam ne pride na pot kak drug policijski čoln. Kdo pa je ta, ki ste ga zdaj vjeli?“

„Evropejec“ — reče mornar — „ravnokar prišel. Nihče ne ve zá-nj, je sam. Dobro, krepko blago.“

„Ne vemo nič!“

S tem odplava policijski čoln, načelnik pa spravi bankovce, ktere mu je mornar v roke stisnil. Čoln, v katerem je bil nesrečni Janez, gre potem tudi svojo pot proti ladiji. Ko tje dospé, vzdignejo Janeza in ga potegnejo po vrvéh na krov ladije. Bil je v nezavdnosti še, kakor poprej; spravili so ga v podkrovni prostor ter položili ga na plahte, kakor mrtvo stvar. Kapitan jim je pa vendar naročil, da morajo ž njim lepo ravnati, ker je drago blagó.

Janez je spal in zbudil se še le, ko je ladija, ki je bila koj odjadrala, bila že na morji, da ni bilo videti več zemlje. Ko se predrami toliko, da more skloniti se pokonci, praša človeka, ki je stal pri njem, kje da je in kaj da bo; človek, navaden mornar, pa pomigne z ramo in gre. Zdaj Janez pogleda sebe, vidi, da je v drugi obleki, potipa si po žepih in ne najde nikjer nič, toraj tudi svojega denarja ne; še bolj se mu pa čudno zdi to, da je zopet na ladiji. Ves raz sebe skoči pokonci in hoče iti skoz zapáh, kar stopijo k njemu trije.

„No, dolgo je trpelo, da si se strezoval“ — ga ogovori prvi, to je kapitán ali poveljnik ladije; — „zdaj mi pa pojdi le urno na delo, ta dva — tu ju vidiš — te bota že navadila in naučila mornarskega dela.“

„Kje pa sem in kje je moje blago, moja obleka?“ — praša Janez; — „kako da sem zopet na ladiji, kakor čutim, in kje je Lukanič?“

„Tiho, tiho“ — pa reče kapitán — „tega ti ne bo nihče povedal. Zdaj si tukaj in tvoje ime je Jon Brown, zapomni si ga. Danes si še lahko odpočiješ, jutri pa boš moral na delo. Za uporne imamo dobra zdravila, kar boš skusil, če ne boš ubogal teh dveh, ki te bota podučevala v tem, za kar si tu na moji ladiji.“

Te besede so bile na pol nemške, na pol ameriško-angleške, a Janez jih je vendar razumil. Ko je pa hotel prašati po nadrobnejem pojasnilu, so se zaprla vrata in on je bil zopet sam v svojem tesnem

brlogu, kjer je bilo prostora komaj za pol človeka, pokonci skloniti se pa ni mogel.

Da se razumi vsa ta dogodba, treba nekoliko pojasnila.

V Ameriki je bilo — in je tudi še — takih ladjičarjev, ki so vozili po morji razno blago, pa niso hoteli za plačo najemati mornarjev; nekaj so jih imeli plačanih, druge so pa lovili po raznih lukah, kamor so prijadrali, in ko so jih imeli na ladiji, si taki re-veži niso mogli pomagati, ker v morje vendar nobeden rad ne skoči. Tako so si pridobivali za ladijo potrebnih delavcev in tistim, kateri so jim priskrbovali jih, dobro plačevali. Imeli so po pomorskih mestih svoje pomagače ali marveč gonjače, kateri so jim pri-skrbovali ljudi, kakoršni so bili dobri za mornarje. Da so za vsakega kaj plačali, se razume samo ob sebi, in čem krepkeji je bil človek, toliko več je veljal, kakor na trgu živina.

V Novem Jorku je bil tak nabirač krčmar, h kateremu so bili tisti štirje tiči zvabili Janeza. Krčmar je brž vedel, kako in kaj, in dal Janezu ómotljivo pi-jačo; kako ga je potem prodal, je že znano. Pomorska policija je bila pa tudi taka, kakor je marsikje, kjer je kaj gnjilega; par srebrnjakov ali bankovcev je za-tisnilo ji oči in tako se je večkrat zgodilo kaj takega, kakor z našim Janezom. Kedar je prišel kak ladjičar, ki je hotel prav poceni nabrati ljudi za svojo ladijo, je pa naznanil to svojim nabiračem, in teh je bilo po-sebno v Novem Jorku veliko. Potem se je navadno odpeljal z naloženim blagom v Evropo, Afriko, južno

Ameriko ali kam drugam in prisiljeni mornar ni videl več suhe zemlje ali pa ga je postavil na suho kje, da ni videl več svojega kraja.

Plačila za svoje delo ni dobil nič, akoravno mu je bilo obljubljeno, zato si tudi ni mogel pomagati, če bi bil prav kje mogel uiti na suho. Razen tega ni imel nobenih spričeval, kaj in kdo je, ker to je bilo uničeno brž, ko je prišel na ladijo. Če bi on ne bil vedel svojega pravega imena, zginilo bi bilo; in če je bil preveč uporen, zginil je v globočini morjá, da so ga požrle morske ribe; na morji ni nobene sodnije, toraj tudi nobene tožbe. S postom, strahovanjem in tudi bičem so si znali taki pomorski trinogi vkrotiti nalovljene ljudi, da so jim nazadnje še dobro služili. Ko so si na ta način pridobili bogastva, prodali so ladijo z vsem, kar je bilo na nji, in tako je jadrala zopet po morji, oni pa so se vsedli s polno mošnjo v pokoj.

In na tako ladijo je prišel naš Janez, ki se imenuje zdaj Jon Brown. Odjadrala je proti jugu. Kako je bilo z njo in Janezem, bomo že pozneje zvedeli; zdaj ga moramo prepustiti njegovi žalostni osodi.

Kako je v novi naselbi.

Pretekla so tri leta. Kaj se je v tem zgodilo z Jermanovimi tovarši, bodi tu v kratkem povedano.

Kakor je znano, dobili so popolnem neobdelan svet unkraj reke Misisipi. Vremenske razmere so bile skoro take, kakor v njihovi domovini, le nekoliko več

mokrote in mraza. Skonca je tudi marsikteri zbolel, dva slabejša sta naglo umrla in to brez zdravnika, brez duhovnika. Tisti duhovnik, na ktere ga so bili nalleteli na poti od kolodvora, jim je bil pač obljubil, da bo prihajal k njim po večkrat na leto, ali videli so ga le redko, ker je imel preobširen okraj. In še — kaj, ko ga razen Jermana ni razumil nobeden! Taka zapuščenost je naše verne rojake najhujše bolela, ker cerkve — vsaj katoliške — ni bilo na več milj hodá okrog. Nadomestili so si jo z borno leseno kočico, podobno nekoliko večemu znamenju, okinčali jo znotraj z raznimi podobami svetnic in svetnikov, napravili tudi nekak altarček in postavili ná-nj sv. Križ. V tem bornem hramu so molili ob nedeljah in tudi maša je bila, kedar je prišel oni duhovnik, ki je vse potrebno nosil seboj. Kako je bilo s spovedjo, se lahko razume. Polonica je bila vsa žalostna in bi bila šla najraje nazaj; vendar se je naučila prav naglo vsaj za potrebo angleščine, Jerman pa je učil tudi druge.

Gozde so bili posekali, kolikor je bilo treba, in napravili si njive in travnike. Hiše ali marveč kočice so imeli priproste, lesene, v vrsti postavljene, kratko: napravili so si bili dosti čedno vasico, kateri so dali ime „Selo“. Zemlja se je pokazala zelo rodovitno, še gnoja ni bilo treba in vendar je rastle vse „kar preveč“, kakor je rekel Potokar. Svoje pridelke in tudi prirejeno živino spečavali so še tudi primeroma lahko, čeravno ne po visoki ceni, in so jo morali daleč goniti na prodaj; ali ker se je veliko pridelalo, so že shajali bolje, ko prej v domačem kraju. Davka

skoro ni bilo, vsako leto po enkrat prihajal je pobiralec in povedal Jermanu, ki je veljal za župana, koliko imajo plačati. Jerman je potem nabral mali znesek in ga izročil uradniku. Bilo je pa to tako malo, da so se vsi čudili, kako da so morali domá plačevati toliko davka in za kaj je potrebovalo cesarstvo toliko denarja. Ko je „davkar“ odšel, se za naše Seljane ni brigal nihče več.

Pač! Nekdo se je brigal in to so bili vrojenci, domačini, Indjani. Veliko jih ni bilo več, ker so jih Evropejci s svojo „omiko“ — kakor so rekali sili — preganjali, z žganjem pa uničevali. Evropejsko žganje in evropejska kultura — to je delalo Evropejcem pot v severni Ameriki, domačini so se pa spreobračali tako, da so se v jamo zvrčali.

Ni se toraj čuditi, da so domačini — to je ru-javi in bleđi Indijani — pisano gledali vsacega Evropejca, ki je prišel v njihovo zemljo s pomočjo orožja ali denarja in nje potiskal zmiraj dalje v temne gozde. Zato so vsaki naselniki imeli prestati z njimi male praske in celó hude boje, in še našim to ni bilo prizanešeno. Bodi to povedano ob kratkem.

Jerman je šel nekega večera, ko so vsi dokončali svoje delo, v hosto posekat par malih drevesec, ktere je potreboval za drogove, kar čuje nekako šumenje. Misleč, da utegne biti kaka zver, počene za grmovje in se potuhne ter drži sekiro v roki pripravljeno, če bi bilo kaj. A kaj vidi! Trumo Indijanov, ki so se prepirali med seboj in zato govorili glasneje. Oboroženi so bili s sulicami, pušicami, sekiricami in nekteri celó

s puškami. Kaj so govorili, tega Jerman ni razumel, ker je bilo indijansko; s svojimi bistrimi možgani je pa po njihovem miganju in kanzanju proti selu vendar uganil, da nameravajo nekaj sovražnega. Zato se je splazil tiho in, kolikor se je dalo naglo, proti selu, tam sklical može, povedal jim, kaj je videl in slišal, ter rekel, naj bodo tihi, vendar pa na straži vsak s svojim orožjem; kedar bo on vstrelil, naj pa planejo vsi s hiš; ako bi pa kdo kaj posebnega zapazil, naj se tudi oglasi. Pse, ktere so nekteri imeli, je ukazal zapreti, da bi ne izdali prezgodaj lisičje zvutih Indijanov. Zgodilo se je vse po njegovem ukazu in ko je napočila noč, bila je vsa vas pripravljena na kaj.

In res! Ni prijel še zaspanec nikogar, kar se zasliši grozno rujovenje, kakor da bi bil kdo spustil celo čedo zverin; ob enem se prikažejo baklje, ktere lete v strehe lesenih hiš; ob njih luči je videti tudi rujavkaste ljudi s sulicami, ki prav po divje drvé se v selo.

Zdaj vstrelil Jerman, ki je stal spredej na straži, in prvi izmed sovražnikov se zvrne. Na to prileté vsi vaščani z raznim orožjem, karkoli je kdo imel, in pričel se je boj, ki pa ni ravno dolgo trajal; ko je namreč Kopač, že bolj postaran, pa vendar še krepek mož, ktereга je hotel Indijanec predreti s sulico, to izbil mu, vrgel svojo sekuro v stran in ga zgrabil za vrat, da je oni kar jezik pokazal, in ko je tudi Jerman družega s pestjo vdaril po glavi, da je kar zgrudil se, so jo Indijani popihali, pustivši na mestu enega vstreljenega pa nekaj s pestjo dobro otolčenih. Stari

Kolar je bil dobil s sulico hudo rano v stegno, pa je vendar skočil še za tistim, ki ga je zbodel, in vsekal ga s pestjo tako po glavi, da je kar na tla padel kakor muha; Kolar ga je potem obrnil in ko je videl, da se več ne gane, rekel je:

„Škoda! Nikoli še nisem nobenega ubil. Pa kdo bi mislil, da imajo ti Indijani tako mehke čepinje!“

Slovenec je hud le, kedar je v boji; ko je pa končan boj, je milega srca; zato se tudi ranjenim in otolčenim Indijanom ni godilo nič hudega; pobrali so jih in stregli jim in ko so bili zopet toliko na nogah, da so mogli iti, so jih spustili. Tri mrtve so pa pokopali. Izmed Slovencev ni bil nobeden posebno hudo ranjen, nekteri malo nabodeni; Polonica je imela pa vendar velik strah, ko je videla očeta po nogi vsega krvavega. In rana, da-si na videz mala, imela je pozneje vendar svoje nasledke, akoravno se je po marljivi skrbi Polonice kmalu zacelila.

Nasledek tega napada je bil ta, da so Seljani napravili si redno ponočno stražo in preskrbeli se tudi kolikor moč z dobrim orožjem, ker se jim je bilo bati maščevanja Indijanov.

Pa še nekaj družega neprijetnega je bilo za naše naseljence. Blizo njih, komaj uro daleč, naselili so se ljudje, katerih jezika ni nihče razumel; še le čez nekaj časa je Jerman toliko se mogel sporazumeti z njimi, da je zvedel, kaj da so, namreč Švabi. Na drugi strani pa se je naselila tropa Čehov, revnih ljudi, katerim je vsega manjkalo in pred katerimi naši Slovenci niso imeli nikdar miru, ker so jih prosili vedno

tega in onega; bili so jim prav nadležni sosedje. Na tretji strani naselilo se je okoli sto Ircev iz Angleškega in s temi so bili Seljani še najbolj zadovoljni, ker jih niso prav nič nadlegovali, marveč le barantali ž njimi po Jermanovem posredovanji; ti so tudi naredili ž njimi zvezo zoper Indijane, Švabi in Pemci po o tem niso hoteli nič vedeti.

Kar se tiče Logarja in Janeza, so se skonca čudili vsi, zakaj ju ni za njimi. Po Lukaniču je bil dobil Jerman naznanilo, da sta oba na poti, tudi Logarjevo pismo iz Londona je prejel, potem pa nič več, ko pismo od njegove matere, ki je prašala, zakaj da ji nič ne piše; o Janezu pa ni bilo čisto nič zvedeti, ko to, da je všel od vojakov; kam je prešel, tega pa ni vedel nihče. Najhuje bolelo je to Polonico, ki je še vedno mislila ná-nj, akoravno je oče, ki je bil zvedel njeno skrivnost, zmiraj silil v njo, naj si ga izbije iz glave, ker Bog ve, kje je že s svojim v loteriji zadetim denarjem. (Da je veliko v loteriji zadel, se je bilo namreč zvedelo ne le domú, ampak tudi v Ameriko po pismih.) Da je od vojakov všel, se mu ni štelo za greh ne tu ne tam, kakor se kaj tacega takrat, ko je bila vojaška služba težavna in dolgotrajna, na kmetih sploh nikomur ni štelo v greh, kajti malokdo je doslužil vojaščino in se vrnil srečno domu; od tod je celó znana stara pesmica:

„Zdaj gremo, zdaj gremo,
Nazaj nas več ne bo.“

„Kaj, če so ga zopet vjeli“ — tarnala je Polonica — „potem gorje mu! Nič več ga ne bodo izpustili.“

Oče Kolar je v tem zapazil, da njegova Polonica v oči zbada Jermana, ki do zdaj ni bil nič kaj prijatelj ženskega spola. To mu je bilo prav všeč, ker mislil si je, da bi bilo prav zá-njo, ako bi jo vzel; bo vsaj preskrbljena, če bi on umrl. Zlasti po boji z Indijani, ko je zopet precéj okreval, mu je to po glavi rojilo, zato nekega večera, ko sedita po delu sama v koči, prične:

„Veš, Polonica, kaj sem premišljeval, ko sem te dni v postelji ležal?“

„Ne vem, oče, povejte mi!“ — odgovori Polonica.

„To sem premišljeval. Jerman je začel za tabo gledati in no, saj veš, kaj je rado iz tega. Meni bi bil tak zet prav po volji. Zá-te bi bilo pa tudi dobro, če bi ne ostala sama, ako bi jaz umrl, ker prav dolgo ne bom več živel, to že čutim, to podnebje ni nič kaj prida za moje stare kosti in za komaj zaceljeno rano. Kaj bi bilo s tebe, če bi sama ostala, le pomisli!“

„Ej, oče, ne govorite tako“ — reče na to Polonica — „saj še ne bote umrli; meni se pa tudi nič ne mudi močiti se, sem še premlada. Pa — saj Jerman tudi še ni nič rekel, ne verjamem, da bi prišel prašat zá-me.“

„Res da ne, pa če pride, ali te mu bom mogel in smel odreči?“

„Oče, pustiva to, saj ga še ni.“

S tem je pogovor končan, oba gresta spat. Pa Polonica ni spala, to, kar je slišala, ji ni dalo zatisniti oči. Sama je bila namreč že zapazila, da Jer-

man nekako gleda in stopa za njo; zdaj, ko je slišala, da je to zapazil tudi oče, je reč postala resneja. Ženska domišljija jela je v nji plesti razne kite in konec premišljevanja bil je sklep:

„Jerman za mano gleda, zato pa Janeza ni sèm, to je gotovo; Jerman je že tako naredil, da Janez za nas ni zvedel, in Bog vé, kod se klati po Ameriki in morda mene išče! Dozdaj ravno nisem mogla reči, da bi mi bil Jerman zopern, od zdaj ga pa kar ne bom mogla več videti, ker ravno on je kriv, da nas Janez ne more najti in je Bog ve kako daleč od nas. Pozabil me ni, o tem sem prepričana.“

Še le pozno je zaspalo dekle, a ko se je zjutraj po hudih sanjah zbudilo, je bilo popolnem te vere, da kar je po noči spletla domišljija, je vse res. Odslej je obračala Jermanu hrbet in mrzel obraz in če jo je ogovoril, so bile njene besede kratke, neprijazne. Da mu je s tem delala krivico, vemo že iz prejšnjih dogodbe. Da Jerman ni slutil nič, zakaj mu je Polonica tako neprijazna, to bo razumljivo vsakemu.

Nekega dne se srečata na ozki stezi, da se ni bilo mogoče ogniti. Polonica hoče naglo zmuzniti se memo, pa Jerman jo vstavi in ogovori:

„Zakaj si tako plašna, kakor srna? Se me mar bojiš, Polonica?“

„Pustite me pri miru“ — pa se odreže Polonica srpo — „meni se mudi, nimam časa za prazne besede, je preveč dela doma.“

„Kaj tako visoki ali slabe volje smo danes?“ — praša Jerman zavzet — „ali bo zmiraj tako?“

„Zmiraj“ — se odreže Polonica — „z vami nimam nič govoriti.“ —

S tem smukne memo njega in se zgubi hitrih korakov proti očetovi hiši. Jerman gleda za njo in mrmra na pol glasno:

„Glej no, dekleta, glej! Tako govori prevzetna hči kakega bogatega in ošabnega vaščanskega župana unkraj morja v naši domovini. Postaviti se zna, to je res, in to se ji prav dobro podá. Kar pol kraljice je to. Kratka, pa ostra beseda. Hm! Jutri sem bil namenjen stopiti k staremu in prašati zá-njo. Zdaj bom pa že moral še počakati, da bo lepše vreme. Vrag vedi, kaj se ji je tako pokadilo! No, se bo že prevleklo, saj pri ženskah je vsak dan drugo vreme. Dobra gospodinja bi pa bila, ker očetovo hišo tako lepo v redu drži.“

Tako mrmraje stopa Jerman svojo pot in premišljuje še marsikaj. Sili se mu celó prepričanje, da, če bi bil tam domá bolj ogledoval se po ženskah, bi morda bil dobil ktero zá-se, morda celó Polonico, in ne bi se bil naveličal svoje domovine, šel v tujo neznano deželo ter zlekel seboj še več drugih, katerih se je toliko ponesrečilo; izmed tistih pa, ki so srečno prestali vse nezgode in naselili se, je zadovoljen le malo-kteri; večina jih zdihuje po domovini in bi se rada vrnila, če bi bilo mogoče. Saj si je še on sam novi svet vse drugače mislil. No, pa kar je, je, nazaj ne gre, bodi si že kakor koli.

To je bila dogodbica med Polonico in Jermanom, ki je imela pozneje svoje nasledke. — —

Tako je stalo v selu čez tri leta. Zadovoljni niso bili prav nič, radi bi bili prodali svoja selišča ter preselili se drugam, bolj proti jugu, kjer ni bilo več toliko bati se Indijanov in vedno na straži stati pred njimi; zdaj so namreč bili že bolj premeteni in privajeni šegam ter navadili se raznih jezikov, iz katerih je sestavljena brozga, ki se govori med tako zmesjo raznih narodov, zdaj bi si bili pri nakupovanju zemlje znali že sami pomagati, da ne bi bili tako zapeljani in osleparjeni, kakor so bili tu. Ali kje najti kupca, posebno dobrega? Jerman se je obrnil pismeno do Lukaniča v Novem Jorku, naj on ali kateri drugi posredovalec kupi ali preskrbi kupca za selo, ki je bilo zdaj prav lepo obdelano in vravnano, pa odgovor mu je bil ta, da bo iz tega prav težko kaj, ker priseljenci kupujejo vseskozi rajše neobdelane krajine, kakor obdelana sela, in to že zavoljo neprimerno nizke cene, ker z obilo denarjem tako ne pride nihče v Ameriko. Po takem ni bilo druge poti, kakor ostati na mestu in živeti v vednem strahu pred Indijani, kateri so bili po Švabih pač zopet nekoliko više potisnjeni na severno-zapadno stran v gozde, pa so vendar jezo kuhali in prikazovali se tu in tam ter napadali ljudi in živali. Ta rod je zvit in prav po kačje in mačje zalezuje s posebno vztrajnostjo svoj plen, bodi si to človek ali žival. Bili so to po večem še čisto divji rodi, kateri se niso vdali krščanski veri, ki vse poblažuje, krotí in olikuje, ampak ostali pri svojih malikih in se počasi umikali sili priseljenih Evropejcev in že v Ameriki rojenih naslednikov nji-

hovih, zato so bili pa kruti in neusmiljeni proti vsakemu, kdor je imel belo ali — kakor so rekli oni — blede kožo, — ubili so vsacega in skalpirali ga (to je, odrezali so mu kožo krog glave in potegnili mu jo z lasmi vred ž nje); če so pa ktereга vjeli živega, trpinčili so ga, da je bila groza, predno so ga umorili ali ni sam umrl po prehudih mukah; redek je bil, ki je živ zopet prišel iz njihovih rok.

Taki sosedje niso prijetni nikomur, še manj pa, če imajo maščevati se za ubite svoje, kakor je bilo to tu pri naših. Vedno so bili v strahu in čuvali ponoči, pa ker dolgo ni bilo nič slediti in slišati jih, so v svoji paznosti nekoliko popustljivi postali vzlasti poletni čas, ko so podnevi večidel na polji delali in zvečer bili vtruženi. Zanašali so se tudi na hude in močne psé, katerih so si bili veliko napravili; ti psi bili so prav ljutega plemena, bali se niso ničesar.

Nekega večera, ko se je pričelo ravno mračiti, priteče Irec ves brez sape v vas s krikom:

„Na noge, orožje v roke! Indijani so zažgali naselbino Pemcev in zdaj tam strašno morijo in divjajo. Čuti je po njihovem kriku, da jih mora veliko biti. Če tam zmagajo, pridrli bodo sèm in boj bo hud. Mi smo se že pripravili, kolikor moč, in spustili vse pse; prišli vam bomo na pomoč, če prej napadejo vašo vas.“

S tem odteče pot. Vse skoči prestrašeno na noge, rog zapoje, znamenje, da je treba prijeti za orožje; še Kolar, akoravno ne še popolnem trden, seže po puški in sekiri, pa Polonica, vsa plaha strahu,

mu brani, češ: „Oh oče, ne hodite, saj ne bodete mogli nič pomagati. Ubili vas bodo.“

„In če tu čepim in divjaki zmagajo, meniš, da ne bodo pridrli in ubili mene in tebe?“ — odgovori Kolar. — „Ti bodi domá in imej pri sebi psa, da te bo branil, če bo sila. Zdaj ne pomaga nič družega, ko vdarili se bomo.“

S tem obesi puško čez ramo, sekiro vzame v roko in odide z besedami: „Pa saj menda ne bo nič tako hudega, več strahu in ropota, ko krvi. Le preveč v strahu mi ne bodi!“

V tem se je spravilo vse na noge, odvezani psi so švigali med ljudmi in renčali, ženske so se tresle, otroci jokali. Jerman, dobro oborožen, stopi med-nje in jih ogovori:

„Možje in fantje, le pogum! Enkrat smo že pokazali tem divjakom, kaj je slovenska pest in kost, tudi zdaj se jih ne bójmo in storimo ž njim ravno tako, da bo potlej mir pred njimi. Zdaj ni treba nikomur prizanašati.“

Vsi odgovore prav pogumno, potem gredo v četah, kamor jih Jerman nastavi, in čakajo mirno, čeravno vendar nekoliko v strahu, kaj bo.

Naredi se noč in nad gozdom je čedalje bolj razločiti žareče nebo, znamenje hudega ognja; čuti je tudi, čeravno iz daljave, surovo rujojenje in bolesten krik, da vse kolikor toliko pretresa. Da je požar ta v vasi Pemcev, o tem ni nobenega dvoma več. Čez nekoliko časa vtihne krik in kmalu potem poneha tudi žar, — znamenje, da je boj pri kraji. Samo to

se ne ve, so li Indijani zmagali ali pa bili odpodeni in ali je vas pogorela, ali pa so pagasili ogenj. Če je prvo, ne bo Indijanov sèm, če je pa drugo, treba pripravljenim biti na vse; zato se spusté psi v gozd, da bi naznanili, če se kaj živega bliža.

Kar priteče zopet tisti Irec s krikom:

„Pemsko vas so požgali, prebivalce najbrž vse poklali. Zdaj deró sèm proti vam. Naši so se nastavili ob strani, da jih primejo od zadej. Le pogum, ker prišli bodo s strašnim krikom.“

Zdaj se naši pripravfjo na hud boj, Jerman jih še enkrat opominja, naj jim ne trepeta srce, ko divjaki zaženo svoj res zverinski krik, saj s krikom ne ubijejo nikogar. Irec potem brž odide povedavši, da bodo že o pravem času še dobili sporočilo ali znamenje.

Komaj je odšel ali marveč odtekel, že se čuje po gozdu nekako šumenje, kakor da bi kdo hodil po grmovji in stopal po krhkem, strohnelem lesu. Psi začno nevoljno renčati in zaganjati se proti goščavi, da so jih komaj še tolažili.

Kar naenkrat pa nastane strašen roj, psi zату- lijo in se zaženo v hosto, pa njihovo lajanje ni nič proti divjemu rujovenju, ki se zdaj kakor na komando vzdigne v hosti; ob enem se prikažejo prižgane baklje in gozd je videti ves živ rujavih, besnih pošasti s pušicami, sulicami, vojno sekirico (tomahavkom) in krivim kratkim nožem oboroženih. In o groza! Ob pasovih imeli so polno še krvavečih škalpov (to je, glavne kože z lasmi, ktere so potegnili ubitim raz glave). Da-si so naši Seljani kaj tacega pričakovali,

so se vendar stresli pred tem prizorom, ker kaj tako grozno divjega niso še nikdar videli ne slišali; skoro so otrpnili, kakor otrpne ubogi zajček, ko zagleda kačo klopotačo. To bi bilo utegnilo biti zá-nje hudo nevarno, ker divjaki so se bližali s silno naglostjo in so jele leteti že osmoljene goreče pušice; a tu se je pokazalo kaj je pes. Kar v hipu namreč se vstavi četa, nered nastane, videti je pri luči bakelj skakati črne in sive pošasti med Indijani, zdaj pade na tla tu eden, tam drug zgrabljen in vklan za vrat. In videti je, kako nepričakovano je ta pasja četa prišla divjakom, ki zoper njo niso imeli pravega orožja; vnel se je toraj hud boj med njimi in psi in ko je to zapazil Jerman, zaupil je:

„Zdaj pa le po njih z ognjem in jeklom! A vsak naj se varuje.“

Sprožijo se puške, ki še bolj pretrgajo rajde divjakov, katerih se veliko zvrne po tleh. Rujovenje postane zdaj še huje in kmalu se zgrabijo Seljani z Indijani, da je bilo grozno gledati. Baklje so bile večidel popadale iz rok, a vnel se je gozd, ker je bilo toliko suhe stelje in lesovja po tleh; ta požar je svetil strašnemu boju. Kak bo konec, se še ni vedelo, ker Indijanov je bilo, kakor da bi s tal lezli, akoravno so jih zdaj od druge strani prijeli tudi Irci s svojimi psi. Kaj tako groznega se ne dá popisati.

Indijan je zvit, to se je pokazalo tudi tú. Akoravno je bil Jerman svoje po krdelih razpostavil s strogim ukazom, da se od tam ne smejo ganiti brez velike sile, vendar tisto krdelo, kteremu načelnik je bil

Gobar, ni moglo zdržati se, da ne bi bilo hitelo v boj svojim na pomoč, posebno ko so videli, da je dolg Indijan Liparju s svojo sekirico glavo preklal. Vsuli so se tje in jeli mahati po Indijanih s slepo jezo, kar je imelo pa slabe nasledke. Pač je padel tisti Indijan po Gobarjevi sekiri, a v tem hipu pridrla je Gobarju sulica prsi, da se je kar znak zvrnil in bil brž mrtev. Divja jeza je zgrabila njegove, vdrihali so po Indijanih, ki so se jim pa zdaj umaknili v gozd; naši slepo za njimi in — po njih je bilo, vsi tega krdela so bili ubiti, našli so jih potem mrtve in brez kože na glavi.

Pa ne še samo to. V tem, ko se je ta oddelek spustil za Indijani, pridrla je druga truma v vas in zažgala hišo Kolarjevo. Ob enem se je tak divji trop vdrl po vasi moreč in žgeč; Polonica je bila strahu kar skoprnela, ko zagleda pred sabo dolgega, strašnega divjaka s krvavo sekiro in nožem, za njim pa še druge tri, ki so prav po zverinsko rujovali. Divjak zgrabi jo za lase, vzdigne krvavo sekiro in — —

„Pif, pif, pif, pif“ — se začuje oster strel, divjak se zvrne na tla, ž njim vred njegovi tovarši, prikaže se čvrst možak v lovski obleki, vrže orožje na tla, se skloni do omedlele Polonice, jo nese iz goreče kočice in položi na travo. Potem skoči pe orožje, nabaše in zopet pade nekaj divjakov, ki so bili prihrumeli. Polonica se kar nič ne zavé, zato skrbno pogleduje ob žaru goreče kočice, je li kje ranjena ali ne. Ko se prepriča, da nikjer ni videti krvi, nagne se k nji in ji kliče na uho:

„Polonica! Polonica! Ali ne poznaš več glasu nekdanj tvojega Janeža?“

Njeno truplo se strese, odpró se oči in iz njenih ust pride zdihljaj:

„Oh, ni res, v raju sem, na onem svetu, kamor je šel Janez že pred mano.“

Potem se je loti vnovič omedlevica in Janez — ker nihče drug ni bil ta lovec — ne vé, kaj bi storil ž njo, vzlasti ker je povsod okoli požar in divji boj. Na gašenje zažganih lesenih poslopij še misliti ni, zato bi bil šel najraje s svojim orožjem bojevalcem na pomoč, pa Polonice vendar ni mogel pustiti same. Toraj se je vstopil pred njo pripravljen braniti jo, kakor lev svoj brlog.

Vse je bilo grozno, ne dá se popisati. Gorel je gozd, gorelo je selo, med tem rujovenje dijakov, kričanje ranjenih in tulenje psov. Marsikomu zdelo se je to kakor sodni dan, ker kaj tako strašnega ni videl še nihče.

Poglejmo zdaj nazaj na bojišče. Tu je hudo. Slovenska trda pest bije se z boja navajeno indijansko zvijačnostjo. Med prvimi je Jerman, ki je bil že tri divjake podrl; njegov oddelek se je bil zaril med Indijane, sam ni vedel, kako, in ko je zapazil, da so v sredi gorečega ognja in ljutih divjakov, zaupil je na ves glas:

„Zdaj pa le po njih vsak, kolikor more, če ne, smo zgubljeni!“

To je pomagalo. Padali so Indijani kakor snopi, nihče ni več varoval sebe, ampak le vdrihal po so-

vražniku. Enako hrabro obnašali so se Irci, ki so predrli četo in tako združili se z našimi Seljani. Vsi skup so potem zapodili Indijane, kolikor jih je še ostalo, v goreči gozd. Pa tudi tukaj ni bilo Indijanom dano še uiti, kajti načelnik Ircev, Skaper po imenu, nastavil je bil nekaj svojih najsrčnejših ljudi zadej in ti so bežeče divjake kar nabadali in gonili jih nazaj v goreči gozd. Zdaj so bili ti kakor miš v pasti, zato tem ljutejši. Zlasti vodja, ves krvav po životu, pridrvi proti Jermanu, ki je bil tudi že v levo roko po sulici ranjen in je zelo krvavil, ter ga hoče z enim mahom svoje sekire podreti; ali Jerman odnese mu mahljej s svojo puško, ter mu zasadi svoj dolgi nož v vrat, da se kri vlije z debelim curkom in oni pade na tla. Zdaj pobegnejo njegovi tovarši, pa le malo jih uide, ker pridejo zopet Ircem v roke. Prizanesel ni nihče nikomur nič, toraj si vsak lahko misli, kako krvavo je bilo na bojišči. Zmagali so slednjič Seljani in Irci, divjakov je ušel, kdor je mogel; koliko jih je ušlo, niso mogli vedeti, ubitih pa je bilo sila veliko.

Pa kaj, ko boja ni bilo še konec! Dozdaj so se borili s sovražniki, zdaj se je bilo treba boriti z ognjem. V gozdu se ni dalo nič opraviti, tam je plamen divjal in razdeval po svoji volji. Toraj v selo, da se pomaga in otme, kar se dá. Irci so zastavili mejo, če bi se Indijani še kje pokazali. Jerman pa je zaupil, da vsi nazaj in na gašenje. Po njegovem klicu vrnejo se vsi, kar jih je bilo še na dobrih nogah, in prične se gašenje, ki pa ni veliko pomagalo; sreča le, da so poslopja stala precéj daleč narazen, toraj so

pogorela le tista, ktera so bili divjaki zažgali, in med temi Jermanovega ni bilo.

Ali s tem strahovitost te noči ni bila še končana. Čuje se namreč krik: „Polje gori!“ In res, žito, ravno dozorelo, pokaže se v hudem ognji, zoper kterega ni nobene pomoči. Plamen se vali kakor morski valovi o hudem vetru, noč je grozna, kakor sodni dan. Nobeden ne vé, kaj je in kaj bo še, vse je pripravljeno za smrt.

Jerman, čeravno zeló ranjen, teka med hišami in preplašenimi ljudmi, ki ne vedó, kaj bi storili, in pride tudi do Kolarjeve kočice, ki je do tal pogorela z vsem, kar je bilo v nji.

„Kje je Polonica?“ — kliče tukaj in sili v pogorišče.

„Tu je!“ — se oglasi čvrst mladeneč in pokaže na tleh še zmiraj v nezavednosti ležeče dekle.

„Ej, kdo ste pa vi, ki govorite naš jezik, pa vas jaz ne poznam?“ — praša Jerman.

„Ali ne poznate Janeza?“ — praša mladeneč.

„Janez!“ — se čudi Jerman — „ali je res? Da, res je, te že poznam. Od kod si pa prišel in ravno zdaj? In kaj je s Polonico? Je mar ranjena ali celó mrtva?“

„Ne, le strahu prevzeta“ — odgovori Janez; — „kako da sem prišel sèm, bom že še povedal, zdaj mi rajši povejte, kje je Kolar, njen oče, ali je živ ali mrtev?“

Da, Kolar! Kdo je ná-nj mislil v boji! Jerman ga je pač videl, ko se je zagnal med divjake s svojo

sekiro, pa kam je potem prešel, mu ni bilo znano. Zatoraj reče Janezu, da tega zdaj še ne ve, da bo pa Kolar najbrže med bojevalci kje.

„Dobro“ — pa reče Janez — „jaz ga grem iskat. Dekle je zdaj brez nevarnosti, ker ste, kakor sem slišal, Indijane potolkli in odpodili; svitlo je dosti, čeravno je to prav žalostna luč.“

S tem skoči v goreči gozd, kjer je pogled res grozen. Tu in tam leži ranjencev in mrtvih, ktere oblizuje plamen. Nekaj Seljanov je videti, ki iščejo svojih in vlačijo mrtve ter vodijo ranjene svoje proč, da bi oteli vsaj trupla, če ne življenja. Indijanov je videti veliko po tleh, a zá-nje se ne briga nihče. Ogenj je hud, šinil je v vrhove dreves, lizaje po deblih z mahom obraščenih in od zgoraj padale so goreče veje na tla ter vžigale trhlino, kolikor je še ni gorelo. Indijanov ni bilo več videti, pobegnili so bili že vsi. Janez se ozira po gozdu, išče in išče, ne boječ se otrinkov od zgoraj padajočih, ne strašoč se mrtvih, med kterimi je bilo tudi videti Seljanov in veliko trupel psov, ki so s svojimi zobmi razmesarili marsikterega Indijana, kakor je bilo videti na vratovih, ki so pa bili slednjič vendar prebodeni po sovražnih sulicah. Že se hoče umakniti prehudemu ognju, kar zagleda pod debelim stebлом košatega drevesa kopico ljudi, Indijanov in Seljanov, na videz mrtvih. Približa se in vidi, da se dva še močno gibljeta, čeravno je okoli vse krvavo. Brž seže vmes ter ju razreši, pa najde, kar je iskal, namreč Kolarja, kterega spozna, akoravno ga že štiri leta ni videl.

Kar se je zdaj zgodilo, bodi le v kratkem popisano. Janez se je Kolarju, ki ga je debelo gledal, dal spoznati, potem ga je tudi Kolar brž spoznal, ko se je z njegovo pomočjo otresel Indijana in spravil na noge. Indijan, ki se je bil, kakor pravimo, zagrizel v Kolarja, moral je dobiti še eno po glavi, da je odjenjal in zvrnil se mrtev na tla. Kolar bil je opraskan, ogrizen in obodén, toraj ga je Janez kolikor moč naglo spravil v vas ali marveč na njegovo pogorišče, kjer so našli Polonico že pri zavednosti, pa vendar hudo prestrašeno. Najprej je bilo treba obvezati Kolarja, kar je Janez opravil s spretno roko, potem pa ga položil v travo na svojo suknjo, ktero je slekel.

Polonica se zdaj skloni po koncu in praša zraven stoječega Janeza:

„Oh, ali je res, da si ti Janez? Kako in od kod si pa prišel sèm?“

„Boš že vse zvedela, Polonica“ — pa ji reče Janez; — „pa zdaj še ne. Je še sila veliko opraviti, kakor vidiš.“

In res, bilo je še posla. Po vsi planjavi, obdelani z dozorelim žitom, švigal je plamen, ljudje si niso vedeli pomagati. Vse je šlo v pepel, kar je bilo pa zelenega, osmojeno je bilo tako, da je bilo tudi vničeno. Indijani so bili zažgali polje zato, da bi vaščane spravili v še večji strah. Zjutraj bilo je videti tam, kjer je prejšnji dan zibalo se rumeno klasje pripravljeno za srp, črn pepel in ožgano zrnje, vmes pa osmojeno zelenjavo. Kako žalosten, kako obupen po-

gled za seljane, ki so bili zdaj do malega ob vse! Tudi gozd jim je pogorel na daleč in široko.

Pa kaj še to! Ko se napoči dan, zatrobi Jerman pri kapelici — znamenje vaščanom, naj se zberó. Pride jih, pa koliko! Manjka jih skoro polovico. Izmed prišlih pa je skoro vsak obvezan, krvav in raztrgan.

„Kje so drugi?“ — praša Jerman, ko jih vidi tako pičlo število.

„Ni jih“ — odgovoré nekteri, — „nekaj jih leži ranjenih, ker ne morejo na noge, drugi so pa najbrže ubiti ali pa še kje v hosti leže.“

„Toraj gremo v hosto ali marveč na gozdno pogorišče iskat jih“ — sklene Jerman in molcé se podajo tje. Ali to je težavno, skoro nemogoče iskanje; povsod se kadi, tlé še tla in kamor kdo stopi, vdere se noga v žrjavico. Le po nekterih krajih se more nekoliko naprej in tam najdejo nekaj svojih mrtvih, med temi tudi Gobarja. Od sežganih trupel Indijanov, katerih je sila veliko ležalo povsod, puhtel pa je tak kužen smrad, da je bil kar omamljiv. Tudi Irci, katerih je bilo nekaj prišlo pogledat ta žalosten prizor, rekli so, da ne morejo v gozd iskat pogrěšanih svojih, katerih je bilo pa veliko manj ko Seljanov. Tako niso vedeli kaj storiti, stali so in zrlí v pogorišče, tarnali in tugovali.

Usmili pa se jih nebo. Okoli poldneva privlečejo se črne megle in prav huda ploha se vlije, da pogasi ogenj na polji in v hosti ter napravi še velike nalive. Drugi dan se nebo zjasni in zdaj morejo riniti še le v gozd, kjer najdejo več ožganih trupel svojih ljudi;

zneso jih ven in pokopljejo pri kapelici, mrtvaške molitve bere in moli Jerman. S pomočjo Ircev potem znosijo tudi trupla Indijanov skup ter jih zagrebo v več jamah, da bi gnjijoča ne širila smradu in ne povzročila kake bolezni.

Zdaj so bili toraj naši Seljani skoro na tisti stopinji, kakor bi bila vas v njihovi domovini, ko bi pogorela do tal. Nekaj hiš je še ostalo, v te so se stisnili in stregli ranjencem.

V tem stanu jih moramo pustiti in povedati, kako je Janez prišel sèm ravno o pravem času ter rešil Polonico grozne, njenega očeta pa gotove smrti. Naj to pripoveduje sam, kakor je pripovedoval Kolarju, Polonici, Jermanu in drugim Seljanom.

Janezeva povest.

Janez sede med svoje znance, jim najprej pové, kaj je bilo vzrok, da ni mogel priti za njimi, in kako so ga v Novem Jorku vjeli ter spravili na ladijo. To je nam že vse znano, toraj poslušajmo ga, kaj pripoveduje naprej od tam, ko je zvedel, da ni več Janez Koren, ampak John Brown.

„Misliti si utegnete“ — pripoveduje — „kako mi je bilo, ko sem videl, da sem med popolnem tujimi ljudmi, katerih nisem skoro nič razumel. Pa za tugovanje, jezo in premišljevanje ni bilo časa, ker brž, ko sem mogel stopiti na noge in nekoliko stati na njih, pričela se je zá-me šola, pa kaka šola! To je bilo trpljenje, da bi bil večkrat najraje skočil v morje,

pa so mi bili zmiraj preveč za petami. Trajalo je več tednov, predno sem bil dober za službo na ladiji. Koliko sem v tem prestal, tega raje ne pravim, ker je prežalostno ali, da naravnost rečem, preživinsko. Da sem vse to vendar prestal, zahvaliti se imam trdnim svojim udom in pa nadi, da utegne kedaj spremeniti se kaj in da morda vendar še pridem med svoje tu v Ameriki ali pa domú. Sprevidel sem tudi, da čem voljnejše bom prenašal to trpljenje, čem bolj se vdal v svojo osodo ter še celó z vsaj navideznim veseljem opravljal svojo službo, tem lajše bom shajal z gospodarjem, ker to domá pri vojakihi tudi ni bilo nič drugače. Zato sem se prav po mačje potuhnil in še celó hlinil se gospodarju ladije in dosegel sem kmalu vsaj to, da je ukazal svojim prvim služabnikom, da niso ravnali več z mano tako kruto in nečloveško, kakor skoneca; sami so tudi mislili, da so ukrotili mojo upornost, zato sem imel zdaj nekoliko dalje raztegnjene vajeti, posebno na morji, ko ni bilo videti nikjer zemlje. Vozili smo se noč in dan, ponoči še hitreje, ko podnevi.

Ladija naša, napolnjena z raznim blagom, jadrala je proti jugu, česar pa jaz takrat — se ve da — nisem mogel še vedeti; čutil sem le po tem, ker je bila soparica in vročina čedalje večja. Prevozili smo tudi zemeljski pas ali „ekvator“, kjer se nam je huda godila; nekaj jih je umrlo za solničnim pikom ali vročinskim vnetjem, in te smo kar pometali v morje. Meni je bilo tudi hudó, pa sem vendar premagal vročino.

Prijadrali smo tako čez ta pas in potem je bilo čedalje bolje. Vstavili se nismo nikjer, tudi zemlje nismo videli. Še le unkraj pasa približali smo se ji in zvedel sem, da je to Brazilija. Tam smo vkrenili v luko pred mestom San-Franceško in spravili na suho to, kar smo pripeljali, naložili potem družega blaga, pa tudi nekaj ljudi, ki so prišli na ladijo prav tako, kakor jaz, namreč pijani ali ometljeni. Jaz nisem smel na suho, gospodar se je bal, da bi mu ne ušel. Najbrže bi pa jaz tega ne bil storil, ker kam bom šel revež med tujimi ljudmi in prav brez vsega!

Na novo založena ladija odjadra kmalu zopet proti jugu. Predno je šla, prikazali so se na krov pač nekteri z gospóskimi kopicami, pa govorili so le z gospodarjem kapitanom in njegovimi višimi podložniki in videl sem, da so jim ti stiskali roke ter v njih zmiraj kaj puščali. Ko so odšli, odjadrala je tudi naša ladija in kmalu smo bili na golem morji.

Če bi maral popisovati vse, kar se je na tej vožnji godilo, bi mi morda ne verjeli. Kakor svoj čas z mano, ravnali so z vsakim, kar so jih tam, kjer smo postajali, navlekli na ladijo omotenih kakor jaz. Ščasoma se nas je nabralo na ladiji iz vseh dežel in narodov, belih, črnih, rujavih in ogorelih obrazov, ki se med sabo nismo razumeli po jeziku, marveč skoro do malega le po znamenjih in kazanji. Če bi se bili mogli kaj razgovoriti med seboj, bi morda gospodar ladije, akoravno je imel okoli sebe prave rabeljne, ne bil tako brez strahu vozaril po morji in počenjal take reči, kakor jih je; na obrazih zajetih in s silo vple-

njenih revežev sem videl, da so ga kleli na dno morja, in če bi se bili mogli vsi sporazumeti med sabo ter priti do orožja, bil bi kmalu ležal kapitan z vsemi svojimi rabeljni v požrešnih žrelih morskih pošasti. Ali kako bi se bili mogli sporazumeti, ker drug družega ni umel in mu tudi nič zaupal!

Na ladiji vladal je le strah, s tem je brzdal gospodar s svojimi rabeljni, to je, njemu podložnimi poveljniki in nekterimi prav hlapčonskimi surovimi mornarji na ladijo nabrano zmes. S svojo ladijo prevažal je razno blago veliko ceneje ko druge ladije, ker ga delavci in mornarji niso stali družega ko tisto, za kar jih je kupil, in pa hrano, ki je bila pa grozno slaba, prav gnjusna; plačeval ni nikomur izmed nas nič in če je kdo opešal, da ni bil za delo več, ali huje obolel, zginil je čez noč, drugi dan se je reklo, da je po neprevidnosti v morje padel. Ako se je pa kdo uprl pretežkemu delu, postavil se proti kakemu poveljniku ali celó žugal s pestjo temu ali gospodarju samemu, bila mu je zadnja ura; posekali, vstrelili so ga pri tej priči ali pa z vrvijo potegnili kvišku, da je tam bengljal vsem v strah, dokler ga niso v morje spustili.

Koliko sem videl tacega! Prav nič manj strašno ni, kakor tu boj z divjimi Indijani, ker se tu moreš braniti, tam pa ne. Jaz sem bil ob vsem tem nekako otrpnil, zadušeno mi je bilo vse čutje in če bi ne bilo zvezde danice, ktere gledati mi ni mogel nihče braniti, vedi Bog, da bi me morda, ali skoro gotovo ne bilo ne tu in že tudi sploh na svetu ne; ali ko

sem o jasnih nočeh zagledal danico, pokleknil sem in molil, molil britko in goreče. To godilo se je pa po večem le bolj skrivaj, ker na ladiji ni bilo nobene molitve, nobene vere, ampak le grozna klétev. Sploh mislim, da huje vsaj vernim ljudem še v peklu ne more biti.

Naša ladija jadrala je le bolj ob bregovih, daleč v morje se nismo spuščali. Postajali smo prav pogosto, oddajali blago in prejemali novo, pa večidel le o ponočnem času, da smo bili zjutraj že zopet daleč od tistega kraja, kjer smo bili kaj oddali ali naložili. Da je bilo to prav tatínsko, lahko ume vsak, kakor sem umel kmalu tudi jaz.

Na ta način prijadrati smo bili na južno stran že tako daleč, da sem mislil, da mora biti kmalu sveta konec. Kam jadramo, tega ni vedel nihče, le kapitán in njegovi rabeljni. Vreme je bilo nam ugodno še bolj, kakor pa ga je bila naša ladija z večino posadke vredna, in že smo mislili, da bomo brez vseh nadlog objadrati južni konec ali pol. Tukaj pa je nastal hud vihar, ki nas je metal sém ter tje kakor orehovo lupino. Kaj tako strašnega in divjega še jaz do tje si misliti nisem mogel. In vse je bilo ponoči!

Ladija, za svojo velikost preobložena z blagom in ljudmi, morala se je razbiti, če bi bila treščila ob skalo. O takih prilikah pomečejo mornarji težje reči v morje, da se ladija olajša. Tudi na naši ladiji se je to zgodilo, pa kaj mislite, kaj so kapitán in njegove zverine pometali v morje, blago ali ljudi? Ljudi so pometali in to take, ki so bili bolehní in manj rab-

ljivi za delo na ladiji. Brez vsega usmiljenja so vkljub prošnjam in groznemu upitju leteli čez krojevo ograjo v valove, ki so jih hlastno požirali. Mi drugi smo kar koprneli nekteri togote, nekteri pa strahú in če bi bili imeli orožje kakor oni, zapodili bi se bili vá-nje, naj potem bo že tako ali tako. Mene pa se je prijelo prepričanje, da takih zverin božja pravičnost ne bo rešila, da nam valovi ne bodo prizanesli, toraj sem se pripravil za smrt v trdni zavesti, da jutra ne bomo čakali.

Vendar nihče ne more sprevideti namenov božje modrosti; — ko se napoči jutro, umirili so se valovi in naša ladija, čeravno hudo poškodovana posebno v jadrnih in na jamboru, ostala je vendar na vrhu vode in s prav velikim trudom spravili smo jo do malega pristanišča ali luke, kjer smo ostali, da se je škoda popravila.

Tukaj smo smeli prvikrat, kar sem bil jaz prišel na ladijo, stopiti na suho. Kaj pa tudi ne? Kraj je bil divji, ob luki le nekoliko hiš, prebivalci so bili zeló zmešani, najbrž vsaj nekaj španjskega rodu. Gori v hribih so bivale čete divjih ljudi, do katerih podati se ni bilo ravno varno; naselnikom niso storili pač nič hudega več, ker so se z njimi nekako pogodili, toda tujce so pa grdo gledali, jih napadali in jim jemali, kar so imeli, in če so se ti branili, so jih pa pobili. To je naš kapitán dobro vedel in tudi povedal vsi posadki ladije, toraj se mu ni bilo bati, da bi mu bil kdo kam ušel, ker vedeti je moral potem, kaj ga čaka, če pobegne v hribe med divjake, in

drugam pobegniti pa ni mogel nobeden, ker tu je bila voda, tam hrib. Vendar jih je zgubilo se menda petero; ali se jim je zgodila kaka nesreča, ali pa so si mislili: „bolje vse, ko tako pasje življenje na ladiji in pod takim trinožkim poveljnikom“ — ter popihali jo v hribe kamor koli. Bili so to najnovejši rekruti, dva dni prej v nekem pristanišči ugrabljeni. Ko jih ni bilo nazaj, poslal je kapitan iskat in popraševat po njih; pa je bilo vse zastonj, zginili so za zmiraj. Na to se je kapitan parkrat grozno pridušil in zaklel, češ, bo že zopet seči treba v žep, da se dobi novo blago.

Vsled tega in nevihte zmanjšalo se je število nas ugrabljenih toliko, da smo ostali silno trpeli noč in dan; ko bi ne bilo kapitanovih pestí in rabeljskih korobačev, kdo vé, če bi bili zmagali mi vsi svoje obilno delo!

Kolikor sem spoznal, smo se zdaj zavili navzgor, to je proti ekvatorju, pa na zahodni strani, bili smo v velikem ali tihem morji. Tu smo se vozili le bolj počasi, postajali pogostoma, izkladali in nakladali razno blago, posebno pa tamošnje pridelke, in meni se je večkrat zdelo, da ne gre po pravici, ker smo prihajali in odhajali večidel ponoči, včasih pa tako naglo in nenadoma, kakor da bi nas kdo podil. Z mornarji se je bil kapitan po svoji navadi kmalu preskrbel in bila je na ladiji zopet zmes, da ni drug družega razumel; le korobač je bil edini, ktereга je poznal in umel vsak brž, ko je bil vkroten ž njim. Res, nič drugače se ni godilo, kakor sužnjim, o katerih so nam

doma pripovedovali grozne reči, da jih skoro nismo mogli verjeti.

Jaz sem bil nekoliko na boljsem, ker sem se pre-magoval, dobro vedoč, da kljubovanje tu nič ne ko-risti. To vdanost v mojo osodo in voljo božjo je pa kapitan obrnil ná-se, menil je, da sem se navadil tega življenja in ker sem bil priden pri svojem delu, mi-slil je, da sem že vse pozabil, kar se mi je zgodilo, ker teklo je h koncu že leto, kar sem bil na ladiji. Zato stopi nekega dne, ko sem ravno vrv pletel, k meni, me s svojo težko roko vdari na ramo in ógovori:

„No, John Brown, dobro si prestal svoje leto poskušnje. Do zdaj nisi služil nič še, ali odslej boš imel plačo podstražnika. Si li zadovoljen?“

Meni je vzkipela kri. Malo, da se nisem vspel in skočil mu v obraz, prijel ga za vrat in ga zadavil; pa potuhnil sem se zopet ter s proč obernenim obrazom rekel:

„Je že prav! Saj dosedaj denarja tako nisem potreboval.“

„Zdaj ga prav za prav tudi ne potrebuješ“ — reče na to gospodar ladije — „ker imaš tu tako vse, česar potrebuješ. Vendar bova jutri govorila več o tem, John Brown.“

To je bil najin pogovor, do daljega ni prišlo, — zakaj ne, bom povedal ob kratkem.

Drugi dan je bilo vreme slabo, jadrati smo nekaj morskih milj od suhe zemlje. Kmalu nas je prijela nevihta in skoro se nam ni godilo bolje, ko takrat ob južnem koncu Amerike. Pa to še ni bilo vse. Nevarnost

je bila taka, da bi bil moral biti vsak na svojem mestu pri delu, kar pa se pokaže upor od raznih strani. Kapitan s svojimi privrženci divja, upije in razsaja, pa vse je bilo tako, kakor da bi ljudje povelja ne umeli. Klelo se je, da je bila groza, kar zavihiti prvi brodar sekiro proti nekemu lenemu vjetniku, ki še ni bil vaju posla na ladiji, in prekolje mu glavo. Na to pa skoči drug — njegov brat — k brodarju, zgrabi ga za vrat in ga zaduši kakor lisica kokoš. To vidi kapitan, pristopi in sproži v tega pištolo, pa ne zadene dobro, marveč ga le rani.

Zdaj pa skoči ta pokonci in se spusti v kapitana, kteremu brž izdere nož ter ga mu zasadi v prsi, da je kri kar curknila z rane kvišku. „Pobijte ga!“ — so bile zadnje besede kapitanove, potem se je zvrnil znak in kri mu je lila iz prsi. Njegovi ljudje so res brž priskočili in posekali tega, ali zdaj se je pričel boj, ki je bil tem grozovitnejši, ker je vihar ladijo metal po morji prav po svoji volji, za jadro se ni brigal nihče več. Vsa nalovljena posadka, čeravno ni imela orožja, spustila se je kakor razdivjana živina v oborožene brodarje kapitanove, bil je krik in pok, da se skoro bučanje valov ni slišalo. Jaz sam sem bil brž zamešan v gnječo in v svojo sramoto moram reči, da nisem imel pravega poguma, neoborožen postaviti se proti oboroženim ljutim ljudem, ker vedel sem, da bo vsega konec, če kapitanovi ljudje zmagajo; jaz namreč nisem še obupal, da me bo rešil Bog te nezasluzene sužnosti, zato sem le bolj miril razkačence, pa je vse skup malo ali nič pomagalo.

Kar pa se zasuče proti meni prvi poveljnik za kapitanom, postavi mi na čelo pištolo in zakriči: „Tu imaš, puntar, ki si vse druge našuntal!“

To razjari mene, predno on sproži pištolo, vsekam ga jaz s pestjo po nosu, da se zvrne na tla, mu stopim na vrat, iztrgam pištolo in sekiro ter kričim:

„Le po njih, naj bo kar koli!“

Večina ljudi ni umela mojih besedi, pač pa je videla mi na obrazu, kaj mislim. Pričelo se je grozno klanje, ker do tje neoborožene pesti dobile so kmalu orožje od padlih, in šlo je le za življenje in smrt. Jaz sam sem potolkel še tri, ki so me napadli, češ, da sem vodja tega upora, in rešil si življenje. Dobil sem pač par ran, pa se nisem zmenil za nje, in zdaj so tudi že zaceljene.

Čez dobre pol ure bil je končan boj, krov ves krvav, akoravno je lil dež po vetru in izpiral kri. Kapitanovi tovarši bili so vsi pobiti, a tudi upornikov je bilo več mrtvih in ranjenih. Zadnje smo pobrali in znosili v spodnje prostore ladije, da se jim pomaga, kolikor gre; jaz sem se učil pač le nekaj živinozdravništva, a tukaj mi je še ta pičla vednost dobro služila, ker obvezal sem v naglici ranjence vsaj za silo.

Nevihta v tem ni prav nič prenehala, ladija je zgubila tudi krmnika in krmilo, bližala se je noč, nihče ni vedel, kam jadramo in kje smo. Eno bitvo smo bili prestali, a kaj pomaga to, ko nas ima silno morje v žrelu! Vsi, kar jih je ostalo živih, so mornarstva še premalo vajeni ljudje, razen tega se po jeziku ne umemo. Prav res je bilo: Bog pomagaj! Toda

— bo li pomagal Bog ljudem, ki so ravnokar toliko drugih pokončali?

Dobro, da sem si jaz ob dolgi vožnji priučil vsaj kolikor toliko znanstva, kako se ima ravnati z ladijo o nevihtah; speli smo vsa jadra, potem pa se prepustili viharju, valovom in dežju, ker je bila v tem gosta megla naredila nam prenašlo noč.

Ostali ljudje so mene izvolili brž za svojega glavarja, akoravno se po jeziku nismo vseskozi umeli. To čast sem prevzel posebno še za to, ker sem čutil v sebi, da imam pravico do zapuščine človeka, ki mi ni vzel samo mojega premoženja, ampak tudi osebno svobodo in morda vso prihodnost. Rastolmačil pa sem ljudem, kolikor se je dalo, da ladija in kar je v nji, je lastnina vseh nas, ne le moja, in to jih je zelo razveselilo. Da bi le srečno prestali nevihto!

Huda je bila še noč, jaz sem ob vseh svojih skelečih ranah čepel pri krmilu do jutra, ko se je polegla nevihta. Ladija naša ni trpela druge škode, kakor v jadrnih in jamborih, truplo njeno ostalo je celo.

Zjutraj osnažili smo krov, to je: mrtve smo pometali v morje, krvavega boja sled opral je bil že dež. Reči moram, da sem pri tem opravilu bil čisto hladnokrven, ker sem bil grozovitih prizorov že navajen. Kapitanovo obleko sem pa preiskal in pobral vse, kar je bilo v nji, ter tudi razne ključe; potem so ga vrgli čez ograjo v morje, kamor je on malo časa prej dajal metati žive ljudi. Valovi so ga požrli in ni ga bilo več.

Prav čudno je bilo zdaj na ladiji. Ranjence smo pospravili, kolikor se je dalo, in stregli jim. Pregledali

smo tudi vso ladijo in kaj je v nji, Kapitanove prostore in zaboje pregledal sem jaz ter našel veliko draga blaga, pa tudi gotovega denarja mnogo več, kakor so ga tedaj vzeli meni, ko so me vgrabili in spravili na ladijo. Blago sem pustil, denar pa vzal k sebi in ga varno shranil na golem životu. Zakaj bi tega ne bil storil? Zakaj bi ne bil vzal dobrih obresti od vkrađenega mi kapitala in dobre plače za res prav nečloveško sužnost, v kateri sem bil proti vsaki pravici?

Moja skrb je bila zdaj le ta: kako bi na najlažji način in brez vsega šuma prišel na suho na kakem kraji, od koder bi mogel priti do severne Amerike, kamor so se pred mano selili moji rojaki in — pa kaj ve kdo o danici! Tovarši moji so me pripoznali za svojega glavarja, prisodili mi tudi ladijo, zadovoljni so bili s samim blagom, kar ga je bilo na nji; pa kaj je bilo meni mar to! Le predobro sem vedel, da nisem zmožen voditi ladije pravilno, ostali ljudje pa so bili v mornarstvu do malega vsi popolnem nevedneži. Tako brez vsega cilja in vodila se pa nismo mogli klatiti dolgo po morji in če bi bili prišli kaki vojni ali roparski ladiji na pot, po nas bi bilo; prvi bi se ne bili mogli izkazati z ničemer in prišli bi bili celó pred ostro sodnijo, češ, da smo umorili poveljnika in njihove; morski roparji bi nas bili pa kar lahko pohrustali, ker nismo imeli ne dosti ljudi, ne pravega orožja, da bi se jim bili branili. Teh svojih pomislikov pač nisem razodel svojim tovarišem, zdaj mi je bila glavna reč, da si ohranim njihovo zaupanje; med sabo so se vsaj po jeziku slabo úmeli, jaz sem bil

nekako drevo, okrog kterega so se zbirali. Zapazil sem pa, da so to ljudje kosmate vesti, podobni volku, ki zaide v zaklenjen hlev med ovce, pa jim nič ne stori, ker vé, da ne more ven.

Naša ladija je bila tak zaklenjen hlev. Skoro nič si nismo vedeli pomagati. Skrpali smo pač tiste jadrne rjube, skleпали jambore in droge, da smo lovili sapo, ki nas je naprej potiskala, pa kam? Kdo je vedel to? Jaz ne in drugih kdo še manj. Vozili smo se po širokem morji, ozirali se na desno in na levo, nazaj in naprej, da bi zagledali le kaj družega ko zelenkasto morje, pa zastonj. Kaj bo, če gre tako, ker jelo nam je že primanjkovati živeža, posebno pa pitne vode!

To preišlujem nekega jasnega večera in se ves obupen ozrem kvišku proti zvezdam. In kaj zagledam med njimi? Danico, mojo danico. Ona prihaja od suhe amerikanske zemlje, toraj le nji naprot in priti moramo do suhega više ali niže.

Brž zasučem toraj krmilo, pa tudi jadra tako, da smo jadrali naravnost v jutranjo ali solnčno stran. Dolgo se ni pokazalo nič, slednjič po prav počasni vožnji treh dni in noči, ko smo vsi le malo spali, pokaže se našim očem nekaj temnega, ki postaja više in više, kakor da bi lezlo iz morja; zdelo se nam je, da so to visoke gore. Bilo je to proti večeru, zato smo jadra povili, da bi nas veter ne gnal prenašlo proti zemlji, do ktere nismo marali priti ponoči.

Zjutraj smo res bili blizo suhe zemlje, a pred nami pokazali so se silno visoki, nepretrgani hribi, ki so se vlekli kakor greben od severa proti jugu

Nihče ne ve, kje smo, je li to kak otok ali pa prava ameriška zemlja. Po kratkem posvetovanji — kolikor smo se sploh mogli umevno posvetovati — sklenili smo, spustiti veliki čoln, podoben mali ladjici, v morje in v tem se ima nekaj nas dobro oboroženih peljati proti suhi zemlji ter pozvedeti, kako in kaj. Se ve, da so mene odločili prvega in reči moram, da sem prav rad šel ter imel pri tem še svoje posebne namene. Vzel sem sabo orožja, kolikor sem ga mogel nositi brez zadrege in težave, izbral si še pet mož, s katerimi sem se najbolj razumel, in stopili smo v čoln ter odrinili od ladje proti suhemu.

Ko se približamo, zapazimo, da so bregovi povsod zelo strmi; zlasti pa smo se čudili temu, da ni bilo ob primorji videti nikjer ne ljudi, ne koč, na vodi pa tudi nikjer nobenega čolnička, še celo takega ne, kakoršne smo bili na jugu videli pri na pol ali čisto živjih domačinih. Zdelo se nam je, da smo prijadrali do čisto samotnega, neobljudenega kraja, kjer se ne bomo mogli vstaviti. Vendar pa, da bi mogli povedati tovaršem na ladji, ki so za nami gledali, kaka je zemlja, peljemo se k bregu in stopimo na suho. Le dva ostaneta pri ladjici za stražo, drugi se pa podamo na suho, kjer pač najdemo sled o ljudeh, žive duše pa nikjer. Bili smo toraj brez skrbi in razkropili se nekoliko po obrežji, v zlasti ker smo naleteli na zrelo divje grozdje, ki se nam je prav prilegalo. To pa je bilo slabo, kajti nismo bili še daleč od morja, že zaslišimo žvižganje, potem pok, — dogovorjeno znamenje, ki nas je nazaj k čolnu klicalo.

Jaz planem brž iz grmovja, kamor sem se bil podal, proti bregu, a že zadoni še drugi, tretji in četrti strel in ko pridem na plano, da vidim naš čoln, zagledam okrog njega rujavkaste ljudi v boji z našima čuvajema; predno pa jaz in moji tovarši, ki so enako meni drli z napetimi puškami proti morju, dospemo toliko blizo, kolikor daleč so nesle naše puške, že sta premagana naša tovariša, vržena v morje, a rujavi vragi odrinili so z našim čolnom od brega ter veslali s posebno urnostjo v morje, potem pa se zasukali v zgornjo stran. Krogle, ki smo jih mi za njimi poslali, niso zadele nič, ker je bilo že predaleč. Kmaló so tolovaji — vsaj mi smo mislili, da so to — zginili z našim čolnom za obrežnim ovinkom, mi ostali štirje pa smo z brega gledali za njimi.

Skoro ne prav vedoč, kaj se je zgodilo, ker je bilo vse naglo in nepričakovano, zremo na morje proti ladiji, kar zapazimo izza vogla prijadrati več nizkih, a dolgih ladij in čolnov, izmed katerih se jih napoti nekaj proti naši ladiji, ena pa s kakimi deset oboroženimi kar proti nam. Ob enem začuli smo za sabo divji krik in priletelo je nekaj pušic, pa tudi dva poka pušk sta bila slišati. Zadet ni bil nobeden izmed nas, o ako se ozremo, zagledamo nad sabo na holmeu druhal nagih ali vsaj le s cunjami oblečenih ljudi, ki so se proti nam spuščali po bregu. Túraj sovražnik spred, sovražnik zad, kaj početi? Podati se ne, rajši prodamo življenje kolikor se dá drago. Zato se stisnemo v kot, kjer nam je hrbet bil zavarovan po gostem trnji, in pričakujemo, kaj da bo; streljati nismo hoteli prenašlo,

zato smo le čakali napada. O ladiji smo videli toliko, da so jo obdali čolni kakor mravlje onemoglo gosenco; videti je bilo tudi dim in slišati pok, par kmalo ni bilo razločiti ničesar, mi tudi nismo utegnili ozirati se tje, ker smo prišli sami brž v veliko zadrego.

Čoln je bil priplaval do brega, ljudje, ki so bili v njem, in med katerimi sem zapazil tudi par evropejskih obrazov, stopili so na suho in združili se z onimi, ki so nas bili prej že pozdravljali s pušicami in pokom; tudi ti so bili oboroženi nekaj z nožmi in sulicami, nekaj z loki in pušicami, tudi puške je bilo videti med njimi. Stopili so skup in se jeli pogovarjati. Pogovor je bil vidno živahen in ker so se pogosto ozirali ter kazali nas, ugibali smo, da gre vse to za našo kožo. Tudi so se čule k nam zamolke, pa grozeče, nam nerazumljive besede, ki pa gotovo niso bile dobrovoljne.

Mi smo bili kakor prej, namreč, da se ne podamo, ker če bi se podali, kdo nam je porok za naše življenje? Bolje toraj, če se zmenimo kar z orožjem, kakor pa z ljudmi, katerih bi tako ne umeli. Pripravljeni smo bili toraj na to, da nas bodo napadli prav po indijansko, ker smo bili v taki zagati, da bi ne bili mogli več iz nje.

Pa človek ljudi ne pozna nikdar dosti, to sem jaz tu skusil. Divjaki so poslali nam nekoga, ki je nekaj govoril, česar pa jaz nisem razumil. Na to jih je mojih tovaršev kar nekaj odstopilo, le trije so se držali še mene, ker niso vedeli, kaj se godi. Lepa reč! Kaj storiti zdaj?

Mislil sem, da nas bodo kar tako napadli in poklali, kar bi bili lahko storili, akoravno bi bili mi svoje življenje zeló drago prodali. Pa to se ni zgodilo, marveč vsi skup — tudi naši vskoki — so šli proti bregu, potem v stran in ni jih bilo videti več.

Nekaj duška smo imeli mi ostali štirje, pa kaj bo z nami, to smo jeli ugibati. Od ladije ni bilo nič videti, ker odplavala je bila za ovinkom, toraj pomoči od tam nobene več. Naredila se je noč, a kaj je noč za človeka, ki je v nevarnosti za življenje in ki mora še ugibati, zakaj ga niso hoteli umoriti ali vsaj vjeti tisti, ki so se pokazali nam sovražnike! Mene je pa pri vseh teh skušnjah še skrbelo, če so moji ostali tovarši zanesljivi, ker so uni kar tako šli s sovražniki, zato stopim med- nje in rečem:

„Veste, razumimo se ali ne, tukaj smo na tuji zemlji. Sovražnik je blizo in mi proti njemu nismo nič. Ponoči bodo prišli in nas zadavili, če mara kdo spati, naj spi, jaz ne bom.“

Razumeli so me vsi trije, čeravno ne prav po jeziku, pa vendar po znamenjih. Sedli smo skup za skale in čakali, kaj da bo. To je bila noč! Vsak je imel oko odprto kakor zajec, a premagala bi nas bila vendar zaspanost, če bi ne bili proti jutru čuli glasov. Napeli smo svoje orožje in čakali, kaj da bo.

Kar čujemo s tiste strani, od koder je prihajal šum, nekak tresk in plosk, grčanje in rujojenje, potem grozen vriš, pa nič več. Vsak si lahko misli, kako je bilo pri srcu nam, ki smo bili že tako pol na tem, pol na onem svetu; komaj da smo še dihali, a držali

smo svoje orožje krčevito v pestéh. Pa tiho je postalo, napočil je dan, vzdignili smo se z rosne zemlje. In kaj smo zagledali, ko smo se ozrli v stran, kjer smo ponoči slišali tisti ropot? Pogozonega tigra, ki je ležal med tremi človeškimi silno raztrganimi trupli — sit, kakor se je videlo. Ko je v gledal nas, spel se je pokonci, a jaz sem pomeril, spožil in padel je. Škoda zá-nj, ker on nam je vsem življenje rešil. Gotovo je bila žival iskala plena, pa s kakega drevesa skočila na one, ki so hoteli ponoči brez vse nevarnosti zá-se nas zadaviti. Pa saj bi bila zver lahko tudi nas kterelega raztrgala, toraj dvojna sreča za nas, da je one prej zavohala.

Razen teh treh raztrganih trupel ni bilo videti ničesar blizo. Mi tudi nismo marali čakati koga, marveč kar napotili smo se v rebro, ker se nam je zdelo, da unkraj hribovega grebena mora biti kaj plane zemlje, kjer niso ljudje pomorski roparji, kakoršni so ti, ktere smo ravno skušili.

Zdaj so pa zopet prišli za nas dnevi tako strašni, tako mučni, da se še le nekaj primerno popisati ne dajo. Kje smo bili, kdo je vedel le primeroma! Na ljudi smo naleteli tu in tam, akoravno smo se jih skoro bolj ogibali, ker razumeli jih tako nismo prav nič; bili so bolj ogorele barve, orožje imeli so bolj priprosto. Veliko smo se bojevali ž njimi, pa tudi z zverinami in naleteli pogosto na strupene kače. Živeli smo ob tem, ker smo si potoma nastrelili ali nalovili, ker živeža dobiti drugače nismo mogli. Po mojem navetu silili smo proti severu, čeravno nismo imeli

druzega kaŕipota, ko mojo danico; po tej smo se ravnali, kedar je bila videti.

Akoravno smo bili vsi dobro vtrjeni, čvrsti in jeklene volje, da rijemo naprej, dokler ne pridemo do bolj človeških ljudi, bi bili skoro vsi gotovo poginili po skalovji, v goščavi in po brezmerih planjavah, če bi nam prav nobena druga reč ne bila po življenji stregla. Pa boŕja previdnost tega ni hotela, marveč je zmedla nam pot, da smo prišli zopet na morsko bregovje in to ob reki, čez katero bi brez vsega plovnega orodja tako ne bili mogli priti vsaj z nepokvarjenim orodjem ne, naj smo bili še tako dobri plavci; ta voda je namreč kar mrgolela ameriŕanskih krokodiljev ali kajmanov, neumno bi bilo toraj spuščati se v njo. Zato smo jo vkrenili rajši navzdol ob nji, navzgor bi tudi goščave ne bili lahko prerili, in tako smo dospeli še tisti dan do morja. Ob ustji vode zagledali smo celó nekaj po evropski zidanih in stesanih hiš in koč, od vseh strani dobro ograjenih; sodili smo, da so to skladišča kakih trgovcev in po kratkem posvetovanji sklenili pribliŕati se jim, naj bo že kar koli, saj smo bili po dolgem potovanji že tako razcapani, da med ljudi smo morali, če tudi s silo, da se vsaj nekoliko oblečemo in popravimo. Da bi se pa tu ne vstrašili tako ciganskih postav in vsaj prenaŕlo ne streljali ali drugače ne napadli nas, odtrgal sem jaz zadnji še količŕaj celi kos srajce, nasadil ga na puško ter nesel kot zastavo miru in sprave proti poslopjem. Bliŕali smo se prav previdno in po mornarski navadi klicali vedno „ohoj“, pa vse zastonj, ni ga bilo odgovora.

Ko se približamo skoro do vrat ograje, nam buti v nos kaj čuden mrtvaški duh, da se vsi kar pogledamo. Vrata trdne lesene ograje niso zaprta, le priprta, zatoorej stopimo, akoravno še previdno, na dvor in kaj najdemo? Vse polno velikih tičev, ki zaženo grozen vik in zlete kvišku, na tleh pa na pol snedena in razkavsana človeška trupla, ki se cró na solncu in širijo grozen, nestrpljiv, kužen smrad, da si vsi nosove zatisnemo in hočemo kar zasukati se na petah, kar zakriči eden izmed nas, Braziljanec, ki je še najbolje izmed nas poznal tu deželo in ljudi:

„Tukaj je bila rumena mrzlica, najbrže je vse pobrala, kar je bilo živega, kdor je mogel, je pa ušel. Le tu nekoliko postojte, jaz grem v notranje poslopje gledat, kaj je, in če bi bilo za nas kaj nevarnega, potem bomo pa tudi mi gledali, da se spravimo iz tega kužnega kraja urnih nog in tako ali tako.“

Braziljanec gre in pride čez nekaj trenutkov nazaj z naznanilom:

„Nikjer ni žive duše, tudi mrličev ne, pač pa bo marsikaj za nas, posebno orožje in strelivo, pa obleka in še marsikaj.“

Na to se podamo not, le eden ostane na straži, če bi vendar-le kaj pripetilo se. Notranji prostori so bili še dosti čedno opravljeni, le v neredu se je videlo vse; videlo se je, da mora tu biti kaka trgovinska postaja ali skladišče, kjer se gotovo memo vozeče se trgovinske ladije vstavljajo; pa kaj pomaga to nam, ko nam tu ni obstati, ker kolje ljudi grozovita mrzlica!

Kar zakriči zopet Braziljanec:

„Juhej, prijatelji, ladijo vidim, prav kakor nalašč za nas.“

Vsi se ozremo po morji, kjer pa ni videti nič, pa Braziljanec pokaže s prstom v kot, kjer se reka izteka v morje, in tam se ziblje na valovih res ladija, kakoršne so za vožnjo ob pomorji. To je pa kaj, to! Brez zamude in pomislikov jo ogledamo in najdemo v prav dobrem stanu. Da nam je ni poslala božja previdnost, tega bi ne bil hotel nobeden izmed nas trditi, zato smo jo proglasili za dober plen, založili jo, kolikor se je dalo, s tem, kar smo našli v hiši, še celó s pitno vodo, in spustili se ž njo na morje, na katerem smo začeli previdno jadrati v severno stran. Ladijca je bila lahka in ko smo razpeli jadra, se je prizdignila ter šinila naprej še prenašlo za nas, ki nismo poznali morskega dna in bregovja tu. Zato smo, ko smo se okrepčali z jedili in pijačami, jadra zopet povili ter rajši prijeli za vesla.

Na morji smo toraj bili, pa kaj bo zdaj? Bati se nam je bilo ne le tolovajskih ladij, ampak vsake, ker vsaki bi se bili zdeli pomorski roparji; zato smo sklenili voziti se le podnevi, ponoči ali o kaki nevarnosti pa iskati zavetja ob bregu, od koder bi nam v sili bilo mogoče uiti na suho.

Dober sklep, a pomagal nam nič ni. Že drugi dan prišla je huda burja s suhega in zanesla nas na široko morje, da nam je kmalu zginila suha zemlja izpred oči. Vse naše napenjanje bilo je zastonj, kaj premore človeška moč proti sili vetrov! Ladijca naša sukala se je po morji kakor orehova lupina, — kam

jo je drvil veter, kdo izmed nas je vedel to? Vsi obupani ponoči zlezemo v notranji prostor, jaz se priporočim Bogu in zaspim v neki omedlevici zavoljo prevelike vtrujenosti, ravno tako menda drugi, in ne vem nič, kaj se godi z nami.

Zjutraj me prebudi breca, ki je morala biti zelo huda, kajti navadna bi me ne bila zbudila, ker me tudi butanje ob ladijco ni. Ko se prebudim toliko, da morem gledati in kaj spoznati, zagledam pred sabo tri ljudi divjih obrazov v nizkem prostoru proti meni pripognjenih, katerih eden se v meni že precéj znanem španjskem jeziku nad mano zadere:

„Alo pokonci, muha pijana, drugače ti bo pijanost izgnala ta-le osmoljena vrvina kača.“

S tem zavihti kratko vrv proti meni. Jaz se, kolikor mi pripuste stolčene kosti, naglo spravim kviško in se oziram po svojih tovarših, ob enem pa sežem po orožji, ktereга sem bil imel nekaj za pasom, nekaj pa zraven sebe, pa ni ga nikjer.

Odgovor na to mi je bil silen in surov krohot. „Tovariši tvoji so že varno spravljene, orožje tvoje pa tu v mojih rokah“ — se reži tisti, ki me je pokonci spravil; — „lumpje me ne umejo ali me nočejo umeti, ti pa, kakor je čutiti, umeš našo govorico, zato povej, kdo ste in od kod pridete?“

Zdaj sem spoznal, da sem v oblasti pomorskih tolovajev, le kako smo jim padli v roke, mi ni bilo še znano; zato prosim, naj me peljejo vsaj na krov, na boljši dih, da dobim sape in morem govoriti. To mi dovolijo in mi s suvanjem in dreganjem pomagajo

na vrh. Tu zagledam tik naše ladijce veliko, dolgo barko, kakoršne imajo navadno pomorski roparji; naša ladijca je pripeta k nji in plava vštric, nje, s krova pa gledajo dol divji obrazi. Se ve, da brž spoznam, da me moja misel ni goljufala, bil sem s tovarši vred v pesteh grozovitih morskih tolovajev, še hujših od onih, katerih me je pred kratkim časom rešila osoda. Jasno mi je zdaj tudi, da so ti zagledali našo ladijco na morji in jo vjeli v tem, ko smo mi vsi omoteni in spehani ležali v njenem trebuhu.

Strah me obleti, ko vse to spregledam, vendar se premagam toliko, da tega nič ne pokažem, marveč skremžim obraz celó v vesele gube in rečem:

„Hvala vam, bodite si kar koli! Nam *ste bili poslani na pomoč po božji previdnosti, da nas otmete gotove smrti, če bo še mogoče.“

„Kake smrti?“ — rohni prvi.

„Take, za kakoršno so pomrli vsi drugi tovarši“ — rečem jaz — „in to je — —“

„No le brž, kaj je?“ — sili poveljnik.

„Rumena mrzlica ali mrzlična zlatenica“ — odgovorim jaz.

„Kaj blodiš?“ — se grozi prvi in vsi me spusté ter stopijo par korakov od mene nazaj; — „govori in reci, da ni res, drugače ti zapodim v možgane kroglo, ki si jo sam porinil v pištolo.“

S tem mi pomoli mojo pištolo v čelo. Mene strese mraz, a kaj? Saj me pri takih ljudeh čaka gotova in morda še mučna smrt; toraj bolje prej, ko slej; zato rečem odločno:

„Kar sem rekel, sem rekel, le prašajte moje tovarše, kolikor ste še živih tu našli.“

Na ta moj odgovor gredo vsi na ladijo pa spuste moje tovarše dol in to tako naglo, da bi bili skoro v morje padli. Tudi vezila, s katerimi so nas priklenili k ladiji, so brž presekana, ladija odjadra in pusti nas same z ladjico — oropano vsega, kar smo prej imeli v nji. Ves živež je šel in celó vodo so nam pobrali. Edino, kar je bilo rešeno, je bil moj denar, kterega sem imel prav ob životu in ga nihče ni iskal pri meni. Pa kaj denar na morji, kjer je treba vsega drugega!

Zdaj so mi tovarši povedali, kaj se je zgodilo jim. Kakor jaz, so bili tudi oni prijeti v spanji in so jih kar na ladijo zlekli, tam pa izpraševali; toda ker se niso razumeli, so jih vrgli v dno ladije. Zakaj da so jih zdaj tako rekoč zmetali zopet ven, tega sami niso vedeli, pa razložil sem jim jaz; zgodilo se je namreč zato, ker so se zbali bolezní. Da jih pa niso pometali kar v morje, bila je vzrok neka vera, kateri so bili vdani tudi najhujši pomorski tolovaji, namreč ta, da kdor ima ali tudi le utegne imeti zlatenčno mrzličo, se prepusti svoji osodi, to je: gotovi smrti; ni mu jemati pičlih dni življenja.

Po tem pa se je godilo na naši ladjici tako, kakor se godi med zverinami. Razkladal tega ne bom, ker je pregrozno. Ko sem bil domá, pripovedovali so mati, da volkovi drug drugemu jedó, če jih tare lakota. Skoro enako se je godilo pri nas na ladjici. Sedem dni smo se vozili po morji in trpeli vse, kar je sploh

človeku trpeti mogoče. To je bila že prav vtelesena lakota in žeja, — pošast, kakoršna se še narisati ne dá. Bil je boj za življenje in konec njegov ta, da sem jaz edini še ostal na ladiji, ker sem pahnil dva tovarša v morje, ko sta bila zadavila tretjega ter zagrizla se ljuto va-nj, da si z njegovo krvijo vgasita žejo. Da potem nisem skočil za njima sam, kakor sem hotel, tega ne vem; morda nisem imel več moči za skok. Najbrže so mi bili pa možgani že tudi tako zmešani od lakote in žeje, da sem padel v kak kot ladije; le toliko se mi zdi, da sem na nebu videl še danico, potem pa ničesar več. Oj, kako rad bi bil pri nji! Veliko rajše, kakor na slani vodi, ki še grozne žeje ne vgasi!

Vse mi je minulo in ko sem prišel zopét k zavesti, zagledal sem okoli sebe več ljudi razne obleke in raznih barv. Bil sem na suhem, to sem čutil, ker se pod mano ni nič zibalo, kakor na vodi. Slab pa sem bil tako, da mi ni služilo nič, ne jezik, ne spomin; po glavi mi je vrelo ali marveč bilo, kakor da bi imel v nji kovačnico. Ljudje so mi vliвали v usta nekaj, kar mi je dalo moči, pa me zopet omamilo, da sem bil ob zavednost; lotila se me je mrzlica in v ti bolezní sem bil ves zmešan, da sem govoril zmedenó in v vseh jezikih, ktere sem znal. In to je bila moja sreča in čujte, zakaj!

Ko se prebudim iz dolge nezavednosti, udari mi na uho glas v jeziku matere moje:

„No, hvala Bogu, rešen je! Možgani se bodo že ohladili. — Kdo pa si, mladeneč ali mož, ki govoriš

tudi jezik moje matere in celó tak, da ne moreva biti domá veliko narazen?"

Veliko sem bil že skusil, pa če bi bilo treščilo v mé ali pa bi se bil zagledal na cesarskem prestolu, tako bi ne bil iznenadjen, kakor tu po domačih glasovih. Kar šnil sem pokonci in zrl človeka, iz čegar ust so prišle besede.

„Kaj? Ali je res, da je kdo tukaj govoril slovenski?“ — zavikam kolikor moč glasno.

„Res je, res“ — oglasi se mlad človek, stoječ ob moji postelji ter mi stisne roko; potem pa me pogladi po glavi in reče:

„Prijatelj — rojak, ali kar si že, le počij si nekoliko še, jutri bova govorila in zmenila se po domače.“

V tem pa še priteče prijazna ženska ter mi naglo ponudi v sklenici nekaj, menda juho, katero res hlastno izpijem. Pa premaga me zopet omotica ali slabost, da omahnem v posteljo nazaj ter sem ob zavednost. Zbudim se menda čez več ur mirnega spanja, ker se čutim veliko krepkejega. Spustim se na noge, pa vidim, da ne bo še nič z mano. Ko se pa čuje šum mojega vstajanja, brž priteče zopet tista ženska in me ogovarja v besedah moje matere, pa pozna se ji, da ji niso prirojene, marveč le priučene, in govorila jih je le nekoliko navadnih. Zopet me je okrepcala s pijačo, potem prišel je oni mladeneč ter začel se razgovarjati z menoj.

To je bila kratka, pa mičavna ura zá-me. Ko sem mû jaz povedal kolikor moč kratko vse, kar se

mi je pripetilo od dóma do sem, pričel je on in kar sem zvedel od njega, je to :

Rojen je blizu mojega doma ter se napotil z družbo drugih kot dijak ali študent v Ameriko. Pa v Bremenu je zaostal, potem prišel na Angleško, tam se oženil in s svojo mlado ženo podal se po svetu. Bila sta najprej v Afriki nekoliko mesecev, potem pa sta se zbala za zdravje in se peljala proti Ameriki. Bivala sta nekaj časa v Braziliji, pa njeno premoženje se je tajalo, kakor led na solncu, in tako je bilo treba lotiti se kaj družega. Za težko delo ni bil ne on ne ona, tako sta spravila skup zadnje srebrnjake ter odpeljala se proti severu z nado, da dobita vendar še kaj svojih znancev, ki so šli pred njima proti Novemu Jorku. V Verakruci pa, kjer je ladija nekoliko postala, zvedela sta o nekih Evropejcih, katerih je bilo veliko tu pomrlo za mrzlico, in eden izmed njih, ki je tam napravil si malo branjarijo, povedal je celó, da so bili to Slovenci; kam da so ostali prešli, se ni dalo zvedeti. Še le v Novem Jorku sta zopet našla nekaj sledu. Lukanič, kterega sta po popraševanji našla, ju je pač prijazno sprejel in jima obljubil svojo pomoč, ko pa je zvedel njuno osodo in njuna pota, rekel je :

„Po vsem tem vama ne kaže iti za Jermanovimi, rajši obrnita se proti jugu, n. pr. v Kalifornijo, kamor dere zdaj vse iskat svoje sreče. To je deželá zlata v pravem pomenu besede, ker se tam koplje zlata ruda in je že marsikdo na mah obogatil, ker vrnil se je nazaj s kepo zlata, kterega mu je potem bilo dosti za vse žive dni.“

S konca jima ta predlog ni šel prav v glavo, pa če se kdo dalje časa peča s kako mislijo, se je privadi in se nazadnje sprijazni ž njo. To se je tudi njima zgodilo in napotila sta se proti jugozatoku. Dokler je držala železnica, je šlo vse naglo in po sreči, potem pa počasi in nazadnje zavoljo hude povodnji ni mogel nihče naprej; ostali so v precéj obširni naselbini Nemcev in Angležev in tu se je reč zasukala vse drugače, kakor si je on mislil. V Ameriko se je bil podal z namenom postati duhovnik in katoliški misijonar, a premagan po neprestanem prigovarjanji in silnih prošnjah svoje mlade žene postal je protestant ali metodist ter šel še tako daleč, da je prevzel mesto odpodenega metodistovskega pridigarja in bil dobro plačan za to. Po tej poti prišel je pozneje do Kalifornije, kamor je bil namenjen, pa ne več, da bi iskal ali kopal zlato, marveč kot prav anglikanski duhovnik ali pridigar. Tak je bil še takrat, njegova žena pa je bila načelnica neke družbe, osnovane zoper pijančevanje ali za treznost. — —

To je zvedel Janez in srce do sorojaka se mu je po vsem tem ne malo ohladilo; kdor popusti svojo vero zavoljo kogar in česar koli, ter še potem širi in poganja se za drugo, ni veliko vreden, če prav je rojak in mlad. Tega ohlajenega čutja Janez tudi ni mogel skrivati popolnem, zato ga je še huje tiščala zavest, da je tema človekoma dolžan hvale, ker brez pastorjeve pomoči — to je zvedel — bi ga bili ljudje, ki so ga ob bregu našli zraven razbite ladjice nezavednega, pustili tam ali pa ga pahnili celó nazaj v

morje; le njemu se je imel zahvaliti tudi, da ga tisti, ki so ga našli, niso slekli in popolnem oropali; o tem se je namreč prepričal brž, ko je prišel k zavednosti, da svoj denar ima še ob životu, le orožje bilo je zgubljeno. Pa kaj dé to! Da je le zopet na suhem in med bolj civiliziranimi ljudmi, se bo dalja pot že našla, saj Kalifornija ni ravno daleč od tistih dežel, kjer morajo biti drugi rojaki in — Polonica, le poiskati jih bo treba.

Rojak — v katerem je bralec po vsem tem že spoznal dijaka Logarja, ki se je bil tako zgubil — je po obnašanji Janezevem spoznal, da ne bota dolgo skup, ampak, da tega nekaj dalje žene; zato mu, ko je dobro okreval, priskrbi orožja in mu pri slovesu reče:

„Ti me ne maraš, to sem videl, ne maraš me zato, ker sem vero premenil. O tem ne bova besedovala. Misli o meni kakor koli, srce sem pa še ohranil slovensko in če prideš kdaj nazaj, drag mi gost! Z dóma se ne poznavam, ker nisva skup šla v Ameriko, pa to vendar vem, da naju pozna oba ena in ta je: Polonica.“

Janez je zarudel po teh besedah in se prav hitro poslovil; za poplačanje tega, kar je tu vžil, pustil je v postelji več zlatov, ker protestantu ni maral ostati hvale dolžan, akoravno je bil njegov rojak; mlada žena je bila tudi nenavadno prijazna in lepa se je zdela Janezu, da-si jo je pisano gledal zavoljo tega, ker mu je rojaka tako „skazila“ — kakor je zdihnil.

„Morda se še kdaj kje vidimo“ — je rekel Logar odhajajočemu rojaku — „veselilo pa me bo, če boš srečno došel tje, kamor si namenjen in te vleče tudi srce — le ne taji mi tega! Pot je dolga in nevarna, posebno brez pravih tovaršev. Bog te spremi in daj, da se še kdaj vidiva zdrava oba in srečna!“

S tem poslovila sta se rojaka na tuji zemlji.]

Tako je odšel Janez z malo družbo Ircev, Amerikancev, Nemcev in sploh ljudi, kakoršne je tukaj osoda skup zmetala, v severno stran proti železnici, od koder je mislil potem podati se poiskat Jermanovo naselbino.

To je bila zopet težavna pot! Vozili so se v nevkretnih vozovih in dasiravno skoro do malega drug družega niso poznali in si zato med seboj niso veliko zaupali, je bila vendar moč, ki jih je držala skup, in ta moč je bila nevarnost zaradi zverin, tolovajev in divjakov. Vozili so se in hodili skoro čisto po vojaškem redu in kedar so prenočevali, nastavljali so vozove kakor trdnjavo okoli ležišča ter postavljali tudi straže. Hudo je bilo to potovanje še posebno za Janeza, ki je bil po prejšnjem hudem trpljenju še pre-slaboten; počitka ni imel nikdar pravega, posebno še ponoči ne, ker se je bal za svoj denar, akoravno ga je imel skritega skoro po vsi obleki in ob životu. Pomikali so se naprej le počasno, nekaj zavoljo vročine, nekaj zato, ker so si morali živež skoro sproti streljati po gozdih; sreča pri tem je bila ta, da živali ni manjkalo, toraj ni bilo treba daleč na okoli iskati lovskega plena.

Kalifornija je polotok ob vélikem morji unkráj Amerike, če se pelje tje z Evrope. Ker so se pa Jermanovci peljali bili na Novi Jork, je imel Janez od nasprotne strani prepotovati vsaj pol severne zemlje ameríkanske iz juga gor in to po več deželah in deželicah, kjer so bili naseljeni ljudje raznih narodov in jezikov, raznih barv in obrazov, pa tudi domači Indijani, kterim je bilo posebno s pota iti, ker so bili jako divji. Najvarnejše bilo je še po temnih gozdih, kjer so tudi najraje prenočevali.

Pa naj zdaj zopet govori Janez sam, poslušajmo ga!

„Dobrih štirnajst dni smo tako potovali po tistih krajih, kjer ljudje iščejo zlata po globoko skopanih jamah in ga izpirajo iz peska po rekah. Mi se nismo dosti brigali zá-nje, posebno jaz ne, ker je bilo videti, da tega, česar je kdo iskal, ni našel ali vsaj toliko ne, kolikor se je nadjal; bivali so večidel v zemlji, ves kraj je bil videti kakor travnik poln krtin, le tu in tam je bilo nastavljenih nekaj kolib, kjer so branjevci in trgovci prodajali živež in blago — po grozних cenah, se ve da.

Ta kraj smo srečno prehodili, družba naša se je celó nekaj pomnožila; prišla je k nam tudi Lahinja z dvema na pol odraščenima hčerkama. S to sem se mogel sporazumeti samo jaz, ker znam nekoliko laščine še od vojakov, zato se me je kar poprijela in mi pravi, jokaje in stokaje, da je vdova, da so ji pred kratkem moža, ki je prišel sèm barantat z živežem, žganjem in drugimi rečmi ter si napravil tam nekako

krčmo, surovi pivci pri nastalem prepiru ubili, zdaj si pa sama ne upa več bivati tu, je prodala vse ter se napotila proti Mehiki, kjer ji živi brat — zlatar. Meni se je revica smilila, še bolj pa njeni hčeri, zato sem ji šel rad na roko, kjer sem znal in vedel. Pri tem pa bi se bil kmalu ali marveč sem se opeknel, kakor bo koj videti.

Ženska je postala hudo silna in se zmiraj sukala okoli mene, da mi je postajala že nadležna. Nekega večera se me kar oklene, začne viti se in kričati, kakor da bi jo bil prijel krč ali pa bi bila znorela. Jaz ne vem, kaj bi storil, začnem se je otresati, a krik privabi ljudi, katerim zdaj ženska — oј nesramnico! — začne razkladati, da sem ji jaz hotel storiti silo in da, ker so to ljudje videli, ji je vzeta čast in poštenost, ktero ji morem nazaj dati le s tem, da jo pri tej priči vzamem za ženo ali pa se odkupim s precěj visokim zneskom.

Zdaj mi je bilo vse jasno. Premetena tica je dobro vedela ameriksanske šege in postave v tej zadevi, zato je bila lotila se mene ter lovila me v mrežo; kaka tica da je, spoznal sem tudi po tem, ker zdaj je znala angleščino, če prav slabo, prej pa ni hotela znati ne besedice. Brž sem sprevidel, v kaki nevarnosti sem, ker Amerikanec dá vselej prav ženski, posebno v takem primérljeji, kakor je bil ta; sprevidim tudi, da ji ni ležeče na meni, pač pa na mojem denarji, ker je slutila, da nisem brez nič.

Kakor znano, je Amerikanec, rojak ali priseljenc, v svojem dejanji silno nagel in odločen; to sem skusil

jaz zdaj le prekmalu. Brž namreč so me obsuli možaki naše potujoče čete in silili v mene, naj storim eno ali drugo. Komaj si izprosim odloga do drugoga dne, češ, da je solnce že zašlo, toraj vse delo in početje pri kraji.

Šaperlot, to je bila zadrega, v kakoršni še nisem bil, akoravno sem prestal že toliko smrtnih in drugih nevarnosti. Vedel sem, da jutri mi ne bo nič pomagalo, obsodili me bodo in izvršili sodbo, če treba, s silo, zato sem sklenil, odtegniti se z begom, naj bo potem že kakor koli. Po poduku rojaka sem nekoliko vedel, kako mi je obračati se, da pridem do reke Misisipi, kjer se prične železnica in kjer bom že zvedel, kam se mi je obrniti, da pridem do Evropejcev in morda še do svojih. Prtljage nisem imel posebne, in — in naj ostane tu, da se le rešim iz nepričakovane in tako hude zadrege.

Ko je v našem šotoru vse vtihnilo, splazim se s svojim orožjem in takimi rečmi, o katerih sem mislil, da na poti ne bom mogel biti brez njih, pa me vendar ne bodo preveč težile, kolikor mogoče tiho iz svojega ležišča. Straži, dva sopopotnika, ki ju je zadela vrsta straženja, me nista zapazila in že sem bil zunaj, kjer se je ob gostem, še prav starodavnem gozdu pričevala obširna planjava, poraščena z visoko, ravno dozorelo in deloma že suho travo, kar mi vdari na uho le predobro znani krik ženski; zvita Lahinja je bila slutila, da bi se jaz morda poskusil odtegniti z begom, zato je bila na straži huje, ko oba stražnika z orožjem; onima sem srečno ušel, a ženska paznost me je zasačila.

Na to nastane po šotoru hrup, vse se vzdigne in praša, kaj in kako. Ženska upije in kolikor morem umeti, dolži mene, da sem jo okradel ter pobegnil. Kaj zdaj? Daleč od taborišča ali šotora nisem še bil, če se možaki spuste za mano, ne bom lahko ušel; po hosti se ne more naprej, po planjavi pa se pozná steza v pomandrani travi; če me pa ob mesečnem svitu kdo zagleda, bo strelil za mano in ti ljudje so dobri strelci, vajeni orožja.

Vendar, naj velja kar hoče, spustim se v tek po gosti, visoki travi, kakoršna raste po neobdelanih planjavah. Pa to je huda reč, rastline se mi opletajo okoli nog, kmalu sprevidim, da tako ne bo nič, posebno pa še, ker mi precěj močen veter v obraz bije bilke in klasje, upitje mojih gonjačev z babinim javkanjem vred pa mi prihaja čedalje bliže. Ali bi ne bilo dobro, vstaviti se in počakati vsacega posamezno, ki hitijo za mano? Saj imam dobro orožje. Ne, ne, tekla bi kri in kaj tacega nesramna ženska ni vredna. Saj je veter in trava suha, le iskro, pa se bo vnela in plamen vdaril bo od mene nazaj.

To je misel! Brž sežem v žep po žveplenice, potegnem enkrat, dvakrat, trikrat, vržem v gosto suho travo in — — komaj se umaknem, da ne oblizne mene plamen, ki je hipoma vzdignil se nad seženj visoko ter mahnil mojim preganjalcem nasproti. Oj, kaj sem storil! Temna noč je hipoma spremenjena v grozni žar, kakor da bi človek zagledal pekel. Ogenj se vali od mene proti šotoru, prime se gozda in — pa saj veste, kako strašen je požar tu v planjavi ali

v gozdu. Naj se rešijo oni, kakor morejo, jaz sem se le branil.

Oj, to je bilo res grozno veličastno! Kaj takega jaz do tje nisem videl. Tudi ne maram popisovati glasov, ktere sem slišal od vseh strani, ker zbudilo se je vse, kar je bilo živega. Le to me je nekoliko pomirilo, ker sem videl, da je piš zasukal plamen v stran, toraj ne proti šotoru mojih prejšnjih tovaršev; ker da bi bili poginili, nisem nameraval, tudi bi ne hotel imeti na vesti tega.

Kaj sem počel pri tem jaz? Ob groznem svitu korakal sem počasi naprej, da sem prišel do vode, ki mi je vstavila korake. Počakal sem jutra, potem pa šel po nji navzgor. Zopet je bila pot dolga — posebno še zato, ker sem moral imeti zmiraj puško pripravljeno in sem se hranil le ob tem, kar sem na poti vstrelil in spekel. Kje da sem, nisem nič vedel, ker če sem prav kje zapazil kako leseno kolibo, sem se je ognil ter rajši spal v gozdu, ko pri ljudéh; nekaj sem se namreč bal zavoljo svojega denarja, nekaj pa mi je nagajala vest, ker nisem še vedel, če nisem ne le požigalec, ampak tudi morilec, ako namreč je kdo v požaru prišel ob življenje in se to ni kolikor toliko zvedelo. Tako popotovanje je tako mučno in težavno, da ga ne pretrpi vsak, če tudi bi bil še trdnejega telesa in zdravja, kakor sem bil jaz po vsem tem, kar sem prestal.

Najhujša je bila ena noč. Vtrujen sem se vlegel ob že pogorelem ognji, kjer je tlela le še žrjavica, na kateri sem si bil spekel nekaj divjega krompirja, iz

zemlje izkopanega, ter s puško v roki zaspal. Kar me prebudi nekaj mrzlega, ki mi nekako voha po obrazu. Brž skočim pokoncu, zgrabim puško in vidim črnega planjavskega volka, ki je par korakov odskočil. Napnem, pomerim, sprožim, volk še parkrat naredi kozolec pa obleži s silnim tulenjem.

Ali kaj je to? Zdaj se začuje rujojenje z vseh strani, ob žaru gineče žrjavice zagledam okoli celo četo teh črnih pošasti, katerim se oči svetijo in ki prav poželjivo zro v mene ter se zaganjajo k meni, kakor psi, ki nimajo še pravega poguma, pa da le eden zgrabi, popadejo brž vsi. V plezanji sem uren nekaj že z doma, še bolje pa iz pomorske službe, zato šinem na bližnje drevo, da bi se vsaj za zdaj rešil teh zverin, ktere bo — tako sem mislil — vsaj dan razpodil. Pa glej si človek! Komaj sem bil v vrhu drevesa varen pred volkovi, kar vidim bližati se rujave človeške podobe z gorečimi trskami in smolnatimi bakljami. Ko volkovi vidijo luč, umaknejo se in razkrope na vse strani, le oni ostane, ktereга sem bil jaz počil, pa ne še do mrtvega. Tega Indijani — ker to so bili ti ljudje — zapazijo, popolnem pobijejo, potem pa začno s svojimi bakljami svetiti okrog, kakor da bi kaj iskali; kaj so se menili, tega nisem mogel umeti. Brž najdejo še tleče kurišče, ob katerem sem jaz ležal, zmečejo baklje nánj, nanosijo drv, da vsplemené ogenj, sedejo okoli in zdaj še le prične se živahno posvetovanje.

Vsak si lahko misli, v kakem stanu sem bil jaz gori v drevji. Moja koža ni bila vinarja vredna, kajti

če me zapazijo, me izstrele z drevesa kakor vrabca s strehe, kožo moje glave z lasmi vred pa bo nosil jutri že kdo teh divjakov kot znamenje zmage seboj za pasom, ker imajo navado, ubitemu sovražniku sneti kožo z glave, kar se pravi „škalpirati“. Oboroženi so bili vsi kakor za boj, nekteri so imeli puške, pač slabe, pa vendar bolje ko pušice, potem sulice, loke, nože in sekirice, katerim pravijo „tomahavk“. Bilo jih je kakih dvajset, a gotovo ti niso bili vsi, glavni trop je moral biti ne daleč od tod.

Posvetovanje je bilo živahno, razumil pa nisem besede. Da bi veljalo meni, tega si nisem mislil, ker toliko vendar nisem bil vreden jim, da bi se bili zavoljo mene tako prepirali, kakor so se — vsaj jaz sem tako sodil. Med pogovarjanjem so večkrat obračali se in kazali v severno-vzhodno stran, toraj tje, kamor sem bil tudi jaz namenjen; sodil sem, da nameravajo napasti kako naselbino ali popotno tropo, samo selili v drug kraj se niso, ker niso imeli pri sebi žen in otrok; pa saj so jih lahko imeli kje drugje.

Ali kaj vse to briga mene, ko sem v taki nevarnosti, da utegnem z drevesa pasti kakor vstreljen tič, ako se izdam po najtihejšem glasu, če zaškriplje le veja, na kateri sedim, ali zašumi listje, v katerem sem skrit. Da bi jih le kmalu odnesel vrag, ki jih je prinesel, kajti čeravno sem navajen trpljenja in vztrajen v njem, me začno vendar-le kosti boleti in meso skleti, ko tu sklonjen nepremakljivo čepim na veji, naslonjen ob debló drevesa. Pa pošasti spodej se ne ganejo, samo trije gredó, kakor se meni zdi, preiskat

okolico, drugi pa poležejo okoli ognja in utihnejo. „Ali ti vragi nič ne spe?“ — se prašam, pa odgovor mi je s tem, da vidim, kako se dva skloneta po navadi žensk, nasloneta komolca ob kolena, podpreta z njima glavo in tako stražita s puško in sulico v naročji. Za božjo voljo, kaj bo z mano, ker noči je še dober kos! Da se le premaknem, po meni je. Razen tega vem, da odposlani trije po goščavi preiskujejo in s svojimi bistrimi očmi gotovo tudi po drevji ogledujejo, če tisti, ki je streljal, ni skrnil se na kako drevo. Sploh je bil stan moj tak, da bi ga ne privoščil nikomur, še svojemu najhujšemu sovražniku ne. Skoro neverjetno je, kaj more človek prestati, kedar je njegovo revno življenje v nevarnosti in da ga ohrani; to je posebno takrat, kedar vé — kakor ravno jaz v tem slučaju — da ne pomaga ne pogum, ne moč in ne zvižaja.

Čez dobri dve uri vrnejo se poslanci in zopet se začne posvetovanje. Videti je, da načelnik, ki je bil poznati po peresih po glavi nataknenih in drugem čudnem kinču, s poročilom ni bil kaj zadovoljen, ker vdaril je s svojo puško ob tla, odložil pipo in pljunil v ogenj; potem je vstal, vsi drugi ž njim vred, in se obrnil v gozdno temoto. Trop kmalu zgine v goščavi hvala Bogu! Bil je pa zá-me tudi skrajni čas že, kajti da-si sem svoje telesne in duševne moči napenjal kolikor se je le dalo, čutiti sem vendar jel, da dolgo bi več ne mogel trpinčiti svojih udov, onemogli bi.

Ko toraj postane vse tiho in se zgubi tudi vse šumenje listja pod nogami odšlih Indijanov, splazim se

jaz, vendar še zmiraj kolikor moč previdno, z drevesa, a komaj stopim na zemljo, kjer me noge skoro nočejo držati, že stoji pred mano Indijan z zavihieno sekiro v roki, da bi mi razklal glavo. Zver zvita ti! Nalašč se je skrila, ko so óni odšli, češ, tisti, ki je tu streljal, biti mora blizo skrit, ker tako daleč ni mogel uiti, da bi ga pri iskanji ne bili dobili. Zdaj stoji pred mano kakor pošast in mahne — — toda oha! Njegova sekirica se memo moje umaknjene glave zasadi v drevo, moji roki pa zgrabite divjaka za vrat; le par trenutkov še in pred mano leži zadavljen in z zlomljenim tilnikom, ne davši enega glasu od sebe. Lahko bi ga bil prej v hipu vstrelil, pa pok bi bil privabil tovarše njegove nazaj in jaz bi bil pogubljen. Tako pa je ostalo vse tiho in jaz sem ob zori kolikor moč naglih korakov hitel v severno-vzhodno stran, akoravno vtujen do smrti, ker me je vse bolelo in po vsem životu mrzlica tresla.

Bog ve, kaj bi bilo zgodilo se z mano, če bi ne bil čez nekaj ur hude hoje zagledal iz površno otesanih brunov sestavljene in z ostrimi koli ograjene precéj obširne kolibe. Naj biva v nji kdor koli, Indijani gotovo ne; če je le človek, bo imel usmiljenje z mano, toraj le pogumno tje!

Čemu bi obširneje razkladal to, kar je tu bilo! Naletel sem bil na ljudi, ki so bili kakor iz lesa, irski lovci, ki so tu streljali razno divjaščino ter kože, nekaj tudi meso, prodajali v mesta in potujočim trgovcem. Vzeli so me prijazno med-se, akoravno se nismo prav lahko umeli po jeziku, in mi postregli, kar le morejo

trde možke roke. Prijela me je namreč mrzlica in me tresla več dni, v katerih sem bil le malo pri zavesti. Počasi dopovedal sem jim vse, kar sem od svojega odhoda iz Evrope do tega dne doživel in prestal, in vsi so mi s srčnim sočutjem stiskali roko. In ko sem odpravljaj se na daljno pot proti severu, povabili so me prav srčno, da bi ostal pri njih in postal njihov tovariš. Rekli so, da Indijanov se ne bojé, ampak živé v prijaznosti ž njimi ter še celó kože od njih kupujejo za razno drugo blago, posebno za smodnik, svinec in žganje. Tudi so dobro vedeli — ker so mi v bolezní stregli — da imam jaz veliko denarja pri sebi; če bi bil naletel v tem stanu na kako drugačno družbo, kje bi bil že jaz in kje moj denar! Reči moram toraj, da bi bil pri teh poštenih korenjakih brez vsega premisleka ostal, če bi ne bil imel na poti svojega cilja; tako pa sem prisrčno zahvalil in poslovil se od njih z nado, da se morda še kje najdemo. Ker jim je bil znan ves kraj daleč okrog, so mi tudi natanko popisali pot, ktere se mi je držati, da pridem do reke Misisipija, kamor sem bil namenjen, da bi tam kje zvedel za tiste, h katerim sem hotel priti, kamor me je gnalo srce.

Že stojim pred hišo, kar zagledam krepkega psá, ki zre v mene z bistrim očesom, zobé ima pa že take, da, kar bi prijel ž njimi, mora biti zdrobljeno, zmleto. To bi bil dober tovariš za posameznega popotnika, kakor sem jaz!

Eden možakov vidi, da jaz psá poželjivo gledam, in me hitro praša:

„Je prav dečko ta Nero, je-li?“

„Da, res, ko bi bil na prodaj, bi jaz kaj dal zá-nj“ — je moj odgovor.

„Nero, le-sèm!“ — oglasi se zopet možák — „povohaj tega moža“! —

S tem pokaže mene. Pes zasuče rep, me poduha pa začne skakati okoli mene.

„To je zdaj tvoj gospodár, Neró“ — reče na to možák psu, meni pa pravi: „Vzemite ga seboj kot spomin na nas. Vam utegne dobro služiti. Tu je še piščal, na katero je navajen. Le zapiskajte, bote videli, kaj bo.“ Da mi malo piščal iz lesa, jaz zapiskam, pes se vstavi préd-me, zre v daljavo kakor straža in škripa z zobmi.

„Zdaj ne pusti nikogar k Vam, dokler je živ“ — pojasni možák, mi poda roko in jaz odrinem s psóm, ki teče pred mano. Da sem se za to darilo prsréno zahvalil, se ume samo po sebi, in da mi je bila žival koristna, se bo kmalu pokazalo.

Težko mi je bilo zvedeti, kje so naseljeni Slovenci iz mojega kraja in že sem skoro obupal, da bi kedaj še videl jih: hodil in vozil sem se zdaj po kolikor toliko obdelanih in obljudenih krajih, pa skoro povsod se je govoril drug jezik. Slednjič sem naletel na naselbino Nemcev in akoravno nemškega jezika že dolgo nisem ne govoril ne slišal, smo se vendar umeli: Tukaj še le sem dobil prvi sled, pa kako!

Popoten kramar ali barantač, ki prodaja in kupuje vse, kar se drobno blago imenuje, pravil je, da je bil v naselbini gori ob reki Misisipi, pa je tam

našel posebno krepke ljudi, ki so med seboj govorili jezik, kakoršnega še drugje nikjer ni slišal; skoro tako zvoní, kakor česki, pa vendar ni, ker med Čehi je že bil, jih je več tam okoli naseljenih. „Vidite“ — rekel je, izlekel iz žepa podobico, na kateri je bila zadej tiskana kratka molitvica, ter jo pomolil ljudem — „kdo izmed vas razumi ta jezik?“ Podoba gre okoli iz roke v roko, vsak pogleda jo pa odmigne z glavo.

Podobica pride do mene. Komaj jo pogledam, malo da ne padem v omedlevico. Podoba kaže namreč Mater božjo, tisto Mater božjo z naše domače gore, kjer sem od Polonice slovo vzel. Brž jo obrnem in kar je zadej, je moj materni jezik, jezik slovenski, molitvica meni le predobro znana, ker sem naučil se je od svoje prerano umrle matere.

„Kako ste dobili to podobico in kje?“ — prašam možá.

„V vasi gori na planjavi ob severni strani reke Misisipija našel sem jo v selu“ — mi odgovori.

„Tako? Toraj je tam večje selo?“ — prašam jaz.

„Dokaj veliko“ — mi odgovori — „ljudje so pravi korenjaki. In neko dekle je tam, dekle — no, pa kaj mar to komu tukaj!“

„Ta podoba je moja“ — viknem jaz na to, — „koliko velja?“

„Naj bo dolar.“

„Tu imate dva! Samo popisati mi morate še pot, po kateri je priti do tistega kraja.“

Možak popiše mi pot, pristavi pa:

„Ne svetoval bi Vam iti tje.“

„Zakaj ne?“

„Zato, ker, predno Vi, hodite hitro kakor koli, tje pridete, že onega sela več ne bo.“

„Kako, da ne?“

„Indijani ga bodo požgali, pa še enega zraven.“

„Od kod veste to?“ — prašam osupnjen.

„Videl in slišal sem Indijane, ki so napoteni tje.“

„Mož, koliko dolarjev Vam dam, če odložite svojo kramo tu, pa greste z mano kazat mi najkrajšo pot do tje?“ — prašam jaz naglo ter sežem v žep.

„Petdeset dolarjev“ — reče mož.

„Veljá“ — pravim jaz, — „hajdiva!“

Kramar odloži krošnjo z blagom, jo izroči krčmarju, v čegar hiši se je to godilo, se preskrbi z jedilom, kakor jaz, pa greva. Polovico denarja mu dām naprej, drugo polovico pa mu obljubim za konec.

Dobro sva jo sekala po gostem in planem, kaži-pot pred mano, jaz pa za njim. Upal mu nisem veliko, ker sem ga premalo poznal; saj so me britke skušnje že preveč podučile, koliko je tujim ljudem upati. Največ sem se zanesel na svojega psá, kajti Nero je bil res pozoren spremljevalec in čuvaj, mene ni pustil nikdar izpred oči, ne podnevi ne ponoči, posebno še, kedar je bilo kaj ljudi okoli mene. Zdaj je bil večidel med mano in mojim tovaršem, kateri se je plašno oziral vá-nj in ga grdo gledal, kar meni ni bilo nič kaj všeč.

Tretji dan take hoje približava se temu kraju. Skoro se dela že noč in moj vodnik napové, da bodeva

moralala prenočiti v hosti, ker tukaj ni še sela, da bi prišla kam pod streho. Nič ne dé, kolikokrat sem že spal v goščavi pod zeleno streho drevja ali pa čisto pod milim nebom. Znosiva toraj suhih drv na kup, zakuriva in poleževa k ognju drug drugemu vstric, zraven mene pa moj pes. Pri gorkoti me kmalu premaga zaspanec, s svojim ogrinjalom odet prav trdo zaspim; moj tovariš se je bil prej zavil že v svojo halo, da ni bilo videti obraza, toraj sem moral misliti, da je tudi on že zaspal. Moj Nero je ležal med njim in mano kakor svitek.

Precěj dolgo moral sem že spati, kar me prebudi rujojenje in ječanje. Brž skočim kvišku ter zgrabim orožje. Ogenj je bil že skoro pogasnil, le žrjavica je še tlela in dajala gorkote, toraj je bilo svita le malo. Pa kaj vidim pri tem svitu! Na tleh mojega vodnika, na njem v vrat zagrizenega pa mojega psa krvavečega.

„Nero, Nero!“ — kličem, a pes, kakor me je prej zmiraj bogal na klic in pisk, je zdaj gluh, in ko stopim bliže, vidim, da ima v vrat zasajen nož do roga. Zdaj mi je bliskoma jasno vse: Moj vodnik je hotel umoriti in okrasti mene v spanji, pa ker se je bal psa, hotel je zaklati najprej njega; ranjena žival pa mu je skočila za vrat in se zagrizla vá-nj po navadi take vrste psov, ki ne spusté več, kar so popadli. Vodnik je komaj še grgal, že roki ste mu bili opešali, zraven ene na tleh ležal je napet revolver. Pomagati toraj tu ni bilo nič, vendar pristopim in potegnem nož iz Nerovega vratu. Zdaj se pa vsuje kri, žival omahne, a zobje so globoko zapičeni in zagrizeni v

grlo vodnikovo, ki že več ne diha. Grozno je videti to in kaj je krvi!

Čemu bi dalje razkladal to! Je prestrašno. Zvesta žival je bila rešila moje življenje, pri tem končala drugo življenje, sama pa tudi poginila. Ločiti teh trupel nisem mogel, tako hudo ste bili zagrizeni pasji čeljusti v človekovo grlo, zato sem pustil oboje tam, kjer je bilo, pa odšel v temi, ker te gruče nisem maral gledati.

Zguba zveste živali, ki mi je rešila življenje, pa zato pustila svoje življenje, me je prav bolela. Dogodba ta pa je bila vzrok, da sem ves dan brodil po hosti, akoravno ni to daleč od tod.

Morda bi bil taval po goščavi še dalje in prebil v nji tudi še to noč, ako bi ne bil naletel na Indijane. Kaj, ko bi bili to tisti, ki, kakor je pravil vodnik, nameravajo napasti in požgati selo Jermanovih? Treba jih toraj opazovati in previdno iti za njimi. Indijani so zviti in zalezljivi kakor ris, in če me zapazijo, po meni je, na tem svetu ne bom več videl svojih rojakov. Da gredó na boj, videti je že na njihovih divjih obrazih in obilnem orožji, s katerim so preobloženi. Jih je pa tudi nenavadno velika četa in pri sebi nimajo ne otrok ne žená — znamenje, da niso na mirnem potu. Tistega plemena pa niso, na ktereга sem ono nevarno in nepozabljivo noč v hosti naletel, to se pozná po barvi, obleki in drugi opravi.

Z največo previdnostjo se toraj plazim vštric njih in dobro zá-me, da so tako razljuteni in zagrizeni v svojo pot, da ne gledajo ne na stran, ne nazaj, ampak kakor tiger ali kača se plazijo naprej po temni

hosti. Kar neha goščava, pokaže se nekaj svetlobe in — kakor se mi zdi — tudi nekaj koč. Tu postojé in pošljejo nekaj svojih mlajših in urnejih na vse strani proti vasi. „Zdaj veljá“ — si mislim — „če je to selo mojih rojakov vas, moram biti v njem pred divjaki ter spraviti prebivalce na noge, ker gotovo že spé.“

S tem skočim čez plan in derem proti selu, od ktereга se pokaže mi čedalje več hišic in kolib, ter pri prvi zaženem krik: „Na noge, Indijani so tu! Če ste slovenski rojaki moji, me razumite! Na noge toraj in orožje v roke!“

Na moj krik prikaže se nekaj zaspanih ljudi, ki pa mi odgovore s tem, da sprožijo par strelóv proti meni, pa me ne zadenejo. Ob enem zaženo krik in jaz spoznam, da to niso moji rojaki, ampak Pemci; če mi je moj vodnik prav povedal, morajo blizo tu biti moji rojaki.

Premišljevati pa tu ni bilo mnogo časa. Nena doma namreč se zažari, plamen šine iz koč na več straneh, ob enem pa zaženo Indijani svoj vojni krik, kateri takega, ki ga ni še slišal in ne navadil se ga, tako prestraši, da je kar ob um, kakor nedolžen zajček, ko zagleda kačo klopotačo.

Kako strahovito je bilo zdaj, vam ne bom popisoval, saj ste tukaj ravno tak sodni dan prestali, pa vendar prestali, Pemci ga pa niso. Kaj sem hotel jaz, ko so že prej ná-me streljali in mi je bila volja in celó dolžnost hraniti svoje življenje vam in svoji dragi Polonici, ki je morala biti tu blizo kje in je tudi namenjena ji bila smrt, morda še celo mučna!

Stopil sem v stran, da nisem gledal grozovitosti in klanja; vse je šlo pod sulice, sekire in nož, staro in mlado, ženske in možki pa otroci; divjak ne prizanese nikomur. In vse to se je godilo ob žaru gorečih koč, poslopij in drevja! Padlo je tudi nekaj divjakov, kar je pa ostale še bolj razljutilo. Če se divji tigri koljejo, ni strašnejega krika.

Ko je bilo krvavo delo končano, zavalili so se divjaki s krvavimi lasuljami ali „škalpi“ okoli pasov naprej in to ne več po tigrovi in kačji lastnosti tiho in plazéč se, marveč z divjim rujovenjem. Ker sem že spoznal njih navado, mi je bilo to gotovo znamenje, da selo, kteremu je namenjeno to, kar sem tu videl, mora biti prav blizo; v tem me je potrdilo še to, ker so drli naprej z gorečimi bakljami, toraj se niso ničesar več bali. Drli so pa tako naglo, da jih jaz, ki se nisem smel pokazati svitu njihovih bakelj, nisem mogel dohajati, posebno v gostem gozdu ne, ker se mi je noga večkrat spodteknila nad koreninami in trsjem.

Že so mi ušli naprej, že je njihov krik mojemu ušesu čedalje manjši, že se skoz drevje posveti, — znamenje, da so dospeli do vasi in zažgali kaj, že je tudi slišati pok pušek. Zdaj pa naj velja, kar hoče! Spustim se v tek in sam prav ne vem, kako sem prodril skoz goščavo, kako ravno do Kolarjeve kočice in to v ravno pravem času. V žaru ognja sem zagledal divjake, spoznal Polonico — — in kar se je potlej zgodilo, veste vsi. Pritekel sem ravno še o pravem, pa tudi o zadnjem času.

Zdaj veste moje dogodbe in kako sem po tolikih zaprekah in nezgodah vendar dospel sèm, akoravno svoje rojake najdem žalibog v takem stanji, kakor nikdar nisem mislil.

To je Janezova povest, katero so vsi pazno poslušali, akoravno prilika k temu ni bila ugodna. Ganiła pa je vse, posebno Polonico. Jerman mu je podal roko in rekel:

„Izmed nas si ti še največ prestal, marsikdo, rekel bi, nobeden, bi menda ne bil kaj takemu kos. Zdaj smo zvedeli tudi za Logarja. Nesrečen človek, ne pričakujmo ga več, izbrišimo ga izmed svojih. Dobro nam pa došel ti, Janez, akoravno v jako žalostnem času, v največi nesreči. Bodi nam pozdravljen in ostani pri nas, vzlasti zdaj, ko ne vemo, kaj bo.“

Tako je govoril Jerman in Janez je ostal.

Za zdaj moramo pustiti to selo in pogledati za onimi reveži, ki so bili zapeljani in prodani po hudo-
biji Arkovi.

Beli sužnji.

Drugo še ostalo četo Slovencev videli smo, ko so prišli ali pripeljali se prav prodani do petrolejskih jam in studencev; ločili smo se od njih, ko so v svojo nesrečo vdani lotili se težkega dela, češ: „za zdaj mora biti tako, pòdajmo se, morda si kaj pomagamo do boljega.“

In delali so, kopali, tesali, kovali, nakladali, vozili, vlačili, vse huje kakor domá živina. Z njimi vred je bilo veliko družih, ravno tako zajetih, vjetih ali najetih in skoro ga ni bilo dneva, da ne bi bil kateri onemogel, zbolel in umrl. Pokopali so ga kakor živino, in kdo je prašal po njem! Kdo je tudi kaznoval nadzornika, če je kakega neubogljivca vstrelil? Nihče! Pač je prišla včasih nekaka vladna komisija pozvedovat, kako je tu z zdravjem in pravico, pa odšla je napasena in napojena ter še z zlatimi tički v žepu, delavcev jo je pa malokdo videl in tako je ostalo zmiraj vse pri starem.

„Kako pa z zaslužkom ob tako hudem delu, ponočnem in podnevnem?“ — bo morda kdo prašal; — „saj vender zastonj ob slabi hrani niso delali?“

Res ne, vsak je imel po toliko in toliko na dan in to je bilo že precéj veliko po naših plačah; ali vse to je ostalo zapisano v bukvah, okroglega ni dobil nihče nič. V največi sili ali če so se nadzorniki bali upora, so potolažili najnadležnejše s par dolarji. Izmed Slovencev je bil tako srečen le Gričar, ko se je pritožil, da nima obleke, ter zahteval denarja ali pa, da se jim napravi obleka.

„Saj nismo v mestu in tu nihče ne gleda na obleko“ — je rekel gospodar, — „dobra se še celó preveč pomaže.“

„Pa nas zebe, če nimamo nič na sebi“ — je odgovoril Gričar.

„Pridneje delajte, pa se boste ogreli“ — reče gospodar.

„Kaj pa, če bi počasi pomrli drug za drugim?“
— opomni Gričar.

To zbode gospodarja, ker vé, da ravno Gričarjevi tovarši so najpridnejši in najvztrajnejši, in da bi mu bila škoda velika, če bi poginili; zato mu odšteje nekaj dolarjev, s katerimi so si potem napravili obleko, ker Slovenec je rad čeden v vsakem obziru.

Žalostno je bilo res tu. Več ko leto in dan so že delali za samogoltnega gospodarja, kakor drugih več, navadili se tudi že jezika njegovega vsaj za siló, kakor se Slovenec sploh izmed vseh narodov najprej nauči tujih jezikov; ali to življenje je bilo prav suženjsko, skoro živinsko, ker bilo je tako, kakor da bi človek ne imel duše. Ni bilo ne praznika ne nedelje, ne maše ne duhovnika in ko se je enemu izmed njih rodil otrok, ga je krstil Gričar. Le kedar so ponoči kedaj zbrali se skup, molili so in žalovali po domovini, v kateri bi bili rajši najslabši hlapci, kakor to, kar so tukaj. Pa kje je domovina, kje sploh zá-nje svet, kjer so človeški ljudje, kjer je kaj vere, posebno katoliške! „Bog odreši nas tega, kar smo zdaj!“ — tako so molili, kedar so bili zbrani.

Oče Gričar, med njimi najveljavnejši zdaj, ako ravno priprost kmet, ki še brati ni znal, je bil tisti, kteremu je bila sedanja osoda tovaršev najhuje nestrpljiva. „Iz vsega tega ne bo nič, tovarši“ — rekel je nekega večera, ko so po hudem delu zbrani odmolili — „tukaj bomo drug za drugim pocepali, kakor neumna zapuščena žival, in to še brez duhovna. To ni vse skup nič! Pa kaj pomaga, ker smo vsi taki

reveži, da bi se ne vedeli tu nikamer obrniti, če bi prav kaj denarja imeli! Je že križ, če se človek ni nič učil, pa se vendar podá v daljno, neznano deželo. Da bi nam sreča le zanesla koga sèm, ki bi nas vodil iz tega Egipta, kakor Mojzes takrat Izraelce, za vse drugo že jaz vem, kaj in kako bi si pomagali. Toda od kod bo prišel k nam kak odrešenik? kdo sploh na vsem svetu še vé za nas?“

Vsi žalostni pobesijo glave, vsem se zdi, da bodo ostali tu do nesrečne ali vsaj žalostne smrti.

Kar pristopi Jurčkov Tone, trinajstleten sinček v Verakruci za zlatenčno mrzlico umrlega očeta, ki je potem šel z njimi kot sirota. Deček je imel lajše delo, a pri tem je bil radoveden in uka željen; kjer je dobil kaj papirja, je čėčkal po njem kaj in ker se je brati in pisati bil že domá nekoliko navadil, se ga je vse naglo prijemalo, kar je na papirji videl. O zemljevidih pač domá še ni imel nobenega uma, pa ko je nekđaj v hiši gospodarjevi, kjer je opravljal hišna dela, dobil na tleh popisano, porisano in pobarvano, skoro kakor doma njive na kose razdeljen papir, se je zamislil vá-nj in kmalu mu je dal naravni bistrum, da mora to biti karta ameriške zemlje; prerisal si jo je natanko, kolikor je znal, na drug papir, potem nesel najdeno gospodarju nazaj z namenom, da bi vsaj postrani zvedel od njega, če je res to, kar je mislil. Gospodar ga res praša:

„Ali veš, kaj je to?“

„Kaj bom jaz vedel?“ — odgovori deček — „ker je tako čudno, kakor pri nas doma „špana“!

Naj bo, kar koli, jaz kaj takega nisem še videl. Če je denar, mora že kaj vredno biti.“

„To je karta amerikske dežele“ — odgovori gospodar in pristavi: „če bi bil ti tako izveden, kakor ne boš nikdar, bi to précej lahko vedel.“

S čem je bilo Tonetu bolj postreženo, kakor s tem? Kar vlegel se je na zemljevid in pregledoval ter meril ga od vseh strani, kedar koli je le par trenutkov utegnul. In da se ga je kaj prijelo, pokazal je zdaj, ko je stopil pred Gričarja ter rekel:

„Jaz že vem, kod smo se sèm pripeljali in prišli. Če gremo po ravno tisti poti nazaj ali pa tudi po drugih drugam, vas bom vodil jaz.“

„Kaj? ta fant?“ — se čudijo vsi.

„Prav ta fant“ — se postayi Tone.

„Mogoče“ — reče Gričar — „saj fant zmiraj v čem tiči in kaj čečka.“

„Pojdi z mano, Tone“ — reče na to Gričar — „da se nekaj pogovoriva. Nekaj v glavi že imaš. Če nas boš pa odtod srečno spravil drugam, te bom jaz vzal za svojega. Zdaj le dobro preglej še tisto karto, da nas ne boš kam zapeljal. Vse drugo bo moja skrb.“

Ta pogovor je naredil to, da je Gričar spravil drugi dan k sebi več možakov in jim rekel:

„Tukaj ne bomo, to vsak ve. Naj se pripravi vsak na odhod, kakor nekdej Izraelci v Egiptu. Pa le tiho vse, saj veste, da smo popolnem med tujci.“

Vsi so bili veseli tega, ker kaj bi ne bili! Gričar si je potem izbral tri možake, ki so se mu najpogumnejši zdeli, ter rekel jim, naj pridejo drugo

jutro k njemu. Ker družega orožja niso imeli, naročil jim je, naj prinesejo seboj vsaj krepke pesti, pa pogum, ker bo morda obojega treba.

Prišli so drugi dan ali marveč odtegnili se delu. Gričar gre ž njimi k gospodarju, ki prav čudno gleda ter praša, po kaj so prišli.

„Po zaslužek svoj“ — reče Gričar — „vsako delo vredno je zaslužka, mi pa nismo dobili do zdaj še nič ali prav malo.“

„Se ne menim“ — reče na to gospodar — „saj ima moj blagajnik spodej vse zapisano. Čemu vam pa bo tudi denar?“

„To pa zopet vam nič mar“ — reče osorno Gričar; — „plačajte nam, kar smo do zdaj zaslužili, pa to koj, če ne, bo druga pela.“

„Kaj? Upor?“ — rohni gospodar ter seže po revolver, ki je ležal na mizi. Pa Gričar plane vá-nj, iztrga mu orožje, predno je oni mogel sprožiti, njegovi tovarši priskočijo in gospodar je brž na tleh.

„Zamaši mu kdo usta!“ — veli Gričar — „da ne bo upil.“

To se zgodi kaj naglo in zdaj praša na tleh ležečega prav hudó, Gričar:

„Kje je ključ od tvoje blagajnice? Le kar daj ga, mi ne bomo vzeli iz tvoje mošnje nobenega vinarja več, kakor nam gre. Samo daj ključ, pa le naglo!“

Gospodar se vije in vije, rad bi upil, ali krepke pesti ga držé in dušé; spraviti pa z njega ni nič. Zdaj stopi mu Gričar prav pred obraz in reče:

„Ako ne poveš, kje imaš toliko denarja, kolikor smo ga mi pri tebi zaslužili, pa bom kar mignil in možje, ki te tišče na tleh, bodo samo malo pritisnili za vratom in ti boš še danes kosil pri vragu.“

Ali glej ga oderuškega lakomneža! Še zdaj, ko mu je gotova smrt že za vratom, noče nič govoriti, ampak le z zobmi škriplje, kakor da bi ga vila božjast.

„Pritisni, Janez“ — veli na to Gričar, in Janez, krepek junak, pritisne za vrat, da oni kar gaga.

„Le brž, kje so ključi?“ — sili Gričar.

Gospodar je že višnjev v obrazu, oči mu stopijo ven, roki mahate, a primeta ji ona druga in tako ga imajo, kakor v kladi. Ko spozná, da bo res moral zgubiti sapo, če te klešče ne odnehajo, pokaže predalo. Gričar gre, ga odpre in dobi tam ključe. S temi gre k železni omari, jo odpre in vzame ž nje toliko denarja, kolikor je vedel, da so zaslužili njegovi tovarši.

„Vidiš“ — reče na to gospodarju — „to je naše, ne tvoje, mi smo si vzeli s silo, česar nam nisi hotel dati z lepo. Zdaj gremo in ne vidimo se več. Kajti ko bodo jutri tebe dobili tukaj zvezanega in z zamašenimi ustni, kje bomo mi že! — Možaki“ — se obrne k tovarišem — „zdaj ga pa le trdo zvežite in zamašek v ustih pritrdite, da ne bo prekmalu upil.“

Zgodi se to, vsi gredó in Gričar zaklene vsa vrata za seboj ter vzame ključe. Revolver mu je bil pa tako že v roki obtičal.

Zunaj so bili njegovi tovarši že pripravljene in odrinili so vsi brez ropota, vsak se je na tihem zgubil, kakor pravimo. Vodja jim je bil Tone, ki ni

bil ravno malo ponosen na to čast; a vodil jih je dobro, samo da pot ni bila tako gladka, kakor na karti ali zemljevidu. Na karti tudi ni nikjer zapisano, kake ljudi utegneš med potom srečati, kaki te utegnejo dohiteti. Naša družba je bila majhna in še celó drugega orožja niso imeli, kakor orodje, s katerim so po petrolejskih jamah in studencih bili kopali. Naj bi prišla kaka četa divjih Indijanov, pa bi jih lahko vse potolkla.

In res, česar so se bali, zgodilo se je. Ko so nekega večera ostali v hosti ter napravili si ogenj, da bi prenočili, čujejo šumenje od vseh strani in predno se prav zavedó, so že obdani po divjih ljudeh, oboroženih z groznim orožjem. Vsi se prestrašijo, posebno ženske, katerih je bilo v družbi še šest. Zdaj je bila zadnja ura, vsak pripravi se na smrt, ker se z okornim orožjem tako ne moreš braniti oboroženim, katerih je pa gotovo veliko več, kakor pa se jih vidi.

Pa ti divjaki! Čudno je res to! Ne planejo nad popotnike, marveč dajo znamenje prijaznosti, jezika njihovega ni umeti. Prav velikan pristopi in podá Gričarju, ktereга je spoznal za vodjo, svojo roko in reče nekaj, česar pa nihče naših popotnikov ne ume. Gričar, po ti nepričakovani vljudnosti ves prevzet, mrmra ali momlja tudi nekaj, česar pa zopet oni ne ume. Nekoliko časa so se tako gledali, potem pa je glavar Indijanov sedel k ognju, drugi pa so se polegli okoli. Našim popotnikom je vtripajoče srce nekoliko pojenjalo, ko so videli, da jim divjaki nočejo nič žalega storiti. Zaspali pa vendar niso, marveč le

plašno gledali Indijane, ki se pa dalje niso ravno več menili zá-nje, pač pa jeli nekteri prav glasno smrčati v spanji. Čudno se jim je zdelo to, ker so doslej slišali vedno le, da Indijani povsod grozovito preganjajo Evropejce.

V tem je minula noč Indijanom morda lajše, ko našim popotnikom, ker oni so spali, naših pa nobeden. Naredi se dan in vse se vzdigne. Čudno je bilo zdaj res. Ljudje, Indijani in naši, so se gledali in niso vedeli, kako bi se razšli. Skoro je bila reč smešna, kar za gledišče. Govorile so večidel le roke in oči, pa tako prijazno, da je vsak obžaloval, da se ne razumó po jeziku.

Razšli bi se bili gotovo prav mirno in z najboljšimi voščili, če bi ne bilo zašumelo v hosti. Indijan je kot zajec, zmiraj ima odprte oči in ušesa. Nekaj je bilo, to je mignil vodja Indijanov in vsi so počenili po hosti na tla. Kaj li bo?

Le malo minut potem prikaže se naglih nog četa oboroženih ljudi, nekaj Indijanov, nekaj belih in rujavih. Spredaj je človek zeló krepke postave in ko ga Gričar zagleda, nehoté zakriči:

„To je nadzornik, ki nas podi. So že našli naš sled. Kaj bo zdaj z nami!“

Njegov glas, po prevelikem strahu mu izvabljen, buti na uho onim, vrisk je in vsi zaženó se proti našim beguncem ter švigajo z orožjem.

Ali zdaj poglej, ozri se nazaj! Ali vidiš tam tiste rujavkaste stvari božje, ki se zdaj vzdignejo kakor duhovi iz zemlje in planejo po teh kakor mačke in

jih imajo na tleh, kakor bi trenil — brez vsake krvi! Le vodja, ki je vstrelil, dobil je eno po glavi, da se je brž opotekel in zvrnil k tovarišem v travo. To se je zgodilo nagleje, kakor se dá popisati ali povedati, vsak Indijan je imel nasprotnika na tleh razoroženega in čakal le povelja, kaj naj z njim stori.

Naši reveži, — kaj so umeli to! Saj so imeli še polno strahú v kostéh. Stopi pa k Gričarju vodja Indijanov in po znamenjih praša: ali naj tem ljudem kar vratove prerežejo ali jim razbijejo čepinje? Kaj je Slovenec! V boji ljut, kakor zver, ko pa vidi sovražnika na tleh, prizanesel mu bo in če je ranjen, obvezal mu bo rane. Gričar toraj odmajé. Na to stopi vodja Indijanov v stran, videti je, da mu to ni všeč, ali se mu vendar velikansko, blagodušno zdi. Brž migne nekterim, prične se kratko posvetovanje, ki pa je vendar zeló živahno in čegar konec je ta, da reče svojim ljudem nekaj, česar naši ne razumijo. Nekteri se zgube na to po gozdu in se vrnejo kmalu z nekakimi trtami ali srobretom, ki se tam ovija okoli dreves. S temi privežejo vse sovražnike za roke in čez pas k drevesom in ko je to storjeno, naznani vodja Indijanov z znamenji, kolikor more, da bodo tukaj ostali privezani ves dan, a da se jim družega ne bo nič zgodilo. Z rokama pa pokaže v daljavo, češ: „vi le idite zdaj brez skrbi, teh ne bo za vami.“

Se ve, da naši popotniki vzemó prisrčno slovo od blagih Indijanov in se napotijo dalje, čeravno vtrujení, ker niso spali. Kaj se je zgodilo z njihovimi gonjači, k drevesom privezanimi, tega niso zvedeli več.

Pobili jih menda Indijani niso, ker bi bili to že prej lahko storili. Najbrže so jih privezane imeli ves dan, potem pa jih spustili — brez orožja, se ve da.

Strah, in to dvojni, je bil toraj prestan. Ko so naši popotniki ali beguni po Tonetovem vodstvu prišli naprej kakih pet ur hodá, onemogli so večidel; ni bilo drugače ko poleči po travi in goščavi, kajti toliko strahú, pota in nič spanja vrže marsikoga na tla, naj bo še tako krepak; pri naših popotnikih pa so bile še celó ženske in otroci, razen tega je bil vsak kolikor toliko obložen s svojim pičlim blagom. Naj se toraj zgodi karkoli, človeška natura mora imeti tudi svojo pravico. Le par mož, ki so mogli premagati zaspanec, bedi za stražo, drugi pa bi bili zaspali, če bi bila prav pred njimi stala smrt s svojo koso. Pa tudi te je slednjič premagala slabost, da so sedé zadremali.

Prebude se ali marveč zbudi jih mokrota. Ni še pravega dné, le jutranji svit, a že ta je dosti jasen, da jim pokaže zadrego in nevarnost ter popolnem prežene zaspanost. Svet pod njimi pokaže se kakor namočena goba, skoro kar vidnò raste in se vzdiga pod njimi, da se noga vdira vá-nj čez člen in skoro do kolena. Dež pa lije, da se kar kadi in prši.

„Za božjo voljo“ — vikne Gričar — „za nami je vedno nesreča, kar smo šli z dóma. Skoro se mi vriva misel, da nas Božja roka tepe zato, ker smo popustili zemljo, na kateri smo bili rojeni — ne brez volje Božje. Zdaj smo prišli na močvirno zemljo in če bo dež tako lil, kaj bo z nami! Zmrznili in zgnjili bomo. Bog se nas usmili! Molimo, ljudje božji, molimo!“

In vsi pokleknejo, čeravno na mehka tla, in goreča jutranja molitev puhti proti črnemu nebu tako silna, kakor morda še nikdar skupno. To je bilo skoro tako, kakor takrat, ko jih je bila na morji prijela nevihta.

V tem se dani, pa to ni dan, le mrak je. Ali groza! Bolj ko se razmotri obzor, huje raste strah; vodé prihajajo od vseh strani, kaplja gosta in debela pada z neba, iz zemlje pa sili mokrota kakor puh, kar videti je, kako se napihujejo kotle. In da je vse to še strašneje, videti je iz zemlje silijoče razne ostudne golazni, kač, krot, žužkov, miši, podgan, glist in še druge mrgolazni, nevarne in nedolžne, a ostudne vendar. Pri vsem tem pa piš in mraz, kteremu se premočena obleka ne more vstavljati. Tu so v silah živali in ljudje, ker tudi živalim je nepričakovani in neprijetni naliv zamašil dušek, da si iščejo zraka, gorkote in suhih tal. In pri vsem tem je lil dež v prav debelih curkih, huje pa so bile še kaplje s premočenih dreves. Naši reveži so se stiskali ob deblih večih dreves, kjer vsaj niso v močvirji stáli ali čepeli.

Ali kaj bo, če déž ne neha! Kraj je tu zelo močviren, in morda priteče od kod še kake vode. Najtežjega srca gleda to Gričar, ko pa vidi, da boljše ne bo, marveč zmiraj slabše, reče svojim:

„Spravimo se na noge, dokler imamo še kaj moči! Morda se nam vendar posreči še priti na bolj suho zemljo, ker tu, kakor lahko vsak vidi, bomo utonili ali pa zgnjili. Če dalje tu čepimo, večja bo nevarnost, naše moči pa slabše. Kdor je moje misli, naj gre za mano, drugim ne vem pomoči.“

Šli so, pomagali drug drugemu, kolikor se je dalo. Pa bolje, da te poti ne popisujemo, ker bila je premučna, skoro križeva. Kaj je najstrmejše skalovje proti močvirni zemlji in to ob hudem deževji! Vsak hip je kdo obtičal v glini in blatu in tisti, ki ga je ven vlekel, je bil sam do stegna v premočeni zemlji. In kako dolga pot je bila ta! In nikjer nobene svitlobe, da bi nehalo to gozdno močvirje!

Kaj stori in pretrpi človek, da si ohrani svoje revno življenje! Gazili so blato, glino in močvirje, drug drugemu podajaje roko, in tako so prišli vendar na trdnejšo zemljo. „Hvala Bogu, da se le ne vdira več pod nogami!“

Vse pocepa zdaj po tleh, naj bo kar koli, ker se je naredila v tem tudi noč. Dež ni prenehal, zato tudi ne bi bilo mogoče narediti ognja, če bi bil prav kdo še tako krepak, da bi bil mogel nanositi grmado. To je bila zopet noč, da so jo komaj prestali! Pa saj je malokdo že čutil trpljenje.

Zjutraj — oj mili Bog! Dva sta se vzdignila, Gričar pa je bil, kakor da bi imel svinec v kostéh. Vsi drugi so bili kakor omlateni, mraza so se tresli, a vendar jim je vročina prihajala v glavo, da je bila koža rudeča. Dež ni prenehal, ampak lil je kakor iz škafov. Kaj bo! Ni drugače, ko da se tista dva mladenča, ki sta edina še kolikor toliko krepka v nogah, napotita kamor koli, da le prideta do ljudi ter jih pokličeta na pomoč. Tone ni mogel iti ž njima, ker je bil tako spehan in mrzliččen, da ga niste več nogi držali; revež je bil že prehudo trpel.

Poslanca sta toraj šla in to proti severu, ker jima je Tone, zaupajoč karti, rekel, da v to stran prideta najprej do ljudi; tam mora biti večje selo in od njega naprej široka cesta. Čez par ur sta prišla res do sela, ali koliko truda ju je stalo, da sta sporazumela se z ljudmi, katerih jezika nista umela! Še le, ko sta pred njimi pokleknila in pokazala nekaj denarja, se jih je napotilo nekaj za njima. Srečno so dospeli vsi do naših revežev, pa kaj je bilo? Lakomni in brezsrčni ljudje so, vidé, da si zapuščeni ne morejo pomagati, pobrali jim vse, kar je bilo kaj vrednega, posebno denar, potem pa jih pustili, kjer so bili; še dobro, da jih niso potolkli.

Kdo bo nadrobneje popisoval bedo in obupnost naših begunov! Vsaj količkaj občutljiv človek ne more riti po živem mesu. Toraj kratko rečeno: mrzlica je zopet pobrala več ko polovico njih. Ostali jih še pokopati niso mogli; s čem li? Z golo roko se ne skoplje jama za človeško truplo dosti globoka. Trlo jih je vse: lakota, bolezen in mraz in najbrže bi ne bil ostal nihče živ, če bi jih ne bila v tem žalostnem stanu našla tropa Indijanov, ki so ostale komaj še na pol žive pobrali in nesli jih v svoje, nekaj ur oddaljeno selo ter jim tam stregli po svojih močéh. Ti Indijani so pa bili že kristjani, to so spoznali naši brž, ko so po revnih kočah zagledali križe. Živelii so ob ribjem lovu in lovu divjaščine prav borno, pa vendar poskušali se nekoliko še tudi s poljedelstvom.

Ti Indijani so bili ljudje prav dobrega srca. Naše nesrečneže razumeli so le toliko, kolikor se je

dalo z znamenji, po besedah ne. Pa čemu tudi besede? Saj so videli, da so to ostanki nesrečnih tujcev, ki so tu svoje sreče iskali, našli pa le nesrečo.

In res! Prav ob vse so bili. Tu je bil njih konec. Več ko gotovo je, da bi ne bil svet več zvedel o njih, če bi ne bilo Toneta.

Jurčkov Tone je bil onemogel in bolan kakor drugi; a ker je bil mlajši, okreval je prej. Kakor je bil mlad, bolelo ga je vendar srce, ko je videl svoje sorodnike, ki so ga po smrti očeta in matere seboj vzeli, v taki bedi in zadregi; in bolelo ga je tem huje, ker si je očital, da jih je on zapeljal na to nesrečno pot. —

Premišljuje to reč in kaj stori? Spravi se na noge in na pot, ktero mu kaže karta, da bi vendar dobil kje ljudi in po njih pozvedel za druge Slovence, o katerih je slišal, da so naseljeni tam, kjer si je on na zemljevidu naredil piko. Da bi le k tem prišel, pa bi jim povedal, kako je z rojaki; potem bi gotovo šli ž njim pó-nje in nazadnje bi bilo pomagano vsaj še tem, ki so ostali.

Mladost ima pogum. Tone brez vsega — ker nič ni imel svojega, ko slabo obleko — odrine.

Kako se mu je godilo, naj tu sam pripoveduje.

Tonetova pot.

„Odrinil sem na tihem, le Gričarju, ki je ves bolan in pohabljen ležal v indijanski koči na postelji

iz bičja, povedal sem, da grem iskat pomoči, ker ne daleč od tod morajo biti Jermanovi. Imel nisem pri sebi nič ko nekaj pečene koruze, ktero mi je dala Indijanka. Zanašaje se na svojo karto, sem korakal po hosti in čez par ur sem prišel res na svetlo. Še nekaj sto korakov, pa sem zagledal selo. Jaz kar pogumno vá-nj. Pa kam? Srečam človeka, ki nese na rami cajno. Ogovorim ga. Vstavi se in me gleda. Par angleških besedi, kar sem se jih naučil, stori, da se obrne in me pelje k priprosti hiši ter pokliče nekoga. Brž pride korenjaški možak srednjih let in jaz slišim par kratkih besedi. Na to se obrne proti meni oni možakar in me praša menda po angleški, kam da sem namenjen in česa iščem. To razumel pa sem bolj po njegovem obrazu in ustih, kakor po jeziku. Jaz odgovorim, kolikor morem, pa se ne umeva popolnem, zato mi mož, ki ni bil nikakor videti hudega obraza, migne, naj stopim ž njim v kočo.

Kaj bi ne stopil za njim? Bila je to krčma in v nji več ljudi ob mizah, pri eni so celó igrali. Možak mi migne, naj sedem, a jaz se branim kazaje na svoj prazni žep. Ali on me kar potisne na klop in mi prinese kruha pa še pijače, kake, ne vem. Potem prinese še svinjine in mi veli, naj le jem. No, lačen sem že bil, kaj takega že tudi več dni nisem videl pred sabo, zato se nisem mogel vstavljati in pričel sem jesti. Dobro je bilo, zarés!

Pri mizah so nekteri jedli in pili, drugi se prepirali, tretji pa igrali. Izmed teh zakolne eden:

„Hudič!“

Ta beseda „hudič“, čeravno grda, je bila pa slovenska, zato jaz pogledam k mizi in vidim tam človeka podolgastega obraza, pičle, prav suhoparne brade, dolzega nosa in grdih oči. Igral je s tremi in ko je bila zletela ona beseda mu iz ust, skoči eden pokonci, zavihti pest in zarohni tudi slovenski:

„Ti stotisučkrat prokleti goljuf, ki si svoje ljudi prodal za nekaj dolarjev, da še zdaj nihče ne vé, kje so in ali so še sploh na sveti, — le še eno reci, pa imaš kroglo v glavi, da se bo kar posvetilo skoz luknjo, čeravno je tu precéj temno. Meniš mar, da te ne poznam, duh ti hudičevi?“

S tem pomoli mu v čelo revolver, a oni se zgubi kar pod mizo. Drugi tega niso ravno razumeli, a strelno orožje jim je vendar bilo znamenje, da se ne pogovarjata prav prijateljsko. Krčmar, krepkih rok in kosti, takih prigodeb gotovo že vajen kolikor toliko, prime grozilca od zadej za roko in mu reče, da tu v sobi se ne strelja; drugi pa primejo onega, ki je bil zlezal pod mizo, in ga spravijo vsega bledega na dan.

Jaz ga zdaj natančneje pogledam. Oj, da! Če ni to tisti Arko, ki je našo družbo prodal, pa tudi jaz nisem Tone. Še ga pogledam in — je, je že! O ti pošast, da bi te — —!

Že vzdignejo tudi mene noge, pesti se mi krčite in komolca napihujeta, — toda čakaj! V Ameriki in med tujimi ljudmi sem se paznosti in previdnosti naučil vsaj že toliko, da se s prenaglenjem nisem hotel pokopati. Razen tega tiščalo me je še dvoje: prazen žep in misel na tovariše, katerim sem bil po-

moči iskati namenjen. Zato sem zopet sedel na stol in čakal, kaj bo. Vsakako pa sem sklenil govoriti, če le mogoče, z onim možem, ki je Arku take povedal.

Vskip je bil po tem, ko so se drugi vteknili vmes, končan ali vsaj poležen, mož je sedel k moji mizi in zagodrnjal:

„Nič ne de, če ne danes, pa jutri! Saj ti ljudje ne vedo, kaj je med nama, razumeli pa mojih besedi tudi niso. Daleč ta lump ne bo šel, tako gotovo ne, kakor je moj revolver nabasan.“

Oni, namreč Arko, pa je tam na strani tudi nekaj godrnjal, potem pa se podal s krčmarjem v stransko stanico. „Je že dobro“ — rekel je moj sosed — „saj ta stanica ima vrata le sèm; jaz bom pa tu na mizi dremal, da bo dan, — pa kaj dremal! Hi-hi! Ne boš, Jaka!“

Potem je vteknil svoj revolver v žep in se naslonil na roki, kakor da bi bil zaspan.

Kako je bilo pri vsem tem meni! Ali naj možu, ki je tu na svojem komolcu slonel, povem, da sem razumel njegovo rotenje? Saj ga ne poznam. Le toliko vem, da je Slovenec, ker govori moj jezik. Obraza njegovega se pa prav nič ne spominjam, toraj je moral priti v Ameriko še pred nami. Kake vrste človek pa je, ki se pajdaši z Arkom — človekom, o katerem je bilo nam že vsem znano, da nas je grdo ogoljufal in ociganil, da je on edini kriv bil naše nesreče? Boljše, da se delam, kakor bi vsega tega ne bil prav nič razumel in da sta mi ta človeka čisto tuja. Spoznal me Arko ni, saj me menda tudi takrat, ko nas je

tako lepo na železnico dal, ni poznal, in zdaj sem bil nekoliko večji. Toraj kar tiho, čeravno je težko.

Prepir, čeravno ga izmed navzočih ni razumil nihče, je naredil vendar toliko, da so tudi drugi popustili svoje igre, ponehali s pogovori ter začeli počasi odhajati iz sobe. Ko je že zeló prazno, stopi k meni krčmar in mi — kolikor se moreva sporazumeti — reče, da mi bo pripravil posteljo kar v sobi. Tem bolje! Nekaj slame in odeje, pa je dobro, saj tacega ležišča že dolgo nisem imel. Rojaka mojega na mizi slonečega je krčmar parkrat zretal, ko se pa ni nič ganil, ga je pustil tam, ugasnil luč, zaprl in šel. V gostilničnih prostorih smo ostali toraj samo trije, trije Slovenci in to v Ameriki!

Ali bom spal? Komu li bi prišlo spanje o taki priliki, naj bo noč še tako temna in telo še tako trudno! Vendar sem ležal mirno in sopel, kakor da bi spal. Ni pa bilo dolgo temu, kar sliši moje uho, da se mož na klopi premakne; slišati je celó nekaj drsanja, po tem pa na pol tih glas:

„Ej kaj! Saj mi ne uide ta slepar, za ktereга je vsaka vrv predobra. Mene je ociganil in ogoljufal le pri kartah, prokleta bodi ura, ko sem ga spoznal! Ali oni reveži, ktere je prodal tje dol nekam na jug, bi mu nagrbali kožo, če bi vedeli zá-nj in če so sploh še živi. To je pravo prokletstvo, da se na naši zemlji rode taki volkovi, ki še potem za svojimi rojaki lazijo v tuje dežele, da jih tu glodajo in še drugim mečejo v žrelo. Jaz sem bil nekaj let prej prišel sem, imel srečo, naselil se in mojega premoženja bilo je nekaj

tisuč dolarjev. Mirnò sem živel s hčerko, ki mi je po smrti matere ostala. Pa pripelje vrag, dá, sam vrag tega človeka k meni. Nežika mi je koj rekla, da ji ta človek, čeravno rojak, ni kar nič všeč. Oh, zakaj je nisem ubogal in vraga spodil od hiše! Kje je moja Nežika, kje moje posestvo! Ona je šla k stricu v gorenjo stran, jaz pa sem tu brez posestva, brez vsega, ker nocój sem zgubil zadnje dolarje. Pa ne, brez vsega nisem še, imam še nekaj, in to je revolver, dobro nabasan, in ko bo prazen, ne bo ta lump več stal na svojih nogah. To bodi priseženo tu v temni noči!“

Tako je mrmral mož s precéj divjim, tudi ne pretihim glasom. Skoro je bilo mene strah, da sem si upal komaj dihati. Pa temu ni še bilo dosti, čez nekoliko časa prične zopet:

„Prav za prav bi bolje bilo tako: On ima zdaj denarja, ne ravno toliko, kolikor ga je meni vzel z goljufovo igro in drugimi zvijačami. Do tega in še več denarja imam jaz pravico. Če ga tu ubijem, ne bom dobil denarja, ker je zdaj v njegovem žepu, toraj njegova lastnina. Rad bi pa ta denar vendar imel. Bolje bo toraj, če se ob zori počasi zgubim iz te krčme in pazim, kam se bo ta goljuf podal. Tukaj ne bo dolgo, ker take tiče prekmalu spoznajo. Saj so pota samotna in on ne bo vedel, kje ga kdo čaka. Tako bo najbolje, tako!“

Na to postane vse tiho. Ne še! Zopet slišim mrmranje: „Če bi tega-le mladiča ne bilo tu, bi jaz — — — no, saj on nič ne ve, kaj je, in saj mirno spava.“ — To je gotovo veljalo meni.

Hvala za dobro voljo, a jaz nisem spal, kakor ta ne in kakor tudi oni v svoji sobi ne. Za mene je bilo vse to, kar sem ta večer nehoté zvedel, veliko preveč, napolnilo mi je srce in pljuča tako, da sapa ni hotela nehati in oči ne zatisniti se, akoravno niso imele zreti drugam ko v temo. To je bilo kakor med dvema tigroma, ki prežita drug na drugega, in vmes sem jaz, ki bi, če bi prišlo do česa, vendar utegnil kaj stekniti. Oh, Bog daj kmalu dan!

Počasi prihaja dan in ko se na pol posveti, zavrti se v vratih ključ in prikaže se podoba kostenega človeka, menda hlapca. Mož, ki je noč prebil na klopi za mizo, vstane in spregovorivši par besedi ž njim, zgubi se skoz vrata. Jaz se delam, kakor da bi ne bil nič zapazil, in še celó s sapo in grlom ponašam smrččega, toraj trdo spečega človeka. Brž ko je odšel mož, odpro se vrata sobice in ven stopi Arko, oblečen, kakor je bil sinoči, spregovori s hlapcem nekaj besedi, katerih sem pa le nekoliko umel, ker so bile angleške ali irske, mu stisne nekaj v roke in odide, vendar pa ne še, da bi jaz ne bil slišal teh besedi svojega jezika:

„Ta je bik! Sinoči bi me bil lahko počil, zdaj me ne bo več. Saj že vem svojo pot. Jermanovi niso daleč in — —“

Druge besede so se zgubile v veži. Brž šinem tudi jaz kvišku, ali! To je hudo, to skli, če je človek dolžan, pa ima prazno mošnjo; saj me ta čokasti hrust ne bo pustil čez prag, če bi me prav pustila moja vest. Res se vstavi préd-me, ko me zagleda pokonci

stoječega, a kak je! Pogleda me, gre, odpre omaro, natoči nekaj in mi ponudi; branim se, pa sili me. Potem gre in izleče iz predala mrzle mesnine ter kruha, kar mi sili v roke in tlači po žepih. Komaj da vem, kaj se z mano godi, sem že zunaj in kakor se mi zdi, mi voši srečno pot.

Zunaj sem, a ves omotljen. Toliko da pridem s kraja ven, pa mi odreko noge, omahnem in — — zbudim se, ko mi solnce prav vroče skoz line med drevjem sije v obraz. Kaj vem, kje sem in koliko je ura? Skoro se mi zdi, da vse, kar sem ponoči videl in slišal, so bile sanje, a ko sežem v žep, najdem vse natlačeno mesnine in kruha. To pomaga mi, da sem kmalu zopet svoj. Ko se nekoliko premaknem, vidim tudi mestice ali selo, kjer sem bil ponoči, moja karta je še v žepu in jubej! dober sem. Ali vraga, Arko! Ta nesrečni zaspanec! Če bi tega ne bilo, bil bi mu za petami. Pomagaj mi zdaj, karta!

I kaj! Tu je pot, morda je prava, le stopaj, bo že kak človek ali kaka hiša, poprašaš, pa morda kaj zveš, te bo že kak človek razumil kolikor toliko. Da bi potem le dospel do Jermanovih, pa bi bil najbrže dosežen cilj moje poti. Bodita si Arko in njegov hudi tovariš kjer koli in naj se vstrelita drug družega, če jima drago; prvemu odpustim vse, kar je storil nam, če bom le našel svojim pomoč.

Ker sem lačen, lotim se mesnine in kruha v žepu ter maham svojo pot. Prišel sem res med ljudi, a med kake! Če bi ne bil tako mlad, bi me bili pustili poginiti; malo večji ko deček pa sem se smilil

ženskam in tako dobil tu in tam kaj za zobe in tudi kak grošek. Sled Arka in njegovega smrtnega sovražnika sem pa zgubil popolnem.

Pridem v indijansko selo in se prestrašim. Že se hočem zopet umakniti v hosto nazaj, kar zagledam tam ob kraji borno kočico in na nji — križ. Križ! To je gotovo cerkvice in kjer je cerkvice, morajo biti tudi dobri ljudje. Bližam se in bližam in ko pridem do cerkvice — ker to je bila kočica — zagledam na steni podobico Marije. Marije! Oj, koliko časa je nisem že videl! Na kolena padi, moli in potoži Blagorodnici, nebeški Materi svoje nadloge, prosi jo, da bi Ona pokazala pot do pomoči, da bi se usmilila tebe in tvojih zapuščenih rojakov! Moli, iskreno moli, nič ne dé, če tekó solzé, iskrena molitev predere oblake in meglé.

Pokleknil sem in vpri oči v preblago obličje Matere božje. Kdaj že ni bilo tako! Kaj sem vse molil in prosil in kako dolgo sem klečal, kdo ve? Jaz ne. Kar mi potrka na ramo roka, ozrem se in kaj zagledam? Resnobno, pa vendar milo obličje človeka v dolgi obleki. Brž skočim kvišku, a pokrivalo obdržim v roki; sodil sem, da to mora biti katoliški duhoven ali misijonar. In res, ogovori me po angleški, kar pa težko umem, blizo tako:

„Blagoslovljen, mladenič! od kod pa?“

„Od daleč — tam — tam“ — jecljam jaz in kažem proti jugu.

„Kam si namenjen, kam ti gre pot?“ — poprašuje dalje — „ali se ne boš nekoliko pomudil pri meni?“

Te besede angleškega jezika razumem, pa meni odgovor noče prav na jezik, namestu njega mi uide zdihljaj v mojem maternem slovenskem jeziku:

„Oh, zakaj ta blagi gospod ne zna mojega jezika!“

O — o — o, daj, da te objamem“ — pa se oglasi gospod v mojem, dá, mojem maternem jeziku in že me ima pritisnena na prsi; — „o, dečko ali kar si že, le brž z mano, ne spustim te, dokler mi ne razložiš, kaj te je pripeljalo sèm. Le z mano v mojo kočó!“

To je pa kaj tacega, da človeku zastane vse: jezik, uho in oko in se mu ne gane ud. Prej bi bil mislil, da bo treščilo préd-me ali da se bom vdrl v tla, kakor da bi tukaj zadonél mi slovenski — moj jezik. Ne vem prav, kaj sem storil, menda sem začel objemati gospodu koleni kakor hvaležna žival gospodarju. Pa vzdigne me, pelje seboj v kočó, prav priprosto, brez vsega preširnega in še celó priležnega orodja ter mi ponudi leseno klop. Iz kota prinese posodico in nekaj kruha ter pečeno mrzlo ribo, kar postavi préd-me na komaj otesano mizo. Oj, dobro je bilo, čeravno kruh trd in iz vrča le voda. Saj ni boljšega imel.

Ko sem jaz zobal, me ni motil z izpraševanjem. Še le ko sem nekoliko zadovoljnejše zdihnil, me je ogovoril:

„Zdaj mi pa povej, dečko, kako je, da si prišel sèm! Ali si sam, ali imaš tovariše? Le kar povej mi, pa v svojem in mojem maternem jeziku, kterega nisem že dolgo slišal!“

Kaj bi ne pripovedoval! Kar odprl sem mu srce in še v prekratkih stavkih in prenaglih besedah je zvedel vse. Tako mi je kipelo iz srca, da me je večkrat vstavil in sem mu moral marsikaj nadrobneje razložiti. Zvedel je od mene vso zgodovino naše take nesrečne družbe in moje pripovedovanje ga je ginilo do solz. Ko jaz povem vse, podá mi roko in reče:

„Mladeneč, da sem tudi jaz tvojega naroda, to že veš po jeziku. Nisem pač iz tvojega kraja, pa rojaka sva vendar. Tvojim zapuščenim tovarišem bo pomagano, če dá Bog in Mati božja, pred ktere podobe sem te našel klečečega v goreči molitvi.“

Še nekoliko sva se menila, potem sva šla k počitku, se reče: jaz, on ne, kar sem zapazil, ker je bil še dan, predno so mi oči otrpnele. Menda sem prav dobro in dolgo spal, ker je bil že dan, ko se zbudim in zagledam pred sabo gospoda, ki me prijazno praša, sem se li že naspal? Brž skočim kvišku in ko se razmotrim, vidim še dva moža v borni koči. Misijonár mi podá roko, gremo v leseno kapelico, kjer on mašuje — prva sv. maša, ktere že več mesecev nisem slišal! Ko je končana, stopimo iz tesnega hrama božjega in zunaj je videti celo četo krepkih možakov, vsak ima kaj na rami, gospod veli „naprej“, stopi k meni in mi veli, naj kažem pot tje, od koder sem prišel. Kdo rajši, ko jaz! Le, da bi ne zgrešil svoje poti, a kako jo bom, ker je bila sèm gredè dolga in mučna, kakoršna mi nobena še! In res, dobro sem jo vedel, dasiravno sem bil mlajši od za mano stopajočih možakov s culami, ki so zeló široko stopali, pa so me

vendar komaj dohajali. Popisoval tega pota ne bom, ker pripetilo se nam ni nič posebno hudega, povedano bodi le, da smo čez nekaj dni in noči res našli Indijane, pri katerih so bili moji.

Sprejeli so nas nekoliko nezaupljivo, ko so nas zagledali, ker naši možje so imeli seboj tudi orožje. Pa vgladajo križ, ktereга ima duhovnik na prsih, Gričar pa mene in tako je bilo sklenjeno brž prijateljstvo, ktereга so bili moji rojaki tem bolj veseli, ker so zopet videli duhovnika in slišali ga v svojem jeziku. Možje pa, ki so prišli z nami, so odložili svoje cule in pokazalo se je, da so prinesli v njih marsikaj tem ljudem potrebnega. Kmalo so se sprijaznili vsi in bilo je prav domače gibanje.

Pa le par dni je trpelo to. Med tem so bili živahni pogovori med Indijani, našimi in temi, ki so prišli z mano in duhovnikom. Mi smo bili prišli odrešiti svoje rojake — se reče, jaz, duhovnik in še dva, ker drugi so bili Irci, pa kaj se je zgodilo!

„Oh, gospod duhovnik“ je rekel Gričar — „ni nas še veliko in ti naši prijatelji Indijani so nas tako rekoč smrti rešili. Zdaj se poznamo in bomo ostali pri njih. Le to bi prosili, da bi Vi, gospod duhovnik, prišli kdaj pogledat sém. Saj ni vredno, da bi se klatili po svetu še dalje. Smo že vsega navajeni, da je le kaj jesti, bolje ali slabše. In to si lahko pridelamo, saj imamo še roke, krepkeje ali šibkeje, in ti Indijani so pa tudi res sila dobri ljudje. Hvala toraj za pomoč in dobro voljo, rešiti nas, a mi ne gremo od svojih prijateljev!“

Za njim pristopi nekaj Indijanov, ki pokleknejo pred gospodom in prosijo nekaj, česar nisem razumil jaz, a on pač. Tudi naše spremstvo je počenilo po tleh, gospod je spel roki in — — mir je bil v višavi in na zemlji, bil je blagoslov. Domá pri nas tak blagoslov ni bil nikdar tako slovesen in pomenljiv.

Vstali so ljudje, in kakor se mi je zdelo, prosili so Indijani, da bi jim pustil ljube jim priseljence, ki so že zdaj prav domači med njimi. Gospod namigne. Gričar pa stopi k meni in me ogovori: „Kar si obljubil, spolnil si. Tudi ti ostaneš med nami tu, mar ne?“

Te besede me spravijo v zadrego, da premišljujem.

„Oče ali kar ste že“ — pa se oglasi pristopivši duhovnik, — — „čemu Vam bo ta tu? To je mladeneč, ki ima še jake žile in toraj se lahko še kam više spne, ker ni prazne glave. Ta bo šel z mano, jaz vem zá-nj boljši kraj; ima še v sebi moči, ktere ne smejo omedleti tu, marveč razviti se na korist več ljudem, kakor vas je tu. — Ali greš z mano?“ — se obrne potem proti meni.

Kaj bi ne šel! Oklenil sem se ga, moji so se poslovili s solzami, od drugih smo vzeli prisrčno slovo ter odrinili po poti, po kateri smo bili sèm prišli. Srečno in brez vseh zadreg dospeli smo do sela misi-jonarjevega, kjer smo pokleknili pred tistim križem, pred katerim sem bil tudi jaz našel tolažbo in pomoč.“

Do tukaj zdaj Tonetova povest. Videli ga še bomo, pa prej treba pogledati še za Arkom, ktereга smo pustili tam, od koder je Tone odšel.

Grozno, pa zasluženno plačilo.

Omenili smo, da je iz tiste krčme, kjer je Tone prenočil, najprej odšel tisti mož, ki je Arku žugal s smrtjo. Za njim je bil odšel Arko, in Tone ju ni več dobil. Kam sta se zgubila? Sledimo jima!

Arko, stopivši iz krčme, kjer so vsi prenočili, ozrl se je po vseh krajih, potem pa napotil se blizo po tisti poti, koder je bil prej šel Tone. Pa, kakor znano, je bil Tone zašel, Arko pa je ostal na poti. Ne daleč od tistega kraja v goščavi počí in Arko čuti, kakor da bi mu zbreščalo nekaj preko ušesa. Počí še enkrat, pa hudega ni nič, vendar je Arko ostrašen, spusti se v tek z napetim revolverjem v roki. Brž za njim skoči iz hoste človek, ki teče za njim in še streli. A v teku je težko zadeti in Arko ima hitreje noge; je tudi bolj spočít, ker je spal na mehki postelji, oni pa le na trdi klopi. Uide mu. Njegov preganjalec opeša in ostane zadej, pomoli pa revolver za njim in se zakolne:

„Ušel mi ne boš! Če te danes ne dobim, dobil te bom jutri. Le teci, jaz pa bom šel počasi za tabo. Pota pa ne bom zgubil, prej pamet.“

Ali ta kletev moža se ni spolnila, pač je bil ves otrpnen po tem, kar je pozneje videl.

Arko je toraj srečno odnesel peté pred svojim preganjalcem. Ker se je mnogo bil že klatil po tem kraju in okoli na več milj daljave, imel je tu in tam znanstvo. In še radi so ga imeli kje, ker je vedel se prav izvirno lagati in pripovedovati mikavne dogodbe,

ki se pa večidel godile niso. Pota ni imel nobenega pravega, njegov posel je bil le, prištuliti se kam in živeti ob drugih; posebno če so kje pele karte, je bil on zraven, naj so bili igralci Angleži, Nemci, Francozi, Amerikanci ali kar koli. In čudno! Povsod je imel tako srečo, da je zmiraj odnesel polno mošnjo, a vsi drugi bili so obrani do zadnjega vinarja. In drugo čudo! Predno so igralci prav za prav vedeli, da so tako oskubeni, ga že ni bilo, ne blizo ne daleč, kar razkadil se je, kakor megla. Pobrał je kopita, kjer se je bal kakega ropota, ker pogum ni bila njegova reč.

To je trpelo precěj dolgo časa in ko je imel dobro napolnjen mošnjiček, napotil se je proti Jermanovim. Pot mu je bila znana — se reče, po zemljevidni karti, a vmes bila je še železnična postaja in tam nekaj poslopij, kjer je bivalo več trgovcev in raznih takih ljudi. Znana mu je bila ta postaja, ker je tam že marsikak dolar dobil v igri. Toraj se je vstavil tu v gostilnici, kjer se je navadno visoko igralo.

V gostilnici je bilo zbranih več ljudi iz raznih krajev, domačih in tujih. Nekaj so pili, nekaj barantali, nekaj pa igrali. Arko sede za posamezno mizo, si naroči kaj pa ogleduje družbo. Bila je zeló različna tudi po jezikih, pa ne ravno presurova; so bili že ljudje bolj izbrane vrste, le nekaj je bilo takih, katerim se je videlo, da jih je naredil denar, pa še ti so skušali posnemati vedenje boljših, kar je bilo sem ter tje nekaj smešno videti in poslušati.

Nekoliko časa opazuje Arko to gibanje, potem pokliče gostilničarja ter ga praša:

„Kdo so oni tam ob okrogli mizi, ki igrajo? So mar taki, ki igrajo le med seboj?“

To praša Arko angleški. Ali gostilničar précej zapazi, da ta gospod ne bo Anglež, zato poskusi z nemškim odgovorom:

„Ne zamerite, gospod, Vi ste gotovo Nemeec, kakor jaz — ali ne?“

„Dobro, dobro“ — reče Arko zdaj nemški — „sem ali ne, vendar nemški znam. Toraj povejte mi, kar sem Vas prašal!“

„Rad“ — odgovori gostilničar — „gospodje so, kakor jaz sodim, bogatini, fabrikanti ali kaj takega. Saj vidite, koliko denarja ima vsak pred sabo na mizi in po čem igrajo.“

„Med sabo — ne?“

„Kaj še! Če Vam drago, pridružite se jim. Saj tu ne gre ne za stan, ne za imé, ampak le za denar. Ali naj povem gospodom, da se hočete vdeležiti igre tudi Vi?“

„Povejte jim!“

Gostilničar stopi k mizi in reče nekaj in brž potem je Arko v družbi. Igra se naprej, ko je Arko položil enako drugim na mizo préd-se kup dolarjev. Začetkom dobiva. Dobiva celó po toliko in tako naglo, da je kup denarja pred njim res že prava gromada in pridejo srečo njegovo gledat tudi od drugih miz. Kar pa se sreča zasukne — in zakaj? Naj bi bil le kdo pogledal krčmarja in par drugih, ki so se mu vstopili za hrbet in dajali razna znamenja, čeravno so njegovi prsti tudi delali po navadi sleparjev. A tu

je prišel med boljše mojstre, kakor je bil on. Stava za stavo je šla, gromada bankovcev se je topila kakor kup snega ob solncu in jugu, vsa kletev ni pomagala nič, morali so iz žepa novi bankovci in to tako dolgo, da je segel ves bled in obupen po zadnji bankovec ter ga vrgel na mizo; bilo je 50 dolarjev.

„Kdo mi stavi!“ — zakriči ves višnjev v obrazu.

„Jaz“ — se oglasi nasproti igralec.

„Vsega?“ — praša Arko, po čegar obrazu se spreletavajo vse barve, in meša karte.

„Vsega!“ — pritrди oni.

Arko dá karte.

„Zgubljeno za Vas“ — reče nasprotnik čisto mirno in gleda svoji karti.

„Ni res“ — pa zareži Arko in vrže svoji karti na mizo; — „tu sta dva asa, — kje ju imate Vi? Pokažite!“

„Tukaj!“ — reče oni in položi na mizo dva asa.

„To ni mogoče“ — rujove Arko in vstane — „ta asa sta bila moja!“

„Res, bila sta“ — pa reče mirno njegov nasprotnik — „ali kakor ste Vi nas hoteli goljufati, smo mi Vas, toraj smo bot. Samo ta bankovec je moj, ker dobil sem jaz.“

S tem seže po bankovcu, a Arko po revolverji; toda komaj ga prikaže na dan, ga že držite zadej dve roki, krčmar ga prime za pest in mu iztrga revolver. Vse to bi se bilo godilo prav mirno, če bi Arko ne bil tako razgrajal. Pa take reči so v Ameriki brž pri kraji brez krika in policije. Prišla sta dva

korenjaška hlapca, prijela ga za rami in ga porivala proti vratom.

„Revolver, moj revolver! tega hočem imeti!“ — se dere potiskani.

„Dobro, gospod“ — pa reče gostilničar prav vljudno — „plačajte, kar ste zajedli in zapili! Potem Vam dam revolver nazaj, pa prazen, ker bi škodovalo moji hiši, če bi se tu streljalo.“

„Koliko sem dolžan?“ — upije Arko.

„Pet dolarjev vsega skup“ — je hladen odgovor.

„Jih nimam“ — kriči Arko — „saj ste videli, da so mi vse vzeli. Naj Vam plačajo oni to malenkost, saj so dobili tisočkrat toliko! Le revolver mi dajte nazaj!“

„Kdo izmed gospodov bo plačal za tega gospoda dolžnih pet dolarjev?“ — se obrne gostilničar k gostom, ki so Arka tako obrali.

Nihče se ne oglasi, vsi so že v drugem pogovoru, zato reče gostilničar:

„Vidite, gospod, nihče noče založiti za Vas pet dolarjev, kar znaša Vaša potrata tu. Jas sem gostilničar in moram živeti ob tem, kar prodam. Ne bote mi toraj zamerili, če obdržim to Vaše orožje, ki ni več ko pet dolarjev vredno, v zastavi. Brž ko mi prinesete pet dolarjev, Vam bom z veseljem in zahvalo izročil Vašo lastnino. Brez zamere, jaz sem barantač, kakor vsak krčmar.“

Arko je še nekaj zaropotal, pa koščena hlapca sta bila kmalu zunaj ž njim, krčmar mu je prinesel še klobuk, ktereга je bil pozabil v gostilnici, in prej

premožni Arko je bil zunaj na večerni sapi in brez vinarja v žepu. Še se zaleti proti vratam, a hlapec mu v ameriški angleščini reče:

„Gospod, jaz imam nalog, vreči in pahniti Vas nazaj, kedar mi pridete na prag. Morda se bote Vi prej vtrudili, ko jaz. Če bi bili pa le presitni, je tam za voglom v svoji koči kužek, nekako telečje velikosti; če ga odvežem — — no, saj veste, da take živali imajo hude zobe. Če se pa mirno zgubite od tod, se ne bova brigala za Vas ne jaz ne oni kužek telečje velikosti.“

To je bilo jasno, tudi Arko je to umel, ker je poznal ameriške šege vsaj že kolikor toliko. Toraj se je kar tihoma splazil od tod. Kaka mu je bila noč, si vsak lahko misli, kdor je že kedaj bil v divjih krajih. Spal ni nič, nekaj zavoljo mraza, še več pa zavoljo rojenja krvi po glavi, ker je zgubil vse, kar si je počasi ali nagloma pridobil pri goljufivi igri ali na drug način, le z delom ne. —

Najdemo ga zopet v kraji, ki se je delal za mesto in kjer je bilo že več ljudi raznih narodnosti naseljenih. Največ izmed njih je bilo Čehov, nekaj Poljakov, ki so takrat zavoljo Rusov po vojski na vse kraje bežali, in tudi francoskih begunov pa še razne vrste ljudi, ki so se iz Evrope in iz Amerike zatekli sèm. In kaj je bil Arko tam? Hlapec vsem, temu in onemu je stregel tako, drugemu pa drugače in če je mogel kaj vtekniti v žep, ni prašal vesti, kaj in kako. S svojim jezikom in svojo zvižajnostjo si je zopet nabral nekaj dolarjev in ker so se takrat začeli tudi po Ame-

riki že časniki v raznih jeziki, postal je tam dopisnik nekega lista, izhajavšega v Čikagi, velikem mestu, od tistega kraja proti vzhodu. Ali dopisoval je tako bedasto, tako lažljivo, tako hudobno, da se je ta mala naselbina spravila skup in sledila po hudobnem lažljivcu. In zvedela ga je, če prav ne na ravno po poštem potu. Ko je namreč nekega večera nesel na pošto svoje pismo, počakali so ga trije korenjaki, obstopili in prijeli ter preiskali ga; vzeli mu niso nič ko pismo, kterega so potem odprli in spoznali, da je hudobni dopisnik on. Kaj so storili ž njim potem? Ubili in še celó pretepli ga niso, marveč prijeli ter slekli ga do nazega; tam je bil pripravljen sod s smoljo, kakoršno rabijo za kola itd., zraven pa široke nežké s perjem kuretnine. V sod z raztopljeno, ne prevročó smolo so potunkali Arka, ga potem položili v perje ter ga potaljali v njem, da se ga je povsod prijelo. Zdaj ni bil več nag, dva možaka sta ga vzdignila in spremila do družega sela, kjer sta povedala, kako in kaj. To je bil tič v človeški podobi ali človek v tičji obleki. Tam je bil velik smeh, našla sta se zopet dva, ki sta ga radovoljno spremila naprej in tako je prišel — kdo ve, kam? Se ve, da je obleka njegova ostala shranjena pri prvih njegovih prijateljih.

Kopriva pa ne pozebe, tudi Arko, čeravno je bil pravi tič, ni zletel v zrak ali v svoji tičji in kurji obleki prehodil vse Amerike. Bog vedi, po kakih potih je prišel nazaj do tiste postaje, kjer je, kakor znano, v igri zgubil vse svoje denarje. Tega ni nikomur pravil, tudi ne, kako je oskubil se ter oblekel se zopet v

človeške cunje, če prav ne preveč dragocene in gosposke. Prav pisan je bil, ko je sedel za mizo in zahteval pijače. Poznal ga ni ne pes, ne hlapec in ne krčmar, tako pisan je bil po obleki, obrazu in povsod. In še celó denar je imel, ker položil je na mizo nekaj dolarjev ter klical:

„Kje je krčmar? Naj pride!“

Krčmar se prikaže iz kuhinje in praša, kaj da je.

„Niste Vi pred nekoliko časom“ — poprašuje Arko angleški — „pridržali nekomu revolver za borih pet dolarjev?“

„Hm, bo tako menda“ — odgovori krčmar — „samo tega ne vem, komu sem ga potlej prodal za štiri dolarje.“

„Tako? Toraj ga nimate več?“

„Ne! Če ste pa prišli plačat tisti dolar, kterega sem za revolver manj dobil, — prosim!“

„Predrznež!“ — zagromi zdaj Arko in vzdigne pest.

„Mirno, gospod!“ — pa reče krčmar — „če bi Vas dolgo gledal, morda bi spoznal nekoga, ki sem ga že tu videl. Sploh je pa pri nas gostilnica za mirne ljudi — ali ne, Jak?“ — namigne hrustu strežaju, ki se v tem prikaže z zavihanimi rokavi med vratmi.

„Kaj pa, pri nas se ne prepiramo in ne tepemo“ — pritrđi ta; — „če hoče gospod kaj piti, mu postrežem, če pa ne, pa tudi.“

Arko po tem ve, koliko je ura, izpije, vrže denar na mizo in gre. Mi ne bomo hodili za njim, ker kdo vé, kaka je bila njegova pot!

Zgubil pa se ni, kajti najdemo ga v selu tistih Ircev, o katerih vemo, da so Jermanovim pomagali pri grozovitem napadu divjih Indijanov. In on ni sam, marveč njih petero jih je. To so trije česki godci, ki so prišli s svojimi inštrumenti iskat kruha v Ameriko, četrti je Nemeč, ki se jim je bil pridružil s svojo trompeto, peti je naš Arko. Kaj počne v tej družbi, kaj je njegov namen?

Po vsem, kakor poznamo Arka, ni namen njegov prav nič družega, ko vlačiti svoje revno telo po svetu tako ali tako. Znano nam je pa tudi, da si v kako večje mesto ne upa, ker je tam gotovo mnogo takih ali še bolj izvedenih sleparjev — kajti ta naslov mu smemo zdaj že dati, če ne še kaj hujega; zato mu je zdaj že dosti, če vjame tu in tam kaj malega, ker se na veliko ne upa, kakor je namreč lovec zadovoljen z zajcem, ki si ne upa nad medveda.

Arko je bil toraj te štiri može vjel, da jih je vodil po američanskih krajih, večjih in manjših, kjer so radovoljnim poslušalcem godli, piskali in trobili. Pa Amerika ni za take njavžarje, zdaj še manj ko prej. Godilo se jim je blizo tako, kakor če bi prišli slovenski godci ali pevci v kako nemško vas pri nas.

V selu Ircev so bili že prav na kantu, le trije Čehi, ki so vedno stiskali pesti, imeli so med seboj še nekaj grošev, Arko in Nemeč pa sta bila čisto suha ali bosa. Slabo je bilo, prav slabo, to sta spoznala oba. Kraj je bil za take veselice ali godbo tudi tak, kakor če bi za mrličem prišel polko plesat, in tako je bilo še daleč na okrog. Kaj toraj početi?

Stisneta se Arko in Nemeč ter dogovorita se, da bota Čehom vzela ponoči ali kadar koli denarje, ki jih imajo pri sebi, in to, če treba, s silo. Arko je bil s tem zadovoljen, samo rekel je, da ravno v obraz bi ne skočil komu, od zadej pa bi že pomagal, če bi bilo vse varno. Na to je Nemeč rekel, naj on bode le od zadej in porine ali sproži, če bo treba.

Vsaka reč pa ne gre tako gladko, kakor si jo človek misli. Ko sta se ta možakarja menila, je bil smuknil memo razdrapan človek, ves zanemarjen, a čil še, ker je spustil iz lačnih in žejnih čeljusti:

„Bog mi daj še kje kaj zaklade za želodec in grlo in potem — — če to ni Arko, pa tudi jaz nisem to, kar sem. Ali ta neusmiljenost telesa, da hoče imeti v želodcu kaj, ker duh, duh — ta bi že brez tega opravil!“

Človeška senca — ker več ko ta mož ni bil — smukne memo in v bližnjo kočo, kjer se ga ljudje vstrašijo, tako suh in bled je. Napravijo mu nekaj, podajo mu, kar imajo, ker to je prav čista smrt. Možak pogoltne in prav požré, kar mu dajo, potem se zahvali s koščenima rokama in uteče, kolikor more z bosimi nogami. Bralci naši so že uganili, da je bil to mož, ktereга je videl tisto noč v gostilnici na kolodvoru naš Tone.

Pa revež, ki že morda več dni ni potolažil si količkaj sitnega želodca, je preveč zaupal svojim pre-naglo okrepcanim močem; tekel je nazaj tje, kjer je bil prej slišal pogovor Arka z Nemcem, pa predno je prišel tje, že je obležal. Pač se je pobiral in pobiral,

pa niso ga ubogale noge, in tako je obležal ob poti. Dan je bil še in gorko, toraj tudi ni bilo nič hudega zá-nj, ko ga je premagal zaspanec.

Pustimo ga tam in poglejmo za Arkovo družbo. Vzdignili so se vsi in namenili se na daljno pot, ker tukaj ni bilo nič zaslužka z muziko. Prišli so do razpotja in tu reče Arko Čehom:

„Vi, bratje, sami veste, da z godbo tu ni nič, Amerikanci ne plešejo in vaše dudlanje je le za vesele krème. To je sprevidel tudi ta Nemeč, ki bo svoj bas razbil in šel z mano drugam po drugem kruhu. Idite toraj Vi svojo pot, mi-dva pa svojo. Zdravi in dobro zadenite kje!“

Čehi so bili po teh besedah nekoliko raznenadenjeni, ker niso vedeli prav za prav nobene poti; pa Arko jih je potolažil, češ, saj vsaka pot kam pelje in predno se pride do konca svetá, se tudi v Ameriki še kaj vasi ali sel najde.

Tako so se ločili. Čehi so se obrnili proti vzhodni, Arko in Nemeč pa proti vzdolni strani.

A zdaj! Še tisti večer priteče v Irsko selo nekdo in poroča:

„Tisti trije Čehi, ki so s svojimi gosli odšli od tod, leže tam v lozi ubiti vsi. Najbrže so vstreljeni, ker sta dva človeka slišala pôk.“

Ta novica spravi na noge vse ljudi, ker tam je navada, da gredo hudodelnike kar lovit sami, ne da bi čakali bričev ali žandarjev iz kakega mesta. Vse, kar je moškega, spravi se na noge in na poti najdejo še našega reveža, ki je bil preobilno nasiten obležal.

Akoravno ne ume prav dobro vsega, vzdigne se tudi on in se pridruži lovu za hudodelniki. Kmalu jih najdejo in pokaže se, da so bili vstreljeni in potem pobiti ter najbrže oropani, ker ni imel nihče nič vrednega pri sebi, žepi pa so bili s silo pretrgani.

Naš možak je zdaj bil brž na pravem sledu. Rekel je namreč Ircem, kolikor je mogel razumljivo;

„To sta storila tista dva, ki sta bila s temi skupaj, jaz sem slišal pogovor. Toraj le za njima, jaz ju bom že poznal!“

Po kratkem posvetovanji, kaj in kako, razdelili so se sledivci na razne trope ter hiteli po raznih potih naprej. Trop, pri katerem je bil naš mož, prišel je do sela Indijanov, pa ne sovražnih, ker so bili že pokatoličeni, in ti so jim povedali, da so videli dva človeka naglih korakov skoro bežati memo. Le kratkega pojasnila je bilo treba, potem skoči nekaj čilih indijanskih mladenčev pokonci, starosta migne in zgubijo se v hosti po stezi. Irci in naš mož vdero za njimi, akoravno starosta miga, da tega ni treba.

Komaj pol ure je pota po hosti in grapovih stezah, kar pridejo do male goličave in tam zagledajo — kaj?

Tropo drugih Ircov zmešano z Indijani in v sredi — Arka in Nemca!

„Stojte, stojte!“ — kriči naš mož — „jaz moram govoriti še ž njim.“

„S kom?“ — se pa oberne Irec, ki ga nekoliko razume — „saj smo našli pri njih reči, ki so jih prej imeli Čehi. Toraj sta ta dva umorila jih.“

Zdaj zagleda Arko svojega rojaka, vzdigne roké, tuli, cvili in prosi milosti, obetajoč mu kar koli. Pa Indijani in Irci so nagli, predno more mož do njih, že bengljata Arko in njegov tovariš na vejah močnih dreves. Snel ju ni nihče, marveč vsi so odšli, prepustivši trupla tícám roparcám in kedar popadajo polagoma na tla, volkovom, ker tako obešenega človeka nobeden ne sname in ne pokoplje.

Umorjene Čehe so pa pokopali na mestu, kjer so jih dobili, in pozneje morda je prišel še le kak duhovnik, da je blagoslovil grobove.

To je bil žalostni konec Arka, ki se je po našem možu zvedel tudi v Jermanovem selu, kamor bomo šli zdaj pogledat.

Kako je v Selu?

Dolgo smo se klatili po svetu z drugimi Slovenci in pozabili čisto na Jermanove tovariše, ktere smo popustili takrat, ko so po hudem boji odbili napad divjih Indijanov in ko je k njim dospel Janez ter povedal jim svoje dogodbe. Treba pa je tu pojasnila, da vse to, kar smo vmes pripovedovali, se je godilo med tem, ko so naši naseljenci imeli svoje boje z Indijani in da smo, kar se tiče naših naseljencev Jermanovcem, še zmiraj tam, kjer smo jih pustili, ko smo šli gledat za drugimi. Zato jih najdemo še vse obupne in potrte po tem, kar se jim je zgodilo.

Janezeva povest jih je tudi tako prešinila, posebno Polonico, da so vsi govorili o njem. Jerman

mu je podal roko ter rekel: „Srečo si imel pri vsem tem, akoravno je bilo trpljenje tvoje skoro nečloveško. In ker si vse to prestal z ozirom na tvojo danico, no veš, bodiva prijatelja!“

Janez vdari v roko, Polonica pa, čeravno še sama slabotna ob ležišči svojega ranjcega očeta, skoro vidno zarudi. Kolár tega úme tudi kolikor toliko in namigne Polonici šepetaje ji: „Le mirna bodi zdaj, kakor sem jaz, ker vidim, da zapuščena ne boš, če bi se prav meni kaj človeškega pripetilo.“

„Oh, saj se ne bo, oče“ — ihti se Polonica — „ozdravili se bote, kakor jaz in vsi drugi in potlej bo že Bog skrbel, da se nam ne bo slabo godilo.“

Jerman, čeravno zeló bled in vtrujen po rani na roki, vendar migne Janezu, da naj gre nekoliko ž njim na pogovor. Gresta in sedeta v senci kapelice ter se prične med njima ta pogovor.

„Saj si me umel menda, Janez“ — reče Jerman — „zakaj da sem te zvabil sém v stran, kjer naju ne poslušajo ljudje. Tu gre za več, ko zá-me in zá-te, saj si to lahko brž razumel, ker sta ti skušnja in svet gotovo že razbistrila pamet. Da bi toraj ne zgubljala veliko besedi, bodi ti tu povedano kar v kratkem. Na Polonico sem mislil jaz in če bi tebe ne bilo, skoro gotovo bi bila moja, ker bi bila nazadnje sama ostala. A tebe ima v srcu, to vem, in ker si jo zdaj rešil očitne smrti, je tvoja in bodi tvoja, čeravno sem bil jaz tudi že svoje srce zgubil v nji. A bodi tako, ker to mora biti volja božja. A jaz sprejemem te za prijatelja, če ti je prav, ker si že možak, to vidim.“

Janezu so bile zadnje besede čisto nepričakovane — tako, da ni vedel koj pravega odgovora. Jerman to zapazi, zato govori dalje:

„To bodi toraj gotovo, jaz ti ne bom pri nji nikakor napotja delal. Vse drugo pa je vprašanje: kaj bo zdaj z našim selom? Tukaj ne moremo ostati, ker je vse uničeno, ostali seljani nimajo ne krme za živino, ne hrane zá-se, družega premoženja pa tudi ne. Razen tega je vse obupano in trepeče strahú pred Indijani, ker, čeravno so bili grozovito tepeni in jih je veliko poginilo, vendar ne bodo prizanesli nam tega, kar so dobili, saj jih je na severni strani tega rodú še več. Ne kaže toraj drugače, ko popustiti to selo in pomakniti se proti jugu in to brž ko brž, da bodo le ranjenci mogli naprej peš ali na vozech. Takih misli so tudi Irci, ki so nam v boji z Indijani tako izdatno pomagali.“

„Res je tako“ — reče Janez — „kar popustimo ta razdjani kraj in preselimo se navzdol. Jaz imam denarja, da kupim lahko lep kos zemlje in na svojem potu sem jo tudi že videl, ki bi bila za naše ljudi kakor nalašč. Kar odpravimo se brž ko gre, če tudi brez Ircev.“

„Ne, te bomo vzeli seboj, ker so jako pošteni ljudje“ — reče Jerman — „ti tudi ne zahtevajo od nas nič, ko naše družbe, ker so nekaj premožni.“

„Dobro“ — pritrdi Janez — „se pa napravljajmo na pot.“ Po tem pogovoru se vrneta Jerman in Janez nazaj v vpepeljeno vas.

Kako žalostno je bilo v Selu, si lahko vsak misli. Pogorelo je bilo do malega vse, v naglici so

napravili nekaj kolib, pa le bolj za ranjene ko za zdrave. Če bi Janeza ne bilo in Jermana, Bog ve, kaj bi bilo iz revežev! A Jerman je bil skrben mož domá vsem, Janez pa se je podajal sèm in tje ter pripravljaj vse, kar je bilo treba za življenje in odhod. Tudi z Irci se je zmenil in ti so bili prav zadovoljni s krajem, kterega jim je nasvetoval.

Od take poti vračajočega se ogovori slaboten, ves spehan človek v slabi angleščini:

„Ali ni tukaj nekje selo ali vas, kjer so ljudje tam iz Evrope, ki se jim pravi Slovenci?“

„Kaj, prijatelj?“ — pa poprime brž Janez v slovenskem jeziku.

Malo da mož ne otrpne; kar zijá in zrè, kakor da bi mu bila sapa zaprta.

„Ali ne razumete?“ — ga popraša Janez zdaj angleški.

„Se ve, kaj da bi ne!“ — zavriska zdaj mož in pade na kolena — „saj sem tudi jaz Slovenec in že dolgo v Ameriki.“

„Vstanite in idite z mano“ — reče na to Janez — „peljal vas bom na tisti kraj, kterega morda iščete, akoravno ni prijeten in ne vesel.“

Napotita se proti Selu. Potoma pripoveduje mož svoje dogodbe in kako je prišel ob vse, ob premoženje in celó ob edino hčer po nekem ničvrednem človeku, ki je pa za to prejel že svojo zasluženo plačo. Janezu se je mož smilil, zato mu reče, da naj le gre ž njim, morda bo v Selu našel kakega znanca, ki bo to reč bolj umel, ko on.

Prideta v Selo in mož pripoveduje svojo nesrečo tam drugim. Vsi so ginjeni in nekteri tudi razjarjeni, Jerman pa praša:

„Kdo pa je bil tisti človek iz naše domačije, ki je tako ravnal z vami in drugimi?“

„Ej, saj ga niste poznali in ne vedeli zá-nj“ — reče mož — „kaj toraj na imenu! Saj ga ni več, je že obešen in gotovo so ga že snedli krokarji, ker pokopal ga ni nihče.“

„Pa vendar ime“ — sili Jerman — „saj se ga morda kdo spomni izmed nas!“

„Arko!“ — reče na to mož.

„Arko!“ — se spreletava od ust do ust in ko mož še pové, kako in zakaj je bil obešen, doní z vseh strani: „To je bila zaslužena kazen, ktere nas Bog varuj!“ Jerman pa pristavi: „To je kazen izdajalcu!“

Tako so zvedeli v Selu o osodi Arkovi in nihče ga ni miloval. Moža pa, ki je to novico prinesel, pridržali so pri sebi, čeravno nikomur ni bil znan, ker je bil iz družega kraja in že več let pred njimi bil preselil se v Ameriko.

Po vsem tem so se jeli oboji pripravljati za preselitev. Jermanu in Janezu se je celó posrečilo najti kupca za zemljišča, čeravno je bila cena prav sramotno nizka, ker ni imel nihče pravega veselja do tako nevarnega in razdjanega kraja, kakor je bil ravno ta zavoljo bližine divjih Indijanov. Brž ko so toraj ranjenci, izmed katerih jih je še nekaj umrlo za hudimi ranami, toliko okrevali, da so bili za daljo pot, spravili so vse skup na vozove, v ktere so hotéli vpreči

živino, kar so je mislili seboj vzeti, drugo pa z Irci vred prodali — po zelo nizki ceni, se ve da, ter odločili se, da odrinejo drugo jutro zgodaj.

Oče Kolar je bil tudi nekcliko ozdravil, na vozu si je že upal podati se na dolgo pot. Zvečer pred odhodom je bil med njim in Polonica ta pogovor:

„Polonica, podali se bomo na dolgo pot in Bog ve, če jo bom jaz prestal. Starost in pa to, kar se nam je zgodilo, me bo potrló.“

„Oh ne, oče“ — se ihti Polonica — „še bote popolnem okrevali, še nas čakajo boljši dnevi. Ne govorite mi tako, ker če bi vi umrli, kaj bo pa z mano, dragi oče!“

„Ravno zato, Polonica! Zá-me starca ni več veliko dni na svetu — tako ali tako. Tebe bi videl rad preskrbljeno, da ne bi ostala sama. No in menim, da se ne motim, če rečem, da je že kdo, ki ti bo podal svojo krepko roko.“

„Ne govorite zdaj o tem, dragi oče“ — zarudi Polonica — „saj bo prišel ugodnejši čas.“

„Bog ve! Da te on iz vsega srca ljubi, to je dokazal s tem, kar je storil za naju in za nas vse, brez njegovega nevstrašljivega poguma bi vsaj naju že ne bilo davno več na svetu. Da ga tudi ti že davno v srcu hraniš, to vem že od prej, ko si Jermana zavrgla.“

Polonica na to ne ve ali ne more ničesar odgovoriti, zato nadaljuje oče:

„Da se bota toraj rada vzela, o tem ne dvomim. Najljubše bi mi bilo, če bi se bilo to moglo zgoditi še tu pred našim odhodom. Ali zdaj to ni več mogoče,

ker je čas prekratek, posebno pa, ker nimamo duhovnika, da bi vaju poročil. Vendar pokličí mi Janeza, naj pride sém.“

Polonica gre in se vrne kmalu z Janezem. Ko stojita oba pred Kolarjem, stegne ta roko proti Janezu, kateri jo prime; nato prične Kolar:

„Vem, Janez, koliko hvale sva ti dolžna oba, jaz in Polonica, že zato, ker si nama rešil življenje — čeravno meni ne za dolgo časa, pač pa Polonici. Rad jo imaš, kakor ona tebe, toraj ni treba nobene slovesne snubitve, kakor v domovini naši, jaz privolim v vajni zakon in vama želim vso srečo. Naj ta zakon blagoslovi tudi Bog, kakor ga blagoslovim jaz in naj ga bo zavezal mašnik prej ko prej!“

Oba poklekmeta, Polonica ihteča se, oče stegne roki in moli in molijo vsi trije. Potem pa prične zopet:

„Vstanita zdaj in poslušajta, kar so moje daljne želje. Ti, Janez, si premožen. Kar si obljubil, stori, namreč spravi naše nesrečneže z Jermanom vred v ugodnejši kraj, ker v domovino nazaj ne morejo več. Ko si to opravil in bom jaz že pokopan v tuji zemlji, vrni se s Polonico nazaj v našo domovino, kjer je vse milejše nebo in ljudje ne tako zapuščeni. Obljubi mi to v tej za vse važni uri! Obljubi mi, ker to mi bo dobro délo, pregnana bo skrb, mir se mi bo vrnil v sree.“

Že stegne Janez roko, da bi jo položil v pomujano Kolarjevo, kar se mu zatemni obraz, roka se mu skrči in z zamolklím glasom vsklikne:

„Da bi mogel, oče!“

„Kaj? da ne moreš? zakaj ne moreš?“ — se čudi Kolar.

„Ali ne veste, kaj me čaka v domovini, če se vrnem?“

Oba, oče in Polonica, vpreta oči vá-nj, ki pa se obrne v stran in hrči:

„Ali ne veste, kaj sem v svoji domovini, v vsem cesarstvu?“

Še ne vesta odgovora, Kolar prša začuden:

„No, kaj si?“

„Vojaški begún“ — buhne zdaj zamolklo Janez — „vesta li, kaj je vojaški begún? Kaj ga čaka, če ga vjamejo?“

Vsi omolknejo, Polonica zdihne, Kolar pa sklene roki in čez nekoliko časa mrmra; „Kdo bi bil na to mislil!“

Ojači se pa prvi vendar-le zopet Janez rekoč:

„Zdaj to še velja, a morda kmalu ne bo. Morda se tudi tu dá kaj doseči. Če je vaša volja to, oče, vam obljubim, da jo bom skušal izpolniti. Saj so razna pota v domovino nazaj, kakor iz nje. To naj vam in nama ne greni današnjega veselja. Če me je Bog varoval in rešil iz tolikih in tako hudih zadreg že, je znamenje, da mi je ta pregreha že davno odpuščena.

Na to so se pomirili vsi trije, podali si roke, Janez je objel svojo nevesto pa odšel, da pripravi zá-njo in za očeta kolikor se da priležen voz. Ko sta bila Kolar in Polonica sama, rekel je oče:

„Ali sem prav naredil, Polonica?“

„Prav, dragi oče“ — reče ona in ga objame; — „bomo pa vsi skup tukaj v Ameriki srečno živeli

na boljšem kraju, kjer ne bo toliko strahu in nevarnosti. Saj vi še dolgo, dolgo ne bote umrli, je-li?"

„Moliva, moliva, Polonica, da bi Bog dal srečo!“
— sklene Kolar in Polonica poklekne. Zunaj je že davno noč.

Vse je bilo žalostno drugi dan, ko so se napolnili vozovi in se nekaj slabejših ljudi kar posedlo po njih. Kar je bilo pa močnejših mož, korakali so spredej. Med temi sta bila prva Jerman in Janez. Ta Janez je bil pa tudi res tak korenjak, da so se mu vsi čudili. Dobil je konja in s tem jahal na spred in zad in ko ga je Jerman opomnil, naj bo previdnejši, rekel mu je:

„Jaz sem brez konja toliko dežel prehodil, ne bojte se, da bi mi konj tu kaj skazil!“

Drugi dan, ko so bili na potu, pridružijo se jim Irci, kakor je bilo dogovorjeno. Bilo jih je zdaj skup okoli dve sto ljudi. Tudi Irci so se bili namenili na isti kraj z našimi Slovenci, toraj se lahko ve, da so bili koj vsi prijatelji.

Ali naj popisujemo pot, ktero so imeli? Mislim, da tega ni treba; dosti, če omenimo, da je bila silno težavna. Preskočimo toraj vse, kar je na poti bilo, ker je v tej povesti že popotnih črtic preveč; samo toliko bodi omenjeno, da so naši popotniki imeli prestatati tudi še marsikaj, vendar pa ne groznega; le sitnosti so imeli tu in tam, a Janez se je postavljaj, če je bilo treba, tudi z revolverjem. Irci so bili tudi pravi korenjaki, vozili so se spredej in ko so enkrat zadeli ob ljudi, ki so nekaj nagajali s streljanjem, pa

nikogar ubili, so jih kar po domače podušili. To ni nič nenavadnega bilo tačas.

Prehodili in prevozili so tako veliko milj, kar pravi tisti mož, ki je bil prišel k njim in povedal, kaj se je zgodilo z Arkom:

„Tukaj je pa že meni znano, tu blizo so oni Slovenci, ki so se tako ponesrečili. Če vam je prav, počakajte tu dan ur, pa bom prišel povedat, kaj je ž njimi.“

Se ve, da so počakali in odpočili si. Celó dva sta se ponudila, da gresta ž njim, in odšli so. Čez par dni, ko so ti v priprostih, z vozov, plaht in kolov sestavljenih čveterovoglih čakali ná-nje, se vrnejo in kdo pride ž njimi? Gričar!

„Oj oče Gričar, vriši vse po slovenskem taboru, ker tudi Irci so se bili vstavili, pa posebej; — „oj oče Gričar, ste še živi, koliko vas je in kje ste?“

Gričar — kako je vesel, da vidi stare znance! Posebno Kolarja, ki je še vendar kolikor toliko krepek, je vesel, stisne ga k sebi in reče:

„Oj starec, ali te še ni zemlja vzela? Kako sem vesel, da te še vidim! Kaj pa s Polonico?“

„Ali je ne vidiš?“ — reče Kolar — „saj stoji tam! Polonica, ali ne poznaš več očeta Gričarja?“

Polonica je prišla, potem tudi Janez, kateri mu je moral povedati vso svojo zgodovino, katero so tudi drugi še radi poslušali. Ko je nehal, mu je Gričar potrkal na ramo in rekel Kolarju:

„Škoda, da jaz nimam nič za možiti. Takemu bi dal dve hčeri, ne ene. Vesel bodi takega zeta! Na

ženitovanje bi prišel jaz, če bi bilo še tako daleč. — Pa pozabil sem, da nismo domá“ — pristavi nekako žalostno.

„Nič ne de“ — reče oče Kolar prav ponosno — „če ima kdo dobrega dekleta, že najde tudi dobrega ženina, — kaj?“

„O, kaj pa, jaz bi rad imel tako, kakor je imaš ti“ — reče na to Gričar — „prav vesel bi je bil.“

Oče Gričar, čeravno je bil oče brez otrok, je pa vendar to popotno družbo vso zmedel. Pripovedoval je namreč, kako lepi kraji so tam, kjer so zdaj oni, kako prijazni so jim Indijani, da je tam veliko prostora, da se pridelano blago vsake vrste lahko proda, ker je reka Missisipi blizo, in da tam ni nobenih nevarnosti zavoljo divjih Indijanov, vreme pa skoro ravno tako, kakor domá. Njegovo pripovedovanje je naredilo, da so se drugi dan spravili k posvetovanju ne le naši z Jermanom in Janezem, ampak tudi Irci, katerih nektere so k temu povabili. Nasledek temu je bil, da so naslednji dan podali se z Gričarjem Jerman, Janez in dva Irca pogledat, kako je tam; drugi so pa postali na svojem taborišči.

Poslanci se vrnejo in poročajo o tem, kar so videli, zeló različno, Jermanu se zdi kraj ugoden, Janez méni, da je preblizu vode; Irci pa so te misli, da za vse ne bo dosti prostora in če se razširijo, so predaléč narazen.

„Ali tam imamo vsaj že rojake in mirne sosede“ — omeni Jerman — „v kraji, kamor smo namenjeni, vsaj obojega ne bomo imeli.“

Pa misel njegova ni obveljala, sklenili so, da gredó naprej proti jugu, kamor so bili namenjeni. Tudi Irci so bili te misli in ker so bili dobri katoličani, kakor naši Slovenci tudi, so držali se posebno na to, da bodo dobili kje kakega katoliškega duhovnika vsaj poredkoma. Temu so se vsi vdali in vzdignili se, samo Jerman je rekel Kolarju:

„Oče, naj bo kar koli, jaz mislim, da zdaj ne gremo prave poti. Pa mene to ne bo zadelo prav nič, saj veste, da sem sam. Zapustil družbe pa tudi ne bom, če ne bo kaj posebnega.“

„Janez pa o Ameriki že tudi nekaj ve“ — ga piči pa Kolar — „ker je skusil že več, ko mi vsi skup.“

„O res da“ — reče na to Jerman — „več ve, ko mi vsi. Je že dobro, kakor sem rekel. Šli bomo, a nihče ni zavezal se, kako daleč bo šel in kako dolgo bo ostal tam, kamor bo prišel.“

Tukaj toraj še ni bilo vse prav. In zakaj ni bilo? Jerman, kakor je bil Janezu podal roko in mu rekel, da mu privošči Polonico, ker jo je zaslužil, je vendar zdaj potoma, ko je opazoval, kako ljubeznjivo dekletje je to, kako streže očetu in kako solnčni obraz kaže Janezu, jel je zopet premišljati, kako bi bilo njemu, če bi imel na svetu tako tovaršico, kakor je Polonica. Na nekem počivališči, kjer so zavoljo vročine morali nekaj ur postati, gre nekoliko v senco hladit se. Za njim pride kmalu Janez ne vedoč, da je ta pred njim tje šel. Ko ga zagleda v hosti, ga ogovori:

„Oha, Jerman, je li?“

Jerman se sklone kvišku in reče nevoljno:

„Kdo pa drugi? Jaz sem prišel sèm v senco dremat, če hočeš tudi ti, kar vlezi se, pa ni treba, da bi me budil.“

„O saj tega tudi nisem nameraval, Bog varuj!“ — odgovori Janez — „če bi bil vedel, da kdo tu leži, ki me ne mara videti, bi me ne bilo sèm.“

„Saj te sploh ne bi bilo treba nikamer, veš?“ — zareži zdaj Jerman.

„To se pravi po amerikanski: pištrole v roke — ali ne?“

„Da!“ — reče Jerman in skoči kvišku.

„Pa zakaj?“ — prasha Janez.

„Za nič“ — je odgovor — „kajti če se midva streljava, je mogoče le dvoje: da jaz vstrelim tebe ali ti mene. Če se to ali ono zgodi, jaz ne dobim tega, česar si želim, toraj bi bila to neumnost. Me razumiš?“

„Pa ne zarad Polonice?“

„Tako je! Imej jo, ker — škoda ubiti dva človeka.“

„Kaj li pomeni to?“ — popraša Janez zavzet.

„Nič!“ — je kratek odgovor.

Janez ves začuden gleda za Jermanom, kateri vkrene proti taborišču, in stopa počasi za njim. Pa kmalu se mu zgubi izpred oči, iskal ga ravno tudi ni in ko je napočil večer, so legli vsi kakor popotniki po vozovih in plahtah, kamor je kdo mogel, da se varuje rose in sitnih mrčesov komarjev, katerih je tam povsod ponoči obilo. Tudi Janez je zaspal ob vozu, na katerem je ležal Kolar in Polonica.

Zjutraj pa nastane po taborišči popraševanje, ki leti od ust do ust:

„Kje je Jerman? Ali je kdo videl Jermana? Njegov voz in konja sta tudi šla. Pa ne, da bi ju bil kdo vkradel in še celó njega umoril?“

To gre od ust do ust po taboru Slovencev, se preseli v tabor Ireev, a nihče ne ve pravega odgovora; iščejo ga, poprašujejo, a ni ga nikjer sledu, sploh — zginil je. Mislili so pač, da se je le kam peljal in da bo prišel nazaj, ter čakali ga ves dan, pa ni ga bilo in tudi ljudje, ki so šli gledat za njim, niso zvedeli nikjer nič.

Se ve, da je bil po tem splošen obup. Janezu se je pač nekoliko zdelo, da jo je popihal in zakaj, ali da bi bil tako nagle krvi, si on tudi ni mislil. Pogovora svojega ž njim prejšnji večer pa tudi ni maral razodeti nikomur.

Ker toraj Jermana ni bilo, se vzdignejo sami naprej. Jermanovo mesto je prevzel zdaj Janez, a glavni vodja je bil Iree, Makdon po imenu, ki je vedel dobro za pot. Zmešano je bilo pa vse, to se ve, ker so se vsaj naši Slovenci vsi zanašali bolj na Jermana, kakor na kogar koli družega. Saj še niso vedeli, kaj in kako z zemljišči, če jih bodo dobili ali ne, zdaj, ko Jermana ni. Nekteri so mislili, da se je on peljal naprej in da jih bo tam pričakoval, „ker je vseh muh poln“, kakor so rekli. Zato se je vrsta voz, živine in ljudi pomikala naprej, posebno, ker je Janez tolažil jih, da bo že še vse dobro. Oklenili so se zdaj bolj Ireev, ker svet jim je postajal čedalje bolj neznan, prišli so tudi med drugačne ljudi, s katerimi se je le Janez mogel sporazumeti, ker je poznal šege in jezike

skoro vse Amerike. Brez posebnih zaprek, čeravno z mnogimi težavami, dospeli so na kraj, kamer so bili namenjeni, in to je bilo že na spodnjem teku reke Missisipi. Našli so tudi vse tako, kakor jim je bil pravil Janez, prostora je bilo tu veliko, zemlja rodovitna in divjih Indijanov nikjer blizo; kar jih je, so pomešani med drugimi prebivalci in so sprejeli to ali ono vero.

Vsi so mislili, da bodo tu dobili Jermana ali saj kak sled; pa ni ga bilo in vse popraševanje po njem je bilo zastonj. Naši Slovenci so bili vsi poparjeni, akoravno jih je Kolar tolažil s tem, da je Janez po Ameriki še bolj zveden od Jermana in da imajo na Ircih krepko zaslombo. Nič več ni bilo pravega veselja med njimi in še celó, ko je Janez pokazal jim široko, nekaj že obdelano, nekaj pa s travo in gozdi obrašeno ravnino, ter rekel, naj si vsak izbere svoj prostor, za plačo se bodo že pozneje zmenili, ker je on vse na debelo kupil, — so majali nekteri z glavo, češ: „to je pa še veliko slabše, ko tam, kjer smo bili poprej. Tu ni prav nič, ko zemlja in nebo.“

Križ je bil res s temi ljudmi, tako da je Janez rekel očetu Kolarju ves nevoljen:

„Meni ta neumnost že preseda. Če Vam je prav, pustimo jim to zemljo, jaz jim jo podarim, a mi trije gremo v drug kraj, saj imamo še kaj. Ti ljudje so obupani in si ne dajo nič dopovedati.“

„Ne, Janez“ — reče Kolar — „ne smemo jih zapustiti, saj so naši rojaki. In pa še nekaj. Jaz sem po potovanji tako prevzet, tako mi je opešalo telo,

da si ne upam dalje. Ostanimo toraj tu, ljudje se bodo že pomirili.“

Se ve, da je potem Janez popustil to svojo misel in da bi ljudem dal dober zgled, jel je meriti in kopati, da si naredi kočo. To in pa Irci, ki so že drugi dan po prihodu spravili se na kopanje, sekanje in tesanje, naredilo je, da so se tudi naši drug za drugim počasi ojačili in lotili dela, da bi si postavili vsaj za silo kočé zá-se in za živino in da bi jim ne bilo treba biti na vozovih pod rjuhami, živini pa vedno pod milim nebom in na goli zemlji. Marsikdo je zdihnil tu prav iz globočine srca: „Kaj me je li gnalo sëm v Ameriko! Saj se v domovini naši še psom ne godi tako, kakor nam tukaj.“

Ubogi Janez! Kaj se je ta trudil! Ko je s pomočjo drugih sklepal skup kočó za Kolarja, Polonico in zá-se pa nekako ograjo napravil za živino, je imel sila veliko opraviti in iskati po okolici, da je napravil vsaj toliko zveze s sosedi, ki so bili raznih ver in narodnosti, da Seljani niso bili tako zapuščeni in so mogli od raznih krajev dobiti potrebnega živeža in obleke — za plačo, se ve da. Z Irci so se zmenili tako, da bodo, čeravno vsak v svojem selu, vendar skup v eni občini in napravili si tudi skupno kapelico, kjer se bo brala maša, kedar pride kak misijonar.

Bilo je toraj malo bolje, ko takrat, ko so z Jermanom prišli v oni zapuščeni kraj. Zemlja je bila boljša, to so koj videli, tem manjši pa je bil njihov pogum po taki britki skušnji. Slovenec je nezaupljiv in to že zato, ker se mu nikdar še ni dobro godilo,

ampak je bil vedno le tlačén. Če bi jim Irci ne bili dajali poguma, kdo ve, kaj bi bili še napravili med seboj!

Naselbina se je tako vendar še osnovala in Janez je skrbel celó za to, da je postala postavna občina, kar je bilo tolike vrednosti, da zdaj je imela država dolžnost, varovati in braniti jo pred vsemi napadi; za to so imeli plačati pač nekaj davka, pa tako malo, da ni nikogar bolelo. Sploh je bilo tako: zadovoljni s svojo osodo pač niso bili, živeli so pa vendar, ker Janez svojega založenega denarja ni zahteval nazaj, ampak rekel, da bodo že povrnili mu, kedar jim bo mogoče.

Tako je trajalo nekaj mesecev. Prišla je v tem zima in ta je bila zeló huda. Posebno trpel je stari Kolar, ker se mu zdravje ne le ni boljšalo, ampak čedalje huje je slabel. Kdo je bil tega bolj žalosten, kakor Polonica, in Janez! Oče sam pa je tolažil ju, češ: „dnevi smrti se mi bližajo, samo to bi rad še včakal, da bi vaju videl poročena po naši katoliški šegi.“

In ta želja se je starčku spolnila in kako! Nkega dne sedé vsi skup v koči, kar se odpró vrata, prikaže se častitljiv mož v obleki, kakoršno nosijo katoliški misijonarji.

„Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ — je njegov pozdrav v slovenskem jeziku.

V slovenskem jeziku! Malo, da ne padejo vsi trije s sedežev, ko slišijo domače glasove iz ust tujca. Ni čuda toraj, da nobeden ne more odgovoriti, ampak vsi trije zro v nepričakovano prikazen, za katero vstopi še mladeneč z malo prtljago.

„Mir vam bodi, rojaki!“ — nadaljuje tujec — „saj smo iste vere in iste krvi.“

Zdaj še le se zdramijo vsi trije iz začudenja in Kolar reče:

„Pozdravljen, častitljivi gospod, v ti naši borni koči! Rad bi Vam šel naprot, pa saj vidite, bolan sem. Janez, postrezi ti gospodu!“

Janez in Polonica storita, kar moreta, da prineseeta kaj na mizo, in potem se prične pogovor.

„Čudite se, je-li, otroci božji“ — pravi gospod — „da stopi tu v tujini k vam rojak, ki vam bode gotovo neznan. Bolj znan vam bo ta-le.“

S tem pokaže mladenča, ki je prišel ž njim ter dozdej še ni nič govoril. Vsi vpro vá-nj oči in kmalu stopi bliže k njemu Janez, mu pomoli roko in reče:

„Če ti nisi Jurjev Tone, si mu pa zeló podoben.“

„Tone sem“ — se oglasi zdaj mladeneč in vsi se kmalu spoznajo tako, da Tone mora povedati svojo zgodovino od Evrope do sèm, ktera je nam že znana. Vsi trije so zeló ginjeni po nji in ko je Tone končal pripovedovanje, praša ga Kolar:

„Kaj misliš zdaj storiti, reva zapuščena?“

Na mestu njega pa odgovori misijonar:

„Ni zapuščena reva, ampak jaz mu bom oče in če Bog dá, postal bo to, kar sem jaz.“

Še nekoliko so se pogovarjali o tem in onem, da je bližal se večer in je posebno očeta Kolarja jela mamiti vtujenost. Zato reče:

„Gospod, ostanite pod mojo streho nocój in še več dni, ker potrebujemo duhovne pomoči in tolažbe

vsi, kar nas je tu, posebno pa še mi trije. Janez Vam bo postregel z vsem, kar premore borna kočá naša. — Janez, bodi zdaj gospodar ti!“ — se obrne proti Janezu.

In zgodilo se je tako. Duhovnik ostal je v nasebini štiri dni in bil tudi pri Ircih. Vse je opravilo svojo krščansko dolžnost. Četrty dan pa je bila v Kolarjevi kočí v pričó nekaj možakov, žená in deklet poroka Janeza s Polonico in potem mala pojedina ali gostija, pri kateri je stari Gašper s svojim klarinetom godca delal. Bili so veseli in še celó oče Kolar je postal dobre volje ter rekel, da so mu bolečine zginile. Skušali so to ženitovanje narediti kolikor mogoče po slovenski šegi in celó streljanje je bilo slišati. Vendar kaj je bilo to proti „ofcetim“ domá!

Drugi dan se je misijonar odpravil, ker je imel pot drugam. Zbralo se je vse selo zahvalit in poslovit se in marsiktera solza se je lesketala v očeh ter vdrla se po licih, slišal se je tudi glasen jok. Duhovnik jim dá vsem še blagoslov ter jim obljubi, da bo kmalu zopet prišel, potem pa stopi še posebej v Kolarjevo kočó, podá starčku roko in mu reče:

„Hvala za sprejem in vse, s čemer ste postregli meni in mojemu spremljevalcu. Upam, da se kmalu zopet vidimo.“

„Oh, gospod oče“ — pa odgovori Kolar nekako tužno — „meni se vse tako zdi, da ne. Zato bi prosil še papeževega blagoslova za umirajoče.“

„Ej, tako slabi niste še“ — opomni misijonar — „vendar ker se ne ve, kaj se zgodi, bodi Vam spolnjena želja.“

Vse je postalo tiho, ko je duhovnik razpel roki, a ne dolgo, kajti kmalu je slišati ihtenje Polonice in tudi Janezu se vderó solze, da je ne more nič prav tolažiti. Duhovnik se na to naglo odtrga z željo: „Bog daj svoj blagoslov tej hiši in vsem, ki v nji prebivajo!“ — ter odide s svojim spremljevalcem Tonetom, kateri ima tudi vse solzne oči. Ko sta odšla, skuša Janez tolažiti svojo ženico in ji reče:

„Umiri se, Polonica, saj nas je vse doletela nepričakovana sreča in milost božja, to pomeni za nas vse tri boljše dni.“

Oče Kolar pa pristavi:

„Ne delaj tako žalostne neveste, Polonica, to ni obraz za dan po poroki. Tvoja ranjca mati je bila vsa drugačna. Pojdi, pojdi, Polonica! Saj bomo še večkrat doživeli take dneve, kakoršni so bili zdaj, gospod oče bodo kmalu zopet prišli k nam. Vesela bodi, vesela!“

„Oh, oče“ — pa zdihne Polonica solznih oči in nekako krčevito — „meni se zdi, da se ne vidimo več.“

„Polonica moja“ — ji reče na to Janez — „počij si nekoliko, si vtujena in zaspana. Jaz grem po opravkih in ko pridem nazaj, bo že tvoje srce mirneje.“

Janez gre in za njim nastane v koči kmalo tihota. Dobrodejno spanje objame Kolarja in Polonico, zadnjo naslonjeno ob očetovo posteljo.

Janez je vrnivši se našel v koči mir in to mu je dobro délo.

Po odhodu misijonarja začelo se je v selu veselejše in živahnejše gibanje, vse se je poprijelo obdelovanja zemlje. Polonica je dobila tudi jasnejši obraz in

mladi zakon je bil prav srečen. Janez se je lotil svojega posestva s tako pridnostjo in navdušenostjo, kakor da ga je volja napraviti si tu stalen dom. Kolar je pač bolehal in se čutil čedalje slabšega, pa ker je videl, kako srečna sta mlada zakonska, je zatajeval svoje bolečine, kolikor se je dalo, da bi ne kalil njune sreče. Sploh je vse kazalo, da se bo naselbina lepo razcvetala, ker je tudi obupnost se jela počasi zgubljeni še celó med najbolj čmerikastimi. Enako je bilo pri Ircih, ki so bili naše v marsičem že prekosili, da je bilo njih selo gorše od slovenskega. To je nekatere naših jezilo, pljuvali so v dlan, prijeli motiko in rovnicó, sekíro in žago in se napenjali že zato, da bi za Irci ne zaostali.

To je šlo tako naprej v najlepšem redu in miru, ker hudobnih in nagajivih sosedov ni bilo, dober mesec dni, da se je približala jesen. Še celó Jermana bi bili kmalu pozabili, če bi se ne bil oglasil. A to se je zgodilo. Prišel sam ni, pač pa dobi nekega dne Janez pismo iz kraja v Kaliforniji, v katerem ni bilo nič družega, ko to:

„Janez!

Polonica bo zdaj že poročena s Tabo, to si vsaj mislim zato, ker sta tako hrepenela Ti po nji, ona po Tebi. Dobro srečo obema! Tudi pozdrav od Logarja in njegove ljube ženke, saj se ju še spominjaš, je-li? Pozdrav vsem rojakom! Videli se menda ne bomo več, ako se ne zgodi kaka nesreča ali vsaj neprijetnost meni ali pa vam. Zdaj se tega še ne bojim, ker se tu prav dobro godi meni in Logarju in mislim, da

tudi vaši naselbini, ki je zdaj pod Tvojim pokroviteljstvom. Pisati mi ni treba, pa saj bi mi ne — vsaj Ti ne.

Jermañ.“

Pismo to je Janez prebral dvakrat, trikrat, a jedra še vendar pravega ni mogel najti. Zakaj neki Jermañ piše tako kratko in tudi tako pikro? Pa zakaj je pisal? Ali samo zato, da bi Selani vedeli, da je še živ in da se mu dobro godi?

Sploh je to pismo Janeza spravilo v tako zadrego, da je premišljeval, bi li povedal kaj o njem Selanom ali ne. Da svoji Polonici ne sme pokazati ga, to je précej sklenil; pridržati novice o Janezu si pa Selanom vendar ni upal. Toraj si je pomagal s tem, da je povedal, da Jermañ je še živ doli neki v Kaliforniji, kjer se mu dobro godi in od koder ne misli več nazaj priti. Ljudje so to slišali, govorilo se je še nekaj, slednjič pa so rekli: „naj bo, kjer je, zdaj že vemo, da je le bolj mislil ná-se, kakor na nas.“

S tem je bil tudi Janez zadovoljen in je kmalu pozabil pismo Jermañovo.

Voda!

Iz dosedanjšega že je znano, kake nevarnosti, nesreče in sile so bili prestali naši naseljenci in koliko jih je pri tem poginilo. Zdaj so mislili, da so vendar na dobrem kraju, kjer se jim ni bati krvoločnih Indijanov in so tudi bliže ljudem, s kterimi se dá kupčevati. Tudi v verskem obziru so se čutili bolje preskrb-

ljene, ker jim je gospod misijonar obljubil, da jih bo večkrat obiskal. Da le še Bog svojo milost dá jim, pa bo vse dobro.

Toda jesensko vreme je povsod nagajivo, najbolj pa v severni Ameriki. Že so se začeli vetrovi križati in kaj to pomeni, ni bilo znano samo Amerikancem, ampak tudi našim naseljencem; saj so zvedeli, da so viharji večkrat že razdjali cele naselbine in še celo mesta. Navadno prihajajo za takimi viharji velikanski nalivi, ker se „oblaki utrgajo“, kakor pravimo, grozne povodnji nastanejo in gorje potem vsemu, kar po zemlji lazi, če jih vihar prehití! Nič drugače, nič manj strašno ni, kakor požar ali smod na planjavi z dolgo travo porašeni, kakoršnega smo že popisali po Janezevem pripovedovanji. Kar tam stori ogenj, stori tu voda, drugzega razločka ni. S strahom so toraj naši Selani zrlí vsak dan proti nebú, vsak večer pa se zbrali v mali leseni kapelici ter pred podobo Matere Božje molili in prosili, da bi jih obvarovala nesreče.

Več dni bilo ni, kakor pravimo, prav nobenega vremena, le megle so se podile prav nizko, tice hudournice so vikale po zraku in vse razbegane zaganjale se sèm ter tje; tudi druge živali so postale nemirne, posebno psi in domača živina, še voda je nekako zamolklo bobnela, po gozdu pa je bil nekak čuden šum, kakor da bi se stari vrhovi tajno posvetovali, kako se jim je v bran postaviti preteči jim viharja in naliva sili. Sploh je kazalo vse, kakor da bi se pripravljalo za brambo proti napadu, o katerem se še ne ve, od kod bo prišel in kaka bo njegova moč.]

In res, česar se je vse balo, pred čemer se je vse treslo, to prišlo je le prenašlo še. Bilo je ravno popoldne, ko so bili zbrani v kapelici pri popoldanski molitvi, kar zabučí čez gozd, da se jesensko listje kakor gost sneg zapodi po zraku in najčvrsteje hloje žalostno zaječé. Vse plane iz kapelice proti kočam, do katerih marsikteri priteče le z veliko naglostjo komaj in komaj. „Kaj bo, kaj bo!“ — tarna zdaj vse po kočah in zapira okna in vrata. — —

Kar se zdaj prične, se ne dá popisati. Viharja moč se zažene čez gozd, da se najtrdneja debela zvišajo kakor šibke trte, s koreninami izruvana debela plešejo kakor nora; to ni več le vihar, to je silen boj vseh viharjih moči, ljuto ruvanje med njimi, pri katerem ne gledajo nič na prostor, kjer so se sprijele, kakor divja vojska ne gleda, kaj bo pokončala v boji med seboj. Grozno, grozno! Če razljutene moči tako počenjajo z debelimi, korenitimi drevesi, kaj bo še le s kočami, ki so bile postavljene le v naglici, toraj ne posebno trdno! In kaj s prebivalci in njih premoženjem!

V Kolarjevi koči je bilo vse tiho, le Janez je gledal skoz okno in opazoval divjanje viharja; on, ki je prestal in videl že toliko strašnega, pa tudi ni vedel besede tolažbe, le Kolar je zdihnil:

„Meni se vse zdi, da se vsaj meni bliža zadnji dan, če ne nam vsem. Molimo, molimo, ker druge pomoči zdaj tako ni nobene več, da bi se rešili.“

A komaj je izgovoril, zabučí zunaj, da se vsa kočica strese, vrata počijo, silen piš buhne not in omami vse, kadi se prahu in ko Janez prvi pride k zavesti,

zapazi nad sabo temno, viharo nebo, strehe nad kočo ni več. Brž skoči k Polonici, ktero komaj zreta, potem k očetu, ki se težko dá prebuditi in — — pa saj se to ne da popisati. Vsem se zdi ko sodni dan. Vse je megleno in temno, da nihče ne more nikamer, zunaj tuli veter, živali in morda tudi ljudje. Kaj bo! Nič se ne dá storiti zdaj, komaj da Janez more očeta in Polonico nekoliko zadelati, potem pa skuša stopiti ven; ali to je tako, kakor bi človek silil v valove, piš ga vrže z vso močjo nazaj, da se komaj zopet na noge spravi in vrne nazaj v kot h Kolarju in Polonici. Brezstrešno kočo je pa vihar še stresal s tako silo, da se je vse majalo in škripalo. To je bila noč, kakoršno je pač Janez prestal že na morji, a naseljencev nobeden še ne na suhem.

Kaj je z drugimi? Kaj ve Janez, kaj more vedeti? Najbrž so vsi pripravljene za smrt, kakor ti trije, če ni že koga zadela ali njih več. Bog daj jutro, da se bo kaj videlo!

Jutro pride — počasi in temno. Pa kak je pogled po naselbini! Nič drugače ni, kakor da bi bil hudoben duh zmetal skup vse: kočice, drevje, živino in ljudi. Med to zmesjo videti je še kaj živega tu in tam, ki si po svoji moči pomaga iz razvalin in namečin, pota pa ni nikjer, vse je zametano, razrušeno in pokončano, da si celó to, kar je ostalo živega, čez debela, deske, kole, ruše, veje in drugo tako šaro more le težko pomagati do tolike višave, da ni v zakopji. Vihar je bil pač nekoliko ponehal, pa vendar je bučal huje še, kakor kedaj v domovini.

In kaki so bili ljudje, ki so lezli iz tega rušja! Otolčeni, krvavi, raztrgani in obupani ter plakajoči zavoljo sebe in svojih pogrešanih ali celó zgubljenih dragih. Uničeno je bilo vse premoženje, uničen sad vsega dosedanjega truda, naselbina razdjana, da ni bilo misliti več na popravo vsega. To je storil vihar v eni sami noči, kaj bi storil še le, če bi razsajal več dni! Veliko več ne, ker je pokončano vse in več ko vsega najhujši vihar ne more uničiti.

Ali kaj še to! Komaj je svetlo toliko, da je moč videti te razvaline, kar se zopet zatemni, oblaki se potegnejo prav po tleh in vlije se ploha, pa ploha kakor iz sto in sto golid. Ob enem skoro pridere voda po tleh iz vseh strani, kakor da bi lezla iz zemlje. Prav nič drugače ni, kakor je moralo biti pri občnem potopu, ko so vodé lile z neba in silile iz zemlje. In kako naglo je naraščala voda! Kar čutilo se je. Bučanje bilo je pri tem tako strašno, da je tulenje žival in ječanje ljudi kar dušilo, le sém in tje je prinesel piš kak obupen glas ali vik do Kolarjeve kočé.

V to kočó pa je tudi pridrla že voda in čedalje više silila. Že je pljuskala ob stene, da se je začelo hišno orodje majati. Vsi trije so obupni, posebno Polonica plaka.

„Oh, voda, voda, oče, ktera je požrla tudi mater! Te sem se zmiraj bala in zdaj je prišla.“

Oče Kolar ne odgovori nič, trese ga že mraz. Kaj pa Janez? Ta je bolj navajen strašnih prizorov, zato tudi tukaj ne zgubi glave. Za svoje življenje se mora človek boriti do zadnjega, če bi prav bil sam;

Janez pa ima varovati še dvoje dragih življenj in ker pomoči vsaj za zdaj ni pričakovati od nikoder, spravi se na delo z vso močjo, silo in naglostjo. V par urah skleplje iz brunov in dilj nekaj plav, nameče ná-nj slame in mrve ter posteljne odeje in kar je plaht, da bi branile dežju, naloži starega Kolarja, ktereга že mrzlica trese tako, da se skoro ne zave, ga nese bredoč vodo do pasa na plav, ga položi na tam napravljeno ležišče, potem stori s Polonico ravno tako, sam vzame še nekaj pijače in živeža, zleze na plav in odrine od koč, ktere stene so jele že rušiti se. Plav je bil še dosti trden in toliko visok, da valovi niso pljuskali ná-nj.

Zdaj veljá, spraviti se iz goščave in nevarne vode, po kateri se drvi drevje, razni deli in ostanki razrušenih poslopij in druga šara. Vse žile napenja Janez, da bi z veslom in drogom ogibaje se nevarnih po vodi gnanih debel in tramov dospel v kako zavetje, kjer bi se dalo počakati, da bi voda upadla. Posreči se mu toliko, da prijadra do holmca molečega še iz vode; tam skuša spraviti bolnika in pri njem plakajočo Polonico na suho, ali zavoljo pljuskajoče vode to ni nikakor mogoče, toraj morajo ostati vsi na plavu, zibajočem se na vodi, ki je bila vsaj tu, čeravno kalna, vendar prosta vsakovrstne šare, ker jo je vjemalo drevje ob robu, ob katerem se je začel nabirati in kopičiti pravi jez iz nje.

Plav je bil tukaj toraj nekako v luki, v zavetji pred vsem, kar je voda seboj gnala, a kaj to! Dež je bil še zmiraj, Janez je, ne meneč se zá-se, razpenjal plahte na drogovih, da bi obvaroval bolnika moče, a

to ni bilo mogoče mu, akoravno je bil vaje mornar. Polonica je čepela sama vsa premrazena ob ležišči očetovem, podajala mu pijače ter poslušala sapo bolnika.

Čemu bomo popisovali trpljenje teh ljudi nadrobneje? Prišla je noč, prestali so jo še brez spanja in v vednem zibanji na plavu, ki se je že skoro jel rahljati; zjutraj pa zaupije Polonica:

„Oh oče, oče!“

Ni ga odgovora, čeravno tudi Janez pristopi in skuša obuditi Kolarja. A ni ga več glasu, ne diha, truplo postaja čedalje bolj mrzlo, mrtev je oče Kolar. Kako plaka Polonica! — —

Dolgo čepeta sklonjena oba ob ležišči mrtvega, pozabivša svojo nevarnost na že omajanih in razretanih brunih in deskah. Zdrami se prvi Janez, podá čez truplo umrlega svoji Polonici roko in ji reče z zatrto žalostjo in posušenimi solzami na licu:

„Polonica, draga ženka moja! Bog nama je vzel tretjega, zdaj sva sama. Najina skrb bodi, da pokopljeva ranjcega, potem naj mili Bog tudi nama bo usmiljen!“

Kaj bo na to odgovorila Polonica, ki je sama na pol že mrtva in komaj ume Janezeve besede! Saj nima že solz in ne besede več, le milo zamolklo ječanje ji puhti še iz pretesnih prs, da Janeza tako gine in prevzame, da ne more več gledati njene bede in se obrne v stran. Tako sedita molčé in zreta — kam? Nikamer, videti je, kakor da bi bile na plavu tri mrtve človeške stvari, ki se ne zmenijo za nevarnost, v kateri so zmiraj. Dež lije neprenehoma, voda narašča

naglo in hudo, valovi so čedalje huji, že je zginil pod njimi holmec, že pijo vodo tudi vrhovi dreves.

Iz te neobčutljive tuge prebudi se prvi Janež in to, ko ob brod trešči plavajoč debel brun, da se vse strese; Janez ga sune proč, a kaj vidi na njem! Privezano žensko in otročiča, ki ju je najbrž oče hotel rešiti na ta način. Zdaj je brun obrnjen, da mrtvi trupli v vodo visite. Po obleki spozna utopljenko, bila je žena nekega seljana. Polonica tega ne sme videti, toraj zasučé svoj plav brž tako, da brun odplava memo. — —

Preteče jima v tem stanu še dan, preteče noč, — kako, si utegne vsak misliti. Človek zamore res čuda veliko prestati, če so napete vse duševne in telesne moči. Govorila skoro nista, Polonica je le molila zdaj glasno, zdaj tiho. Tako molitev mora Bog uslišati.

Tretji dan se jame vedriti, voda postaja nekoliko mirneja in brod plava, kamer ga nesó valovi. Janeza, ki je že v toliko nevarnostih bil, a se vedno rešil, začne navdajati up in pogum, da zopet misli na rešenje. Ozira se okrog, a videti na daleč okoli ni nič ko vodo in kar po nji plava. Žalosten pogled!

Kar se mu zdi, kakor da bi slišal brlizganje. Napné uho in res, ne moti se, predobro mu je znan ta pisk.

„Rešena sva, Polonica“ — ji zakliče — „to je ladija, ki se bliža morebiti nalašč zato, da reši, kar je še živega. Zdrami se, draga.“

Polonica se skloni pokonci, kolikor more, in zdihne: „Bog daj in Mati božja, da bi bilo res!“

„Le pogum, Polonica“ — jo tolaži Janez, — „božja volja naju hoče rešiti, drugače bi naju ne bila tako varovala na teh slabih deskah in brunih, da nisva že davno na dnu vode.“

Brlizganje se sliši čedalje bolj — znamenje, da se ladija bliža. Iz res, tam na spodnjem kraji se prikaže ladija, kakoršne plavajo po reki Misisipi, že jo je dobro razločiti. Da bi le zapazila mali plav in ne odjadrala memo!

Janez, izkušen mornar, brž obesi na drog belo rjuho pa začne vesljati na vso moč tje, kamer vidi, da je ladijin tir. Tudi jame klicati, a kaj izdá glas vtrujenega in onemoglega človeka ob bobnečem in šumečem valovji! Komaj sliši samega sebe, zato neha kričati, a tem krepkeje poganja svoj brodič ter zre proti ladiji, če bo zapazila revni plav. In glej! zapazijo ga na ladiji, to sklepa Janez iz tega, ker se ladija zasuče proti njemu in začne počasneje jadrati; zdi se mu celó, kakor da bi mu migali ljudje s krova, naj ne opeša.

„Rešena sva, Polonica“ — reče svoji ženki, ki pa besede komaj sliši in ume; — „le še par pedi nama je do ladije. Le trdno se drži, da ne padeš z broda, ker tu je curek posebno hud, sva menda v strugi reke.“

Polonica ne more odgovoriti nič, le milo zdihne in vzdigne roki proti nebu. Zopet se čuje brlizganje in prav močno; ladija vkrene prav proti plavu, daljava med njim in njo postaja čedalje krajša. Le pogum, še malo minut, pa smo skup!

Ali zdaj zasučé val že razretani plav, da omahne in oh! to je krik iz Poloničnih ust, da se Janez ves prestrašen ozre nazaj proti nji. In kaj zagleda! Trupla očeta Kolarja ni več na plavu, zdrknilo je bilo v vodo. Ves prestrašen spusti veslo in skoči k Polonici ter jo ravno še vjame za roko, da tudi ona ne zdrkne v vodo. Po vsem tem je pa plav tako stresel se, da se je razklal na dvoje in Janez padel v vodo. Zopet je čuti grozen krik iz ust Polonice, ki se zgrudi na polovici plava, ko Janez zgine pod vodo. A kmalu se zopet pokaže na vrhu in plava proti razdrtemu kosu ter upije, kolikor more:

„Drži se, Polonica, bom kmalu pri tebi!“

A valovi so nagleji od njega, čedalje večja postaja širjava med njim in Polonico. V svoji obupnosti ne zapazi čolna, ki je bil spuščen iz ladije in z vso silo štirih vésel jadra za njim; tudi ne sliši glasov, ki mu kriče, naj postoji. Še le, ko je čolnič že prav blizo njega, a on že ves opešan, zadoni mu na uho:

„Janez, Janez, jaz sem, Jerman! Le še trenutek se drži vrh vode in podam ti roko!“

Janez se zasučé, kolikor more, še par sežnjev je med njim in čolničem, s kterega mu Jerman s pol životom stegnjen ven roko moli. Spozna ga, to se vidi, in hoče nekaj reči, a groza! V tem hipu zgine glava pod vodo, s plava je slišati le en sam strašen vik in ko čolnič komaj minuto potem privesla na mesto, kjer je zginil Janez, ni nobenega sledu več o njem; dva mornarja se spustita na vrvih v dno, pa ne najdeta nič v temni in blatni vodi, Janez je utonil!

Čolnič jadra zdaj za plavom in ga kmalu doide. Tam najdejo Polonico nezavedno, vzamejo njo in kar je še na deskah, v čolnič ter veslajo nazaj proti ladiji, na katero spravijo ubožico ter polože jo na gorko in mehko posteljo. K nji sede Jerman ter čaka njenega diha in glasú.

Naselbini ostanki.

Da razložimo, kako je Jerman v ravno najnevarnejšem trenutku prikazal se kot odrešenik, moramo seči nekoliko nazaj.

Znano nam je njegovo pismo Janezu iz Kalifornije, kamor je bil podal se takrat, ko je tako nenadoma zginil od tovarišev; znano nam je tudi, da je tam dobil Logarja. Skonca mu je bilo prav všeč tam, kakor priča pismo. A dolgo to ni trajalo, kajti ko so ljudje zduhali, da mora biti premožen, ni bil več varen tolovajev in klatežev; dvakrat je bil napaden in po pogovoru: „v tretje gre rado“ popihal jo je in hotel se vrniti nazaj k svojim rojakom. Prigovarjal je k temu tudi Logarja, a ta se ni mogel odločiti, da bi zapustil kraj in podal se med svoje. „Kako bodo gledali Seljani mene, ki sem njihovo in materno vero zapustil!“ — je bil odločen odgovor njegov Jermanu.

„Se pa vrni v naročje katoliške cerkve nazaj!“ — ga napeljuje Jerman.

„Zdaj ne več“ — odgovori Logar — „kar je, je, če prav bom pogubljen. Sem že na tiru, ktereга ne popustim; če bi ga popustil, bi se moral preveč

ponižati; tega pa ne storim — že zavoljo svoje drage žene ne.“

„Se boš kesal, in Bog daj, da bi ne bilo prepozno!“

Tako se je poslovil Jerman in se obrnil nazaj v severno stran proti novi naselbini. Pot mu je bila že znana, storil jo je jahaje, čeravno ne brez težav in nevarnosti, kar ga je nekaj zadrževalo, a je vendar vse srečno premagal in prestal. Prijaha do reke Misisipi ravno v tistem času, ko se je v gorenjih krajih pričela nevihta. Tam je bila pripravljena ladija, parobrod, ki je imela odriniti po vodi navzgor. Ker se mu je zdela najkrajša pot, šel je s konjem in svojo prtljago vred ná-njo in se peljal v severno stran. Voda je prihajala čedalje večja in temnejša ter prinašala seboj razno šaro, tramove, dilje, dele koč in kolib, vmes pa tudi mrtve živali in celó človeška trupla.

„V górenji strani mora biti grozna povodenj“ — je rekel vodja ladije — „če bo voda tako prihajala in toliko izruvane in razdjane tvarine gonila nam naprot, bomo morali ostati kje in poiskati zavetja, to je prenevarno za ladijo in za nas vse.“

„Ali ste ljudje brez srca?“ — se pa oglasi Jerman in stopi pred kapitana; — „ravno zato, ker mora na severu biti velika povodna sila, je naša dolžnost, hiteti nesrečnežem na pomoč. Za par dolarjev meni ni, kdor je mojih misli, naj se mi pridruži ter stopi na mojo stran.“

In stopili so do malega vsi, kajti Amerikanec, akoravno je po večem sebičen in hladnokrven, je vendar v takih primerljajih velikodušen in pogumen. Se ve,

da kapitanu po vsem tem ni ostalo drugega, ko jadрати dalje po peneči vodi, ker bi se mu bila utegnila drugače slaba goditi, kajti Amerikanec je odločen in kratkih besedi. Prav težavna je bila vožnja po hudi in razne plavine gosti vodi, zato tudi počasna. Potoma se jim je posrečilo res oteti več ljudi iz vode in pobrati jih po bregovih in tako so prijadrati tudi do mesta, kjer se je Jermanu zdelo, da mora biti naselbina njegovih. Razločiti se ni dalo nič, ker so celó vrhovi najviših dreves komaj iz vode moleli. Po povelji Jermanovem je tu začela ladija brlizgati in počasneje pomikati se navzgor, Jerman sam pa je stal z daljnogledom v roki spredej na krovu, zrl na vse kraje in tako zapazil mali, na pol razdjani plav ter na njem dva človeka. Zato je parnik vkrenil brž tje in ko je prijadril bliže, spustili so v vodo čolnič, v kterega je prvi skočil Jerman, ki je v nesrečnih dveh na plavu spoznal Janeza in Polonico.

„Zdaj pa le porinite čoln!“ — kriči veslarjem — „kar imate v kitah in členih moči. Ako rešimo ona dva ponesrečena, vsakemu 5 dolarjev iz mojega žepa.“

Čolnič je rezal valove, kolikor se je dalo, Jerman je zapazil Janeza v valovih ter upil na vse grlo mu, da naj se vzdrži na vrhu valov, pa ta ga ni slišal in ko ga je zaslišal, je bilo prepozno zá-nj. Kaj se je potem zgodilo je že znano. — —

Poglejmo zdaj na ladijo nazaj. Ob postelji omedele Polonice sklonjen sloni Jerman, neka ženska pa se trudi okrepčati jo s pijačo, ktero ji počasi vliva med blede ustnice. Spanje to ni, to je otrpnenost in

onemoglost telesa v boji z močnejšim trpečim duhom. Boj je čedalje huji, v kolikor se namreč telesu povračajo moči. Loti se je velik nemir, pritisne tudi mrzlica, zavednost se ne povrne, omoten ji je duh, oči zmešane in kar govori, je zmedeno. Vendar si Jerman, ki je zmiraj ob njeni postelji, iz besedi, ki ji uhajajo iz ust, počasi sestavi vso njeno britko zgodovino zadnjih dni in da misli Janeza rešenega.

„Revica uboga“ — zdihne Jerman — „kaj bo še le, ko se ti vrne zavednost in ne boš videla tistega, kterega vedno kličeš! Skoro se bojim tega trenutka, ko se boš prebudila k pameti.“

In bil je dalje skoro vedno okoli nje ter skrbel, da se ji je streglo, kar se je moglo.

Ladija je v tem vstavila se v zakotji — nekaj zato, ker je bilo nevarno voziti se naprej, nekaj pa, da se pozvé in pogleda, koliko in kaj je pokončala povodenj. Skoro tako naglo, kakor je pribučala, jela je zdaj padati voda in čez tri dni se je pokazala zemlja tam, kjer ste bili naselbini Ircev in Slovencev. A vse je razdjano, zasuto s peskom in protjem, komaj se še pozna kraj.

Ko je voda vsaj po večem odtekla, podá se Jerman na suho ogledovat. Posebno ga žene v kraj, kjer se je Janez potopil in kterega si je, kolikor se je dalo, zapomnil, da bi poiskal truplo, če ga ni odnesla voda. Iskal je in preiskal vse grme in res najde med trnjem zapleteno truplo, obraz navzdol in s peskom zasut; izleče ga iz umazane šare in spozna — Janeza. Obide ga nepopisljiva britkost.

„Toliko si prestal, prijatelj“ — mrmra na pol glasno — „toliko se boril po suhem in po morji, z ljudmi in zverinami, le da bi dosegel to, kar si vzel si za cilj. Premagal si vse težave, a zdaj, ko si to dosegel, ko bi ti bila sijala in te vodila zvezda mila, ravno zdaj te zadene nepričakovana osoda in konča tvoje življenje — in najbrž tudi življenje tvoje zvezde! Res, sreče ni našel izmed nas nobeden. Bog ti jo daj tam, kjer si zdaj!“

Tako zdihuje Jerman stoječ ob truplu Janezevem in se zamisli v človeško osodo. Vendar — kaj je storiti tu? Polonici, ki je še vsa zmedena, povedati, da se je našlo truplo Jenezevo? Nikakor, če bi bila prav pri pameti. Ne ostaja drugzega, kakor pokopati ga, in to prej ko prej, ker je že kolikor toliko gnjilo.

Še se obrne Jerman, da bi šel na ladijo po pomagáče, ki bi skopali jamo, kar mu šine v glavo: „kaj, če bi imel pri sebi kaj denarja?“ Skloni se in preišče mu obleko ter najde res na golem životu pas podoben nožnicam, v katerem je čutiti kaj okroglega; pogleda natančneje in najde zlatá precéj dolgo rajdo; to odpaše in spravi, saj bo za ubogo Polonico, potem se podá k ladiji in se vrne s štirimi možmi, ki vzdignejo truplo in ga nesó na viši kraj. Tam skopljejo jamo in položé utonjenca v hladno zemljo, Jerman moli nekaj očenašev in zagrebó ga. Predno odidejo, vsadi mu Jerman še priprost križec na grob. — —

To je konec Janezev, kaj pa s Polonico? Jerman se s prav težkim srcem podá na ladijo nazaj in stopi k Polonici. Revica govori še vse zmedeno, vendar si

Jerman upa ogovoriti jo. Ali komaj čuje njegov glas, spne se kvišku, vpré oči va-nj in zakriči:

„Ti nisi Janez, ti si Jerman; kje imaš Janeza?“

„Bo že prišel, Polonica, le malo potrpi!“ — odgovori Jerman s trepečim glasom, ker se mu revica v srce smili.

„O, ne bo ga“ — pa kriči Polonica z obupnim glasom, ki Jermanu prešine vse čute, — „ne bo ga, ti si ga pahnil v valove, ti! Proč, proč od mene, ti pošast! Saj mi je prišel Janez sam pravit iz dna vode — ves mrzel je bil, o, o, o!“

Kako boli to očitanje Jermana, kdo ne bi umel tega? „Zblaznela je revica, zblaznela, če ni to kaka vročinska bolezen“ — zdihne Jerman — „kaj bom počel ž njo? Tukaj ne more biti, na suho moram ž njo na prvem količkaj primernem kraji in priskrbeti ji zdravnika.“

Storil je tako. Ladija je odrinila drugi dan, ko je voda že zeló upadla, zopet naprej v gorenjo stran, pri mali trgovski naselbini je dal Jerman prenesti bolnico na suho in dobil ji tudi zdravnika. Ta pa je po kratkem opazovanji in preiskavanji rekel Janezu:

„Tu ni pomoči. Ozdravilo bo pač telo, ker je mlada žena krepka, a duh ji bo ostal temen. In, kakor sem opazil, jo posebno Vaša oseba draži in vznemirja. Če Vam smem svetovati, spravite jo h kakim znancem, a Vi se ji zgubite prej ko prej izpred oči!“

Ta zdravnikov svét se zdi tudi Jermanu pameten. Sklene ravnati se po njem. A kam s Polonico k znancem? Spomni se ostankov Gričarjeve naselbine med

dobrimi Indijani. Tje, tje ž njo, bo najbolje. — Po mnogih težavah jo spravi tje, revica se smili vsem. Gričar pa, ko zve žalostno osodo Seljanov, se zjoka in zdihne:

„Toraj smo mi edini žalostni ostanki slovenskih izseljencev, ki so šli sèm iskat sreče! Žalostno, molimo za druge! Polonica naj bo pri nas, če ji bo kaj pomagalo, mi ji bomo stregli, jo tolažili in varovali, kar bo le mogoče. Zdaj prihaja tudi gospod misijonar bolj pogosto k nam, ta jo bo še bolj potolažil.“

In čuda! Ko Polonica zagleda Gričarja, kar spusti se proti njemu in se ga oklene kakor otrok, ki se kóga ali česa boji.

„Oh, oče Gričar, Vas poznam“ — zakriči revica; — „Vi me bote varovali tega jastreba, dokler ne pride pó-me Janez! Je-li, oče, Vi me bote varovali?“

„Se ve dá, le brez strahu bodi, nihče ti ne bo nič storil, revica“ — jo tolaži Gričar in solzé se mu vdero kakor drugim, posebno Jermanu. Ta se je hotel koj posloviti, ker mu je bilo pretežko to, ali rad bi bil izročil komu pri Janezu najdeni denar. Zato je po nasvetu Gričarjevem ostal še tako dolgo, da je prišel misijonar s Tonetom; gospodu je potem povedal vse, kar je vedel, in izročil mu tudi denar, ktereга je bila precejšnja svota. Misijonar obljubi, da bo že skrbel za Polonico, z ostalim denarjem pa potem ravnal po previdnosti. Na to se Jerman poslovi, pogleda Polonico še od strani, bliže stopiti ali roko podati ji se ne upa, da bi je ne vznemiril, reče Gričarju, da bo že še popraševal pismeno, kako se godi nesrečni Polonici, ali

prišel, če mogoče, še sam pogledat jo, priporoči revico vsem in odide tužnega srca v južno stran. — —

Polonica je počasi telesno okrevala, a duševno ne. Najraje je bila sama, čepela ob bregu memo tekoče reke, zrla nepremično v vodo in milo ječala:

„Kaj delaš tam na dnu vode, Janez moj? Tam je mraz in mokro. Pridi, pridi gor k svoji Polonici, ki je zdaj tako sama, oh tako sama, ti ne veš, Janez moj!“

Ljudje so se je navadili, Indijani so ji rekli „suha solza“, Gričar pa je pazil ná-njo, njemu je bila pokorna kakor hči. Živela je tako še nekaj let, potem je opešalo ji tudi telo. Nesli so jo še k vodi, kamer je hrepenela, tam se upre njeno oko v globočino in s krikom: „Janez, Janez, zdaj grem k tebi“ — se ji vtrga duša in zleti gor za Janezem. Pokopali so jo, a nad njenim grobom je dal potem misijonar z denarjem, kar ga je ostalo, sezidat lično cerkvico, v kateri se še opravlja služba božja Indijanom in drugim, ki so prišli pozneje tje.

* * *

Ostane nam pogledati še za tremi znanimi osebami: za Jermanom, Logarjem in Tonetom.

Jerman se je le enkrat po Polonični smrti pokazal k Gričarjevim, ko so kapelico zidali; od tam je šel zopet na jug in bilo ni več slišati o njem. Saj mu je bilo pa tudi srce in čutje ubito, toraj mrtvo.

Pač pa je zvedel se Logarja žalostni konec. Zbolela mu je žena in umrla, ravno tako vsi trije otročki za kužno boleznijo. Dva meseca potem je ves

skesan in onemogel prišel v bolnišnico v Čikagi in prosil si katoliškega duhovna, s katerim je imel dalji pogovor. Par tednov potem je umrl skesan in pokopal ga je katoliški duhoven, ki je rekel, da tako skesanega grešnika še ni videl.

Tone je bil zvest pomočnik in tovariš misijonarju, dokler mu ga ni vzela smrt; potem pa je postal cerkovnik in uril dekleta in dečke v cerkvenem petji, pa ne v slovenskem, ker jezik slovenski se tam zgubi kakor čista voda v motni.

KAZALO.

	Stran
Pod lipo	3
Do morja in čez morje	24
Amerika — nova dežela	40
Zgubljenec	60
Drug zgubljenec.	72
Kako je v novi naselbi	85
Janezeva povest.	106
Beli sužnji	153
Tonetova pot	167
Kako je v Selu?	192
Voda!	213
Naselbini ostanki	223

